
Kardinalen og Kongen

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Kardinalen og Kongen	4
Metadata om værket	4
Titel	5
1. Akt: I	5
2. Akt: II	16
3. Akt: III	26
4. Akt: IV	41
5. Akt: V	49
6. Akt: VI	58
7. Akt: VII	65
8. Akt: VIII	71

Kardinalen og Kongen

Kilde Munk, Kaj. 1948. "Kardinalen og Kongen", i *Mindeudgave: Kærlighed og andre Skuespil*, 291-383, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck

Indledning

Fra skolestile vides det, at en af Munks store ungdomshelte var den franske statsmand og kardinal, Armand Jean du Plessis Richelieu (1585-1642). Munks interesse for kardinalen synes således at være af universel karakter, og der kan da heller ikke umiddelbart peges på nogen konkret historisk begivenhed, der kan begrunde, at Munk skrev skuespillet i 1929. Skuespilleren Poul Reumert, til hvem Munk i 1939 havde sendt en omskrevet version, læste op af skuespillet i 1945, og Gerda Christophersen-Tournéen opførte i efteråret 1942 en let omarbejdet version af første akt under titlen *Der brænder en Ild*, men skuespillet er aldrig blevet opført i sin helhed.

Dramaets handling følger Richelieus karriere fra hans tid som biskop i Luçon til hans udnævnelse til Ludvig 13.s førsteminister og de følgende 18 år, hvor han indtil sin død havde en enorm magt. Munks Richelieu havde i sit liv et eneste mål, ét kald: At styrke kongens og Frankrigs magt, hvilket han søgte opfyldt med stålvilje og jernhånd bl.a. ved at centralisere magten i landet indadtil og føre krig udadtil. Alt andet blev tilsidesat eller ofret, ikke mindst kærligheden.

Som bl.a. i *Operationen* (1919), hvor kongen er svag, og en stærk mand, Willi Kuhn, kupper sig til førsteminister-taburetten og derfra styrer begivenhederne, eller i *Diktatorinden* (1937), hvor "Mor Sigbrit" øver en afgørende indflydelse på Christian 2., er det Kardinalen (Richelieu) og ikke Kongen (Ludvig 13.), der spiller hovedrollen i magtspillet. Noget lignende findes også i *Cant* (1931), hvor Henrik 8.s rådgiver, Thomas Cromwell, har alle tråde i sin hånd.

Genremæssigt er der tale om et personalhistorisk og politisk drama med intrigen og sammensværgelsen som hovedelementer. Endvidere trækker skuespillet på flere af tragediens karakteristika bl.a. mht. struktur og hovedpersonens afslutningsvise indsigt. Skuespillets sproglige stil eller tone-skala er afstemt med genren og overvejende holdt i et, for Munk usædvanligt, alvorligt, mørkt og mere afdæmpet sprog.

Kardinalen og Kongen

1. Akt: I

LUÇONS FORFALDNE BISPEGAARD

Den unge Biskop Richelieu¹ gaar op og ned, op og ned. Over de paa et Bord opstablede Bøger blaffer et Par Kærter, over et andet Bords Papirer oser en Olielampe. Sne slaar mod Ruderne. Han standser foran et mægtigt Landkort, lader Fingeren følge Grænser og Floder, kradser Tal og Ord ned, læser hist og her, standser omsider foran en gammel højrygget Stol, hysser ad en Rotte og nærmer sig saa Stolen med ærbødig, fuldendt Anstand.

- (1) Richelieu: Min høje Dronning, Deres Ønske skal være udført, inden Sol gaar ned. (*Han „kysser en Haand”, men kaldes tilbage af Stolen.*) Naadige Frue? min oprigtige Mening om Marchallen²? Nu! hvad er han andet end det storladne Bevis for Deres Majestæts træfsikre Instinkt for at finde Dueligheden, hvor ingen andre vilde anet den var. — Hvem? Jeg? Jeg hans Afløser? Dronning Marie af Medici³, mit Aandedræt, til det standser, er Deres. Marcel! (*Tjeneren ind.*) Kan du ikke stoppe de Huller i Kaminen? her er jo knap til at aande for Røg.
- (2) Marcel: Stopper jeg Hullerne, kan ikke Fanden selv faa den til at brænde. Herr Armand skulde gaa hen at sove nu.
- (3) Richelieu: Sove?
- (4) Marcel: Deres Far led ogsaa saa rent fordjævlet af Hovedpine om Natten, især naar han turede rundt med Kong Henrik. Men ved De, hvad Storprofossen⁴ altid gjorde imod det, naar —
- (5) Richelieu: Maa jeg saa være fri, Marcel!

¹*Richelieu*: Armand Jean du Plessis Richelieu (1585-1642), fransk statsmand og kardinal, som afbrød sin militæruddannelse for at overtage sin broders bispesæde i Luçon (i den vestlige del af det centrale Frankrig), men de teologiske studier blev hurtigt erstattet af en anden og mere glødende interesse: politik. Under støtte af bl.a. enkedronning Maria Medici gjorde Richelieu lynkarriere og blev i 1616 medlem af statsrådet, i 1622 kardinal og i 1624 Ludvig 13.s førsteminister. Richelieu havde ét mål: At styrke kongens og Frankrigs magt, hvilket han søgte opfyldt med stålvilje og jernhånd bl.a. ved indenrigs-centralisering og udenrigs-krigsførelse. [DSD & BOE]

²*Marchallen*: Maria Medicis rådgiver Concino Concini (1575-1617) og Frankrigs reelle regent, som blev arresteret og dræbt på Ludvig 13.s ordre. Concino blev Markis i 1610 og Marskal i 1613. [DSD]

³*Dronning Marie af Medici*: Marie af Médici (1573-1642) - datter af Francesco 1. Medici af Toscana, gift med Kong Henrik 4., som døde i 1610. Maria var derefter enkedronning og regent for sønnen Ludvig 13., der syv år senere fjernede hende fra tronen og lod hendes rådgiver, Concino Concini, dræbe. Maria forsøgte uden held et kup mod sønnen og førsteminister Richelieus antispaniske politiske ledelse og måtte i 1631 flygte til udlandet. [DSD]

⁴*Storprofossen*: Ordet ”profos” kommer af det middelalderlatinske ”propos(it)us” (foresat) og brugtes i 1500-1600-tallet om en højstående befalingsmand i landsknægthærene, som navnlig skulle sørge for disciplinens opretholdelse, for straffes eksekution m.m. [ODS]

- (6) Marcel: Det kan nu ikke nytte, hvadenten vi er Bisper, eller hvad Fanden vi er: Kvinden er nu engang skabt for os Mennesker. Tror De, Ærkebisper og Kardinaler, hæ — Vorherre ved, selv den hellige Fader! De siger jo da, han bliver lavet af Kardinalerne.
- (7) Richelieu: Hvad er det for en Hund, der piber udenfor?
- (8) Marcel: Ingenting. — Ja, altsaa, det er en Mor til ham, der skal have Halsbaand paa i Aften. Hun vil absolut ind til Dem, men jeg har sagt: kun over mit Lig.
- (9) Richelieu: Luk hende ind.
- (10) Marcel: Her? et lusebeskidt gammelt Kvindemenneske! Nej, saa min Salighed!
- (11) Richelieu: Hvad tror du, Jesus vilde gøre, stod han her nu, og der sad en fortvivlet gammel Kvinde ude i Sneen? — Hør derude: luk Konen ind!
- (12) Marcel: Hvad Jesus vilde gøre, det ved jeg ikke. Han var Guds Søn og kunde tillade sig Friheder. Men jeg ved, hvad man skylder sin Stilling, naar man er bleven Biskop. — Sagen er, De blev det for ung⁵. (*Ud.*)
- (13) Richelieu: Skik Bud efter Abbeden strax. (*Da han ser op, staar Konen der.*) Hvad kommer du for? Loven byder, at den, der stjæler, skal hænges. Loven er hellig. Hvad vil du saa mig? at jeg, Bispen, skal vanhellige Loven — som din Søn har vanhelliget den?
- (14) Konen: Barmhjertighed! for Kristi Skyld!
- (15) Richelieu: Aha, ikke for den hellige Jomfrus. En Kætterske⁶ er du.
- (16) Konen: Strenge Herre —
- (17) Richelieu: Er du ikke Huguenot⁷?
- (18) Konen: Jo, jeg er.
- (19) Richelieu: Sig mig! er du villig til at blive Kristen, hvis jeg lover dig din Søns Liv?
- (20) Konen: (*dunker Hovedet mod Gulvet*) Herre Jesus, hjælp mig at svare ret!
- (21) Richelieu: Morlille, der har du 20 Livres. Guds Moder forbarme sig over dig!
- (22) Konen: Strenge, naadige Herre, han er min eneste.
- (23) Richelieu: Hvorfor lyver du for mig?
- (24) Konen: Det er sandt, jeg har ikke andre end ham.
- (25) Richelieu: Naa; saa maa han dø. Er han ene om at skulle forsørge baade sig selv og dig, lukker vi ham kun ud til at stjæle igen. Ja, saa maa han dø.
- (26) Konen: Jeg har en Søn til.

⁵*for ung*: Richelieu blev d. 17. april 1607 indsat af paven som præst i Luçon, kun 22 år gammel. [BOE]

⁶*Kætterske*: Ordet kommer oprindeligt af det græske ”katharós” (ren, uplettet), men begrebet blev overtaget af den romersk-katolske kirke, hvor det kom til at betegne en tilhænger af en fra kirkelæren afvigende lære og udgiver den for kristelig - en vrangtroende, en vranglærer. [ODS]

⁷*Huguenot*: Navnet betegner en kristen protestant i det 16. og 17. århundredes Frankrig. Huguenotterne blev voldsomt forfulgt af den katolske kirke bl.a. af Richelieu. [BOE]

- (27) Richelieu: Sig Sandheden nu: hvormange har du?
- (28) Konen: 8. Men denne her ham holder jeg da ret af, som var han min eneste. Aah, vi var rige engang, Hr. Biskop. Men hvad er det for et Land, vi lever i nu om Dage? Herremanden tog vore Køer fra os og slog til min Mand, da han trued ham med Kongen: „Hvad kommer det Barn mig ved? her er *jeg* Konge.” Saa kom der en Flok Katolikker, de kaldte dem, igennem vort Sogn, de sved Kornet af paa Roden. Og nu for nys var der en Sværm — ja, det var Huguenotter, og vi tyktes⁸ jo, det var vore egne — de brændte Gaarden af. Naadige Herre, De tror mig ikke —
- (29) Richelieu: Desværre, nu tror jeg dig.
- (30) Konen: Ak, I ved det ikke, I rige Herrer. I lever i Pragt og Herlighed og kan tage jer selv til Rette. Det kan vi, der sulter ogsaa, men vi bliver hængt for det. Det er ikke som i den gode Kong Henriks Tid⁹. Jeg har set ham. Han kasted et Fingerkys til mig engang, da —. Han tog dog kun, fordi vi alle led Sult og Nød, og der var nok i Klostret. Min stakkels Dreng har — (*Skriger og flygter ud.*)
- (31) Alphonse: (*frygtelig udmajet, staar bag Richelieu*) Jeg er Satan, se!
- (32) Richelieu: Nej, du er ikke, Alphonse. Du er Bror til mig og en ganske almindelig Kartøjsermunk¹⁰.
- (33) Alphonse: Her har jeg Papiret, se, se, se. „Jeg, Armand de Plessis de Richelieu, afstaar denne Verdens Fyrste min udødelige Sjæl mod, at han skaffer mig Sæde blandt Jordens Onde og Mægtige.” Skriver du under, du Bisp af Luçon?
- (34) Richelieu: Snart staar Maanen op, lille Alphonse. — Pater Joseph¹¹! Er De kommen hjem? velkommen, velkommen, kære! Men Skægget? hvor har De gjort af det?
- (35) Pater Joseph: Skægget stak af i Paris.
- (36) Alphonse: Jeg er Djævelen, Pater. Se her —
- (37) Richelieu: Tag dit Krimskrams med dig. Forføj dig til Ro. (*Alphonse ud.*) Marcel, Vin! en bedre end Husets bedste! Haft en god Rejse, Pater Joseph?
- (38) Pateren: Jo, Rejsen var god nok, ja. For en Røg her er!
- (39) Richelieu: Velkommen hjem til Bispen, der har Røg til Varme og Os til Lys. Hvordan var der saa derinde i — Længslernes By?
- (40) Pateren: Der var saadan, at der ikke er en Djævel i Helvedes Gab, som jeg jo har set sminket og opstadset svanse paa Gader og sno sig i Sale. Jeg kan fortælle Historier, som —

⁸tyktes: Højtideligt og arkaisk. Betyder i denne sammenhæng at mene, eller synes. [ODS]

⁹den gode Kong Henriks Tid: Henrik 4. (1553-1610), konge af Frankrig fra 1589, blev kaldt ”le bon roi Henri”. Han havde ry for at være god mod folket. Der sigtes nok ogsaa til den omstændighed, at Henrik fra 1569 til sin kroning 1593 (hvor han konverterede til katolicismen) var samlende skikkelse for huguenotterne under de franske religionskrige. [DSD]

¹⁰Kartøjsermunk: Richelieus yngste storebrøder, Alphonse, var karteusermunk, en særlig katolsk munkeorden, hvor tavshedspligt og eneboerliv var i centrum. Ordenen blev grundlagt i 1084 af Den hellige Bruno i Chartreuse, Frankrig. [BOE]

¹¹Pater Joseph: François-Joseph le Clerc du Tremblay (1577-1638), fransk mystiker og kapuciner munk (en streng gren af Franciskanerordenen), som i 1611 blev Richelieus sekretær og højrehånd. Fader Joseph fik tilnavnet ”Den grå Eminence”, mens Herren, Richelieu, kaldtes ”Den Røde Eminence”. [BOE]

- (41) Richelieu: Skal vi saa smide Maskerne over for hinanden? Det gik altsaa ikke. De fik slet ikke talt med —
- (42) Pateren: Hvor har De Violinen? Jeg vil slet ikke snakke med Dem, naar De ikke er rolig. Her har De en af de sidste fra Vinstuerne. (*Spiller.*) Gennemlidelig i Tonerne, ikke sandt? Den hellige Jomfru tilgive mine Øren, de kan ikke slippe saadan en Tone, naar de først har sluppet den ind. — Hør saa denne fra Notre Dame. — Gud forlade mig mine Øjne, de er lavet af Is, de taaler ikke at se ind i Himlens Lys uden at smelte.
- (43) Richelieu: Ja, den var — den var —. Fik man skabt blot et saadant Aandsværk, kunde man vel opgive det andet?
- (44) Pateren: Paris var saa fuldt af Italienere, som en polsk Grevinde af Lopper. Jeg troede til sidst, jeg var gaaet vild og kommen til Rom. — Naa, jeg travede rundt til Ærkebisper og Adelsfigurer for at hjælpes til en Audiens, men alle var de saa rædde for Enkedronningen som Høns for en Huggeblok.
- (45) Richelieu: Og saa opgav De?
- (46) Pateren: Hør nu, min Gode. Ved De ikke, at det eneste, man faar mig til at opgive¹² i dette Liv, det er Aanden. En Dag hun besøgte et Hus i Rue des Boulangers¹³, bestak jeg et Par Tjenere til at sætte Ild paa en Trappegang, og saa frelste jeg hende ud gennem Flammerne. En Dronnings Liv er et Munkeskæg værd. Nu er vi gode Venner, Marie og jeg.
- (47) Richelieu: Brave, tapre, underlige Mand, hvad saa, hvad saa?
- (48) Pateren: Næste Dag i timelang Audiens, hun loved mig Dit og tilbød mig Dat. Da jeg nævnede Dem i Forbindelse med en Stilling ved Hoffet, svarede hun: „Ros den unge Biskop fra mig. Hvor har hans Dygtighed dog vist ham skikket til at sidde i et Stift og styre det!”
- (49) Richelieu: Hm. Og Marchallen?
- (50) Pateren: Allerede samme Dag blev jeg lukket ind til Italieneren med en Snes af alle Slags Storhed. Dem stod jeg og saa fra Rumpen, mens de bukked og bukked sig frem for ham en for en. Og Munden sagde: „Det er mig en Lykke og Ære at hilse paa Deres Excellence.” Og Rumpen, som *jeg* saa, tænkte: „Jeg gad ogsaa sende den Karl en Hilsen.” Han sad paa noget Troneværk med Tigerskind under og Stenløver foran, Ansigtet ligned en plettet Dug, Øjnene smaa og stikkende, løb rundt og rundt, to korte, visne Hænder klemte han ind mod Maven — bagefter gik det op for mig, han havde nok Brok. Og der opdager jeg med-et, jeg selv staar foran ham: „Det er mig en Lykke og Ære — —” det krillede bagi, hvor jeg vidste, de andre saa. Puh,

¹²*opgive*: Munk spiller her på ordets flertydighed, idet det på én side kan bruges i betydningen kapitulere eller at give op, men på den anden side ogsaa kan betyde at overlade, overgive noget i en andens magt eller hænder - her altsaa Guds. [ODS]

¹³*Rue des Boulangers*: Gade i latiner- eller studenterkvarteret, beliggende i Paris' hjerte. Området var datidens nationale videnscentrum, hvor bl.a. det kendte Sorbonne Kollegium blev grundlagt i 1257 og som Richelieu gav et kapel i gave (1635-1642). [BOE]

jeg skyndte mig ned til Floden og ud, skønt der drev Isklumper i den. Og jeg er ikke ren endnu.

(51) Richelieu: Hvad sagde han om mig?

(52) Pateren: Han hørte jo ikke efter. Brevet, jeg rakte frem, tog han ikke. Jeg bukkede for at gaa. Da skreg han pludselig, saa jeg gøs: „Hvem har brændt ham Skægget af?” Jeg greb op til de levende Totter. „Rødt, Excellence. Selvantænding.” Da lo han, som om jeg havde sagt en Uanstændighed, klemte Næverne mod Vommen og spurgte saa høflig: „Hvem var det, De havde Hilsen fra?” „Richelieu, Bisp i Luçon.” „Hvem? Kender ham ikke.” Jeg rakte ham Brevet. „Ah, Richileuve! Ham! Stilling ved Hoffet — hahaha, jo, det skal han faa. No ja ige ha Snigmordere noeg til a mørde ma, ja ska sænne Bu etter ham¹⁴.”

(53) Richelieu: Og det er alt?

(54) Pateren: Jeg har mange Hilsener til Dem fra Ærkebiskoppen til —

(55) Richelieu: Alt!

(56) Pateren: Vi maa vente, Richelieu.

(57) Richelieu: Vente! Som om jeg ikke havde ventet! Ventet i denne Afkrog 5 Aarhundreder — som en Falk klemt inde i en Ilderfælde — mens paagaende Vindmagere¹⁵, hvis Talent er det ene at kunne slikke Spyt, er naaet frem til Stedet for Udfoldelse af de Evner, som de mangler, og jeg har.

(58) Marcel: (*ind*) Abbeden er kommen.

(59) Richelieu: Hvilken Abbed? Naa, ham! (*Abbeden ind.*) Hr. Abbed, jeg har nu fældet Dom i Sagen. Han skal hænges i Aften. Er De tilfreds?

(60) Abbeden: Tilfreds. Og heller ikke mere end tilfreds.

(61) Richelieu: De mener?

(62) Abbeden: Naar meget støvede Vægtæpper skal luftes, har man den gode Skik at banke dem først.

(63) Richelieu: De har Ret. 10 Slag af Svøben til Tyven. — Tilfreds?

(64) Abbeden: Fuldtud. Tillad mig, Hr. Biskop, at benytte Lejligheden til at udtrykke min Beundring for Deres saa myndige Styre af vort Stift.

(65) Richelieu: Tak, megen Tak. Sig mig, Hr. Abbed, hvormange Kapuner¹⁶ var der foruden de to, han stjal?

(66) Abbeden: Det ved jeg virkelig ikke.

(67) Richelieu: Ikke?

¹⁴*No ja ige ... Bu etter ham*: Munk antyder her, at marchallen er italiener og taler dårligt fransk. Oversat til almindeligt sprog betyder formuleringen: ”Når jeg ikke har snigmordere nok til at myrde mig, så skal jeg sende bud efter ham”.

¹⁵*Vindmagere*: Tysk ord (”windmacher”) som betyder pralhans, vindbøjtjel. [ODS]

¹⁶*Kapuner*: Ordet betegner en ung hane, der er blevet kastreret, for at den kan blive federe og dens kød finere og mere velsmagende. [ODS]

- (68) Abbeden: Mine Studier i Læsekammeret hindrer mig i Studier i Spisekammeret.
- (69) Richelieu: Prøvrigt. Desværre er jeg en saadan Tidsløser, at jeg driver begge Slags. Der var 10 Kapuner. $10 - 2 = 8$. Disse 8 er hvor?
- (70) Abbeden: Sandsynligvis fløjet til Himmels.
- (71) Richelieu: Næppe. Sandsynligvis kommer de aldrig der. De er i Maven paa Dem. — Jeg har til Klostrene udstedt et udtrykkeligt Forbud mod Overdaadighed i Levevis.
- (72) Abbeden: Har ikke læst det. Og forøvrigt er Kapuner ikke Overdaadighed efter *min* Fortolkning.
- (73) Richelieu: Men efter min. Som gælder. Denne Forordning maa jo hos Dem være havnet etsteds, hvor Deres ivrige Studier har hindret Dem i at se den. Jeg vil henstille til Dem, at De afbryder disse, til De finder den og faar den anbragt i Læsekammeret, hvor De ogsaa har en Mulighed for at gøre dens Bekendtskab. — Hr. Abbed.
- (74) Abbeden: Ja. — Ellers kendte vi jo her i Luçon forhen Adskel¹⁷ paa en Køkkenskriver og en Biskop.
- (75) Richelieu: Og De personlig vil i nær Fremtid komme til at kende denne Forskel endnu nøjere. (*Giver et lille Smæk inde i Munden. Abbeden ud.*) En nobel Mand. Hos ham er Mund og Ende enige.
- (76) Marcel: (*ind*) Kan vi ikke hænge det sølle Kræ, Hr. Armand? Han trænger fordjævlet til det.
- (77) Richelieu: Saa gør det. — Han er jo dog ogsaa et Menneske. Vent med det. Gaa.
- (78) Marcel: Deres Far havde ikke saa mange Forkrænkeligheder. (*Ud.*)
- (79) Pateren: Kære Richelieu, De skal tro mig: vente er Vejen til alt. Den, der —
- (80) Richelieu: Præk den Lære for dem, der har Godtid paa Krop og Trældom i Sindet nok til at høre den. Det tykke Blods og de drøje Musklers Børn, lad dem vente, men jeg — ser De da ikke, at jeg, som de kalder Bisp Istap, gaar her og brænder op! (*Slynger Vinen i Gulvet.*) Denne Fristelse væk!
- (81) Pateren: Jeg talte med Ærkebispens af Tours¹⁸ derinde, han har læst Deres „Regel for Kristne” og er Dem højst velvillig stemt. Richelieu, tilgiv mig, men jeg siger det nu: De er intet i Paris, men allerede et Navn i Rom.
- (82) Alphonse: (*ind, fantastisk udklædt*) Jeg er Gud Fader, se, jeg er Gud Fader.
- (83) Richelieu: Nej, du er ikke, Alphonse. Det er et alt for voldsomt Avancement fra før.
- (84) Alphonse: Men du er Djævelen, thi Verdensbrynden¹⁹ flammer i dig. Saa hør din Straf, hvormed jeg straffer dig: Du skal faa din Vilje. Rigets Behersker skal du vorde.

¹⁷Adskel: Ældredansk eller jysk ord med samme betydning som forskel. [ODS]

¹⁸Ærkebispens af Tours: Set i forhold til Richelieus levnedsskildring er det sandsynligvis François de la Guesle, som var ærkebiskop i Tours i perioden 1597-1614. Den ærkebiskop, der optræder fra 2. akt og frem må derimod være Bertrand d'Eschaux, som var biskop i perioden 1617-1641. Der skal dog tages hensyn til, at Munk bruger den digteriske frihed, hvorfor man ikke kan forvente, at alle detaljerne er historisk korrekte. [HCC & DSD]

¹⁹Verdensbrynden: I denne sammenhæng skal ordet forstås som ”verdens syndige begær”. [ODS]

Magt og Hyldest, Pragt omkring dig, Eftermæle i tusind Aar. Og dit Blods Brand skal slaa ud i Legems Bylder, ensom skal du sidde midt i Folket, Luften om dig være Stilhed og Had.

(85) Richelieu: Her er Vin, Alphonse.

(86) Pateren: Hør paa ham.

(87) Alphonse: Thi fordi du svigter den Kirke, jeg kaldte dig til at tjene, og griber efter Skygger og Tant —

(88) Pateren: Richelieu, Gud taler gennem den Gales Mund.

(89) Richelieu: Ja. Og hvad taler han gennem den Gales Mund? Galskab selvfølgelig. Men gennem min Tanke, der er sund og klar, taler han sunde og klare Ord: Byg din Vilje paa Tro paa dit Kald, trods saa alt og sejr!

(90) Alphonse: Jeg er den Alvise og evigt Almægtige — Armand, er det Vin? maa jeg drikke? aah, maa jeg?

(91) Richelieu: Se saa Maanen. Det er ovre, Alphonse.

(92) Alphonse: Om Forladelse — dette Narretøj — har jeg nu igen — Pater Joseph, De her? aah, De maa undskylde.

(93) Pateren: Broder Alphonse, Guds Prøvelser maa man aldrig skamme sig over.

(94) Alphonse: Velkommen hjem. Saa frisk efter Rejsen. Hvor glad jeg er ved at se Dem igen. Godnat. Armand har nok hundrede Ting at drøfte med Dem. Godnat, Bror. Saa god du er ved mig.

(95) Richelieu: Alt hvad jeg ved om Venskab, ved jeg fra jer to her. (*Alphonse ud.*) Tak for Deres Rejsedyst for mig, Joseph. Mit Hovede — aah! Godnat. (*Pateren ud.*) Haabløst. Men jeg vil, vil, vil. (*Til Stolen.*) Det skal ske, Deres Naade. Før Marchallen ind. Narrestreger. Haabløst. Selv rejse derind? Hm. Hvad kan man uden Penge i Paris?

(96) Pateren: (*ind*) Saadan kan jeg ikke gaa fra Dem. Hvis De engang bliver —

(97) Richelieu: Hvis — ha, hvis! Selv De har nu mistet Troen paa mig. Ja, det gør — ondt.

(98) Pateren: Er det Guds Plan, De skal blive Frankrigs Minister for Aarhundreder — det ved vi dog: INTET slaar HANS Plan i Skaar. Følg mig engang — jo, støt Dem til mig. Herhen. Se ham, vor Mester og Broder, vor Gud af vort skrøbelige Kød. Nu er han Førsteminister ved Storkongens højre Haand. Men her var det at vente og vente — vente i Troens Trods-alt.

(99) En Stemme nedefra udenfor: For Djævelen, luk op for Dronningens Mænd?

(100) Richelieu: (*til Vinduet*) Skikkelser — til Hest — i Foget.

(101) Marcel: De er kun to. Vi kan magte dem.

(102) Richelieu: Luk dem ind. (*Marcel ud.*) Dronningens Mænd?

- (103) Pateren: Hvad betyder det? Godt eller ondt? — De rider ind gennem Porten, som var de en Hær.
- (104) Richelieu: Hjælp mig disse Papirer af Vejen. Herind. Jo, Rotter er godt til meget. Og saa —
- (105) En vaabenklædt, tilsneet Mand: (*ind med sin Page*)²⁰ Hr. Biskop Richelieu, jeg beder Dem indestændigt om Forladelse. Jeg saa Lys og troede, det var en Kro.
- (106) Richelieu: Bispegaarden i Luçon er stolt, hvis en Dronningens Mand vil tage til Takke med den som Kro, Hr.? Hr.?
- (107) Den Fremmede: Jeg er ude i hemmeligt Ærinde for Hds. Naade. De tillader, jeg forholder²¹ Dem mit Navn?
- (108) Pateren: Men det er jo General Birabeau.
- (109) Generalen: De kender mig!
- (110) Richelieu: Min Ven, Pater Joseph, var just i Paris.
- (111) Pateren: Og pudsigt nok saa jeg Dem netop den Dag, Hds. Majestæt udnævnte Dem.
- (112) Generalen: Saa? Meget pudsigt, ja.
- (113) Richelieu: Er det Vin, Marcel? Godt. Og Lys, mere Lys.
- (114) Marcel: Vi maa ikke købe Lys før Veronikas Dag²² efter Budgettet, De selv har lagt.
- (115) Richelieu: Gaar snart i Barndom, Marcel.
- (116) Generalen: Jeg beder Dem, Sneen har pint mine Øjne i Dag, de taaler daarligt mere Lys. Og saa gled den bovlamme Krikke i Middags.
- (117) Pateren: Er De saaret?
- (118) Generalen: En Spøg i Hoften, en Sommerspøg. Ja, vi skulde redet til Pont de Luc, men — dette skandinaviske Vejr — Au. Hvis det er Deres Alvor, Hr. Richelieu, at vi ikke maa forstyrre en Kromadam i Nat, vilde det saa være et utilgiveligt Bondelømmelræb, om jeg tillod min Mund at bede om min Seng?
- (119) Richelieu: Marcel, sørg for alt. Velkommen, Herr General. Paa en søvnsund Nat under mit Tag! Naa, De skulde til Pont de Luc?
- (120) Generalen: Det kommer jeg nu først i Morgen. Der, smag paa Vinen, Dreng.
- (121) Pagen: Tak.
- (122) Richelieu: Hvordan staar det til ved Hoffet? Hvad synes man om Marchallen?

²⁰*Page*: Fransk ord for en ung adelig person, som gør tjeneste hos en fornem eller fyrstelig person, og som samtidig afslutter sin uddannelse. [ODS]

²¹*forholder*: Betegner i denne sammenhæng det at lægge skjul på noget, at dølge eller fortie. [ODS]

²²*Veronikas Dag*: Den 4. februar, opkaldt efter Veronica, der i følge traditionen fulgte Jesus, da han bar korset til Golgatha. Hun tørrede sveden af hans pande, og på klædet blev hans ansigtstræk siddende, jf. ”Veronicas slør”. [BOE]

- (123) Generalen: Ham udtaler man sig kun godt om, han er jo ogsaa en Kraft af Rang²³.
- (124) Richelieu: Hvordan staar det ellers til i Paris?
- (125) Generalen: Saadan, nærmest saadan, kort sagt, som Deres nys hjemkomne Ven vel har berettet det.
- (126) Richelieu: Aah, jeg trætter Dem. Tillad mig selv at ledsage Dem til Deres Værelser. (*De tre ud.*)
- (127) Pateren: (*sætter sig ned og skriver mumlende Ordene hen for sig*) Skægløs — bistre Øjenbryn — — — Kommandorøst — hinker efter Fald eller Kamp — vil ikke kendes — Pont de Luc Spørgsmaalstegn.
- (128) Richelieu: (*ind*) Naa, Gamle?
- (129) Pateren: Ja, Gamle. Ved De, hvad Pariserne kalder Marchallen?
- (130) Richelieu: Naa?
- (131) Pateren: Marie af Medicis Tanketorsk.
- (132) Richelieu: Ikke ilde.
- (133) Pateren: Men her ser De for Dem en ganske almindelig Torsk. Jeg lod mig gerne tappe for al min Levertran for ikke at have bust ud med: De er General Ogsaaavidere.
- (134) Richelieu: Hvad har De skrevet der? Ah, udmærket. De kender snart mine Vaner. Fald eller Kamp, nej, Fald er sandt nok, der var Jord og Pløre paa Kappen. Pagen op her ved Siden af!
- (135) Pateren: Ham lagde jeg ikke Mærke til. Var der noget mærkværdigt ved ham?
- (136) Richelieu: Aah ja. Først det, at han var en Kvinde.
- (137) Pateren: Saa er jeg ikke engang en Torsk. Saa er jeg en Hulepadde.
- (138) Richelieu: Purung — blond — spædlemmet — storøjet — Udtryk: angst og nyfigent²⁴ — Hænder tyder paa Adel. Lad os nu se, lad os se. Hun er ude paa sit første Æventyr. Skal føres af ham — — Efter Dronningens Plan? hvorfor skulde Dronningen have Behov at gaa saa formummet til Værks? hvorfor blev han bange, da han hørte, De nys var kommen hjem fra Paris?
- (139) Pateren: Ha, ha, maaske. Italiens Himmel skifter rask mellem Skyer og Sol.
- (140) Richelieu: Men hvad skal hun? føres til et Kloster? eller ud af Landet? hemmelig vies? til ham? til en anden? Joseph, jeg har studeret de Hundrede Bøger om Elskov, men forstaar mig endnu for lidt paa den Ting. Sig mig, var hun en uberørt eller ej?
- (141) Pateren: Jeg troede, hun var et Mandfolk. Det letter jo ikke Sagen.
- (142) Richelieu: Havde jeg endda set dem vexle Blikke! Men een-gang saa hun paa hans Tyrenakke med et Drag af Væmmelse. Vilde hun det, hvis han var hende ligegyldig?

²³*Kraft af Rang*: Det gammeldanske ord "marchal" - sammensat af "mar" (hest) og "skalk" (tjener), med den oprindelige betydning: "hestepasser" eller "staldmester" - betegner i denne sammenhæng en (felt)marskal eller generalfeltmarskal, dvs. den øverste generalsrang eller højeste landmilitære grad. [DSD & ODS]

²⁴*nyfigent*: Betegnelse for et menneske, der er begærlig eller nysgerrig efter at høre eller se nyt. [ODS]

Nej — Hør nu her, hør nu her: Enkedronningen har villet gifte sin Yndling med en eller anden; han er forelsket i denne og bortfører hende for at vies til hende i Pont de Luc; Gud sender Snefog til at forvilde dem hen til mig, før det er for sent. Hoho, man har dog af og til Udbytte af den Matematik, man lærte paa Hr. de Pluvins Akademi²⁵.

(143) Pateren: Da tror jeg snarere —

(144) Pagen: (*ind*) Generalen, min Herre Generalen er besvimet af sit Saar.

(145) Richelieu: De er jo kyndig i Saarpleje, Pater Joseph. Marcel, Forbindssager op til vor Gæst. (*Marcel og Pateren ud.*) Page, vent her et Øjeblik. Værsaagod, Mlle, tag Plads.

(146) Pagen: Aah.

(147) Richelieu: Stands, bliv her, jeg beder Dem. Saasaa, lille skræmte Raalam, jeg er ikke Jæger, vær ikke saa bange, saasaa, hvad hedder De vel?

(148) Pagen: Jeg beder Dem, nej, lad mig gaa.

(149) Richelieu: Har De været ved Hoffet?

(150) Pagen: Ja.

(151) Richelieu: Længe? et Aar?

(152) Pagen: Jeg kom der i Efteraaret.

(153) Richelieu: Her har jeg Fortegnelsen over de nye Hofdamer. Her er de rigeste. De smukkeste her. Altsaa her maa De staa. Jeanne de la — Elisabeth de — Marie de — ha, saa er De Marie de Rohan²⁶.

(154) Mlle: (*bøjer Hovedet*)

(155) Richelieu: Og saa har De og Generalen —. Og hvorfor maatte De saa ikke?

(156) Mlle: Fordi Hds. Naade — Nej, nej, jeg vil ingenting sige.

(157) Richelieu: Mlle de Rohan, jeg kan skandalisere Dem for Livet, hvis jeg vil, arrestere baade Dem og ham her paa Kirkens Grund og sende Dem til Paris i Morgen. Saa er Valget, der er Dem levnet: Kloster eller Skafot. Vil De være min Ven eller Fjende? Jeg giver Dem Lov til at vælge. Men De skal vælge nu. — Mlle Marie, De vil være min Ven, De vil give mig Lov til at hjælpe Dem ud af alt dette, De nu er ulykkelig over, De er narret ind i, hjælpe Dem hjem.

(158) Mlle: Vil De, Hr. Biskop, aah, vil De?

(159) Richelieu: Hvisk saa til mig — jeg er jo dog Biskop og Skriftefader — hvordan er det gaet til?

²⁵Hr. de Pluvins Akademi: "Académie d'Equitation", skole for bl.a. hestekundskab, dans og påklædning. Skolen blev grundlagt af ride- og hesteinstruktøren Antoine de Pluvinel (1552-1620), som bl.a. underviste Richelieu og Ludvig 13. Mht. dannelse og fine manerer var hans skole toneangivende på det tidspunkt. [ENE]

²⁶Marie de Rohan: Marie de Rohan-Montbazon (1600-1679) var en utrættelig, og flere gange eksileret, deltager i konspirationer mod Frankrigs regering under Ludvig 13., heriblandt mod Richelieu i 1626, hvorfor hun blev sendt i eksil første gang. Marie de Rohan var i perioden 1617-1621 gift med Charles d'Albert, Hertugen af Luynes (1578-1621), der dominerede landets regering i de år. [BOE]

- (160) Mlle: Det var Luynes, der — han forelskede sig noget i mig.
- (161) Richelieu: Luynes? Kongens Legefælle?
- (162) Mlle: Ja, og Kongen, der ellers altid — han blev helt vild og stampede og forlangte mig som et andet Stykke Legetøj til sin Ven. Og saa sagde Dronningen — men jeg, aah nej, fyda Luynes!
- (163) Richelieu: Og derfor —
- (164) Mlle: — tog jeg paa Julebesøg hos min Slægt i Viergy, og der...
- (165) Richelieu: Der?
- (166) Mlle: Der kom Hr. Birabeau i Gaar Nat og — rigtig spændende bortførte mig med Rebstige og alt. For han kender Præsten i Pont de Luc. Men Vejret —
- (167) Richelieu: Hvor tilbragte De saa Natten?
- (168) Mlle: Natten? Naa, ja, men — det var i Morges, han kom.
- (169) Richelieu: Nej.
- (170) Mlle: Jamen fik jeg sagt fejl?
- (171) Richelieu: Hvor?
- (172) Mlle: Jeg ved ikke — vi for jo vild. Det var en gammel Kro i en lille By.
- (173) Richelieu: Nej.
- (174) Mlle: Jo, saadan en gammel Kro. Men den var visst forladt af Folk.
- (175) Richelieu: Altsaa: en Lade.
- (176) Mlle: *(ser op, søger at smile, ler saa, begynder at græde)*
- (177) Richelieu: Lille Marie de Rohan, om dette ved jeg slet intet. Generalens Saar skal jeg pleje, og Dem giver jeg i Morgen sikkert Følge tilbage til Viergy.
- (178) Mlle: Hvor skal jeg saa tilbringe Natten?
- (179) Richelieu: Her i Byen hos en udmærket Frue, jeg kender.
- (180) Mlle: Men saa Birabeau? De vil da ikke sende ham til Paris?
- (181) Richelieu: Tror De, Enkedronningen vilde det gerne?
- (182) Mlle: De giver ham Lov til at ride til Spanien. Ikke?
- (183) Richelieu: I Morgen ses vi to atter og kan tales ved. Og saa glæder jeg mig til at se Dem i Deres Køns Dragt.
- (184) Mlle: Da tror jeg knap nok noget klæder mig bedre end denne her. Aah Tak, Hr. Biskop, saa fuld af fin og venlig Omhu De er.
- (185) Richelieu: Saa, saa!
- (186) Mlle: Og ikke engang det allermindste lille bitte Kys har De bedt om til Tak.
- (187) Richelieu: Jeg er Biskop. Det ved De dog.
- (188) Mlle: De skal have det alligevel. Tak, Hr. Richelieu. Nej, begge Deres Hænder. Tak. Og saa sender De ikke stakkels Birabeau til Paris? Vel? For saa faar De et til. Nænæ, ikke uden De lover — lover De det?

- (189) Richelieu: Min Pligt mod Dronningen —
- (190) Mlle: For eet til? Og De gør mig saa glad?
- (191) Richelieu: Jeg — jeg lo-lover —
- (192) Pateren: (*ind*) Jamen — naa — ja — Generalen har altsaa megen Feber og spørger uafbrudt efter sin Page.
- (193) Richelieu: Hans Page er her og vil gerne af Dem ledsages til Mme de Lancilles Hus. Paa Gensyn i Morgen. Her har De min Rosenkrans, Mlle. Tak nu Guds Moder for Deres Frelse. (*De ud.*)
- (194) Marcel: (*ind*) Den Page, Hr. Armand!
- (195) Richelieu: Hvad den?
- (196) Marcel: Den hører ikke til dem, Deres Far havde ladet gaa med en Kapuciner, en Aften han havde Hovedpine.
- (197) Richelieu: Gode Øjne og gode Øren hos saa gammel en Gut.
- (198) Marcel: Og gode Sprækker i Dørene.
- (199) Richelieu: Hør nu her, Marcel. 3 Mand paa Vagt over Gæsten derinde, 3 Mand med Vaaben. Gør han Spræl, saa extra Forbinding paa. Og hør, jeg vil ikke forstyrres i Nat. Jeg skal sætte Brev op til Fru Marie af Medici, Hov! Tyven kan I lade rende.

2. Akt: II

LOUVRE

27

En af de lange krinkle, her lyse, der dunkle Gange.

- (200) Kongen: (*staar ved Siden af Luynes foran Nøglehullet i en mægtig Dobbeldør*) Lad mig nu komme til, Alberti.
- (201) Luynes: Hys.
- (202) Kongen: Slu-Sludder! der kan jo ikke høres eet Ord gennem Døren alligevel.
- (203) Luynes: Nej, men jeg ser bedre, naar du tier stille. Nu truer han ad Bispen, og Bispen skotter hen til din Mor og ler.
- (204) Kongen: Der kommer nogen.
- (205) Luynes: Lad os pile af.

²⁷*Louvre*: Tidligere kongeligt residensslot i Paris, der siden 1793 har rummet et af verdens betydeligste kunstmuseer. [DSD]

- (206) Kongen: Det er bare Vitry²⁸. Og — og min Sandten —. Hvor tør De komme her, General Birabeau? Hvis Mor ser Dem, faar De skaaret et Hoved af, fordi De rendte fra Bastillen²⁹.
- (207) Generalen: Fanden! Jeg har Garderhøjde endda. Og denne Spøg i Dag lader jeg ikke gaa fra mig.
- (208) Luynes: Hr. de Vitry, jeg tror, jeg er mest stemt for nu, at vi opsætter det et Par Dage.
- (209) Vitry: Javel, Hr. Luynes, javel. Saa kan vi to lige naa at blive halshugget først. Ja, De mister jo ikke saa meget ved det, men det er sgu da Synd for mig. Hvad, Deres Majestæt, skal jeg ikke bastille Italieneren i Dag?
- (210) Kongen: (*ved Nøglehullet*) Hvad synes Alberti?
- (211) Generalen: Hr. Luynes synes, vi skal, Deres Majestæt.
- (212) Vitry: Og nu er vi altsaa enige om, at jeg har pudset mine Pistoler for det Fald, at han skulde gøre Modstand.
- (213) Luynes: Saa heller ikke andet Blod end hans.
- (214) Kongen: Alle de andre arresterer vi bare, Mor og Barbin³⁰ og Bispen, Bi-Bispen mest.
- (215) Luynes: Hys, ikke saa højt!
- (216) Vitry: Ingen hører os her. Far her har jo Vagten. Godt, altsaa enige. 500 Tak. (*Han og Generalen ud.*)
- (217) Kongen: Hørte du, de sagde Majestæt til mig, begge to? Det kunde du gerne have hørt. Ah, nu keder jeg mig. Alberti, skal vi ikke slippe en Rype løs? Vi kan godt holde Jagt paa den her. Det er saadan en god Ga-Gang.
- (218) Luynes: Jeg vil ikke have med det Pjat at gøre nu.
- (219) Kongen: Saa kan du lade være, saa kan jeg selv. For jeg vil paa Jagt nu — skyde den Rype lige i Hjertet, som om det var Marchallen selv. Jeg vil. (*Ud.*)
- (220) Luynes: (*ved Nøglehullet*) Puhha, det der kan jo vare en Time.
- (221) Kongen: (*tilbage*) Vi er da gode Venner, Alberti?
- (222) Luynes: For hele Livet er vi to Venner.
- (223) Kongen: Ja, ikke? — Hvem er det?
- (224) Luynes: Det er Dronningen — ja, din Kone, du.
- (225) Kongen: Lad os pile af.

²⁸*Vitry*: Nicolas de l'Hospital (1581-1644), Baron de Vitry var kaptajn for Ludvig 13.s vagt og myrdede Concino Concini på kongens vegne d. 24. april 1617, hvorfor han udnævntes til Marskal af Frankrig. [ES]

²⁹*Bastillen*: Bastillen var oprindeligt en del af Paris' befæstning, anlagt 1370-82, men blev allerede benyttet som statsfængsel fra 1620, hvorfor den efterhånden blev symbol på enevælden og stormedes af en folkemængde under Den franske Revolution i 1789. [DSD & BOE]

³⁰*Barbin*: Her er sandsynligvis tale om Claude Barbin, en af Marskal Concinis mænd, strategisk placeret på finansministerposten. [DJS]

- (226) Luynes: Nej, nej.
- (227) Dronning Anne d'Austriche: (*kommer fulgt af Hofdamer og et Par Herrer. Da hun*³¹ *ser Kongen, rødmer hun og nejer*) Goddag, min Hr. Gemal.
- (228) Kongen: (*bukker kejtet*) Goddag, Mme. (*Og Toget gaar ud.*) Saa henter jeg Fuglen og Buerne, du. Ikke?
- (229) Luynes: Saa gør det da. (*Kongen ud. Pigelatter høres. Luynes farer sammen og trykker sig ind mod Døren.*)
- (230) Mlle Marie de Rohan: (*kommer løbende forfulgt af en eller anden Marquis*) Saa fang mig, saa fang mig. Men tab ikke Vejret. For jeg er et Vindpust — hu-i. (*Han griber om hende.*)
- (231) Luynes: (*springer frem*) Hvordan vover De at behandle en Dame i Dronningens Slot!
- (232) Mlle: Uf. De her?
- (233) Marquisen: Hr. Luynes saa dristig! Maaske De har en Marcipanpistol med?
- (234) Luynes: Vil De behage at følge med ned i Slotsgaarden strax?
- (235) Mlle: Alle Helgener da.
- (236) Marquisen: Skal jeg følge Dem i Gaarden?
- (237) Luynes: (*stamper*) Strax.
- (238) Marquisen: Det kan ikke vente? Bevares. Tilgiv, min Mlle. (*De to ud.*)
- (239) En Stemme: (*skriger indefra, idet Døren aabnes*) De kan gaa, gaa, gaa.
- (240) Richelieu: (*i Døren*) Det gør jeg ogsaa. Men ikke fordi De ønsker det. — Min Dronning! (*Lukker Døren.*)
- (241) Mlle: Richelieu!
- (242) Richelieu: Dem! Nej, hvilken Erstatning for alle de Døde og Gale derinde, De Lys af Liv og Fornuft!
- (243) Mlle: Fornuft? Jeg Fornuft?
- (244) Richelieu: Javisst. Hvad har jeg lært paa et Aar? der er mere Fornuft i en Piges Kys, end der er i ti Statsmænds Tanker.
- (245) Mlle: Armand!
- (246) Richelieu: Ja, stundom faar De mig til at tro, at det er det eneste, der er Mening i. — Slip mig saa, De kære.
- (247) Mlle: Følg mig, Armand, følg mig nu.
- (248) Richelieu: Lille Solstraalehaar, det kan jeg ikke. De behøver mig snart igen.
- (249) Mlle: Hvordan gaar det derinde?

³¹ *hun*: Anne d'Austriche (1601-1666), ældste datter af Kong Philip 3. af Spanien og Margaret af Østrig, blev som 14-årig gift med den jævnaldrende Kong Ludvig 13. i 1615. [BOE]

- (250) Richelieu: Egentlig godt. Han raser hver Dag som en Hundegalskab. Jeg har ham snart der, hvor jeg vil.
- (251) Mlle: Og saa bliver De Førsteminister. Alt, hvad De vil, det bliver De. Men aldrig — det eneste, jeg vil.
- (252) Richelieu: Det eneste, De vil?
- (253) Mlle: Min Elsker, Richelieu.
- (254) Richelieu: Marie!
- (255) Kongen: (*ind*) Her, Alberti, her har jeg —. (*Standser forskrækket, prøver at skjule Fugl og Buer paa Ryggen.*)
- (256) Richelieu: Luynes er her ikke. Mile, skal vi gaa? De vilde vel ikke skyde her paa Gangen, Hr. Louis?
- (257) Kongen: Sk-skyde? hvordan? næ, skyde? naj. (*Løber ud.*)
- (258) Mlle: De er rigtignok noget skødesløs over for den, der i Gaar —. Richelieu, hvorfor har De ikke fortalt mig om Luynes Plan? Er jeg da bare et lille Tossehoved, De leger lidt med, naar De har Lyst?
- (259) Richelieu: Har den Gæsling nu ogsaa Planer?
- (260) Mlle: De ved det da? Ved De det ikke? Er det muligt, De ikke ved, hvad der skulde være sket i Gaar?
- (261) Richelieu: Barnestreger! En ny Leg?
- (262) Mlle: Noget saa spændende, siger jeg Dem. Følg med! Selv fik jeg det at vide i Morges. Inden Aften ved hele Verden det. Stakkels Vitry!
- (263) Richelieu: Vitry?
- (264) Mlle: Baronen skulde myrde Marchallen i Gaar.
- (265) Richelieu: Hvad siger De? Fortæl mig alt. Kom, Kom. (*De ud.*)
- (266) Kongen: (*forsigtig frem, spejder, truer med Haanden*)
- (267) Marchal d'Ancre: (*hugger i det samme begge Døre op og skriger paa sit gebroknede*) Se her denne Krinkelgang —. Hvem der? Ham? hvorfor staar han der? Jeg tænker mig — lurere ved Dørene.
- (268) Kongen: Mor, lader du ham tale saadan til mig?
- (269) Enkedronning Marie af Medici: (*henne ved Bordet, ser op fra nogle Billeder, hun sidder og blader i*) Løb ind til dig selv, lille Louis. Saa kommer jeg ind til dig, naar Statsraadet er endt. Vi maa bære over med Marchallen i denne Tid. Han er overanstrengt.
- (270) Marchallen: Faar jeg Fred for den Dreng?
- (271) Enkedronningen: Saa løb dog, naar jeg siger det, Louis.
- (272) Kongen: Og jeg er fuldmyndig Konge i Landet! (*Ud.*)
- (273) Marchallen: Se her den Gang. Man har fortalt mig: i den Niche Grev Saa og Saa blev stukket ned. I den Krog Prinsesse Den og Den faldt om af Gift. Hvor er min

Niche? min Krog? Hvem kan hade Udlændinge, som de Franske kan? Der skal køres Kanoner foran mig gennem Gaderne. Jeg kræver for mig Fæstningen Amiens.

(274) Ministeren Mangot: Savoyen³² skal vi affatte Svar til i Dag.

(275) Marchallen: Ja ja ja. Papirene? hvor er Papirene?

(276) Enkedronningen: Aah, dette fattige Slot! Han skal fylde mig alle Vægge med Pragt, skal Rubens. Hr. Barbin, se her, dette Stik!

(277) Barbin: Det er meget pragtfuldt, Deres Naade.

(278) Enkedronningen: Nej, De kan ikke bedømme som min Richelieu.

(279) Marchallen: Hvor er Udenrigsministeren blevet af? Klerken³³, der for et Aar siden blev prakket mig paa? Han skulde hæve Frankrig over for Udlandet. Hvad har han hævet? Sin Gage i Statskassen, ja.

(280) Enkedronningen: Og saa færdig med Udenomssnak for i Dag. Til Arbejdet nu! Hugenotbanderne i Sydfrankrig, skal vi aabne Forhandling med dem eller sende en Hær? Afstemning!

(281) Marchallen: Jeg tager den Afstemning i meget stor Fart. Hr. Mangot³⁴?

(282) En gammel Minister: Ved Navneopraab er det Statsskik, der spørges efter Alder.

(283) Barbin: Seglbevareren³⁵ skal spørges først.

(284) En anden Minister: I Tilfælde af en Hær er det dog Krigsministeren.

(285) En tredie: Først Finansministeren. (*Skænderi.*)

(286) Enkedronningen: Luk Dørene.

(287) Marchallen: Mødet er hævet. De kan gaa. Jeg gaar selv — til Italien — aldrig komme mer.

(288) Enkedronningen: Kære Marchal, De kan ikke svinge mig nu. Jeg har skænket Dem Fyrstetitel —

(289) Marchallen: Hvorfor har De gjort det? Naa. Hæ, Fyrste over hvem? Et Folk af Rygge, Rygge, der krummer sig, hvor man ser, for Pensioner og Almisser. Jeg har ikke set et menneskeligt Ansigt i mange Aar.

(290) Barbin: Se da her.

³²Savoyen: Navn på et landskab (Savoie) i grænseområdet mellem Italien og Frankrig, som fra Humbert 1. (død 1048) har givet navn til derværende baroni, hertugdømme og slutteligt kongedømme. Huset Savoyen indtog i 1500-1800-tallet en nøglestilling under stridighederne mellem Frankrig og habsburgerne. Den interessante historiske person i forhold til Munks drama er Karl Emanuel 1. (1562-1630), hertug af Savoyen fra 1580. Karl Emanuel, der blev kaldt "Il Grande" (den Store), fortsatte sin fars kamp for en transalpinsk stat bestående af Piemonte og Savoyen, uafhængig af Spanien og Frankrig. Han støttede derfor skiftevis den ene part mod den anden med sine hære og sit diplomati. [DSD & BOE]

³³Klerken: Betegner en person, som hører til den katolske kirkes præsteskab. [ODS]

³⁴Hr. Mangot: Statsmanden og politikeren Claude Mangot var, ligesom finansministeren Barbin, en af Marskal Concinis mænd, strategisk placeret i forhold til magten - Mangot blev udnævnt til justitsminister i 1616. [SLE]

³⁵Seglbevareren: Ordet "segl" kommer af det latinske signum (tegn) og betegner i denne sammenhæng det redskab, hvormed et aftryk i lak, voks eller metal frembringes som symbol på statsmagten. En "seglbevarer" bruges i ældre eller udenlandske forhold, specielt franske og engelske, om en høj embedsmand, der har en stats eller fyrstes segl i forvaring og udfører beseglingen dermed. [ODS]

- (291) Marchallen: De kalder det et menneskeligt Ansigt! Det kaldte vi hjemme i Italien for en Ide til et Karneval. (*Bøjer sig over mod Dronningen, ler og siger noget paa Italiensk. Hun ler med.*) Jeg foragter Deres Folk, Signor — en Hane i Vaabnet, jovisst, gale og prale og gaa med Sporer og skrabe i Mødding efter Drikkepenge og svindle og svanse for Høns — —
- (292) En gammel Minister: Tilgiv en gammel Mand, at jeg engang føler Trang —
- (293) Marchallen: — ng! ng! ng! Sikke et Sprog — stødes ud gennem Næsen som Snot!
- (294) Barbin: Franske Kolleger, nu har vi længe nok tiet over for denne Hr. Concini.
- (295) Enkedronningen: Stille!
- (296) Barbin: Nej, om jeg vil! Jeg føler mig smudset til ved at være i Sal sammen med denne Skændegæst.
- (297) Marchallen: De har her noget at vaske Dem i. (*Spytter paa ham.*)
- (298) Enkedronningen: (*skriger, idet alle springer op*) Mødet er hævet en halv Time. Faa den syge Marchal til Ro. (*Han er sunket sammen. Dronningen gaar ud paa Gangen. Dørene lukkes.*)
- (299) Richelieu: (*kommer hastigt*) Min høje Dronning, jeg beder om min Afsked. Jeg kan ikke virke sammen med denne Hjernebetændelse mer.
- (300) Enkedronningen: De ogsaa? Selv De, vil De svigte mig? Aah, Gud, hvorfor lagde du et Rige paa disse Skuldre? Kong Henri, hvorfor faldt du for Morderens Dolk?
- (301) Richelieu: Deres Majestæt bør ikke hengive Dem til Fortvivelse, der til alle Tider er gold og i Øjeblikket er farlig, fordi den tager Tid. Jeg har været hos Nuntius³⁶, bedt om et Embede, hvor jeg i Fred kan virke for fransk Kunst og Videnskab, for fransk Teater, for Renselsen af vort Sprog.
- (302) Enkedronningen: Hvorfor spørger De saadan? Jeg ved dog: De kan ikke gaa fra mig.
- (303) Richelieu: Nej, det er sandt. Jeg er Deres.
- (304) Enkedronningen: Som Deres Kinder gløder! de maa kunne stikke en Skov i Brand, en Skov af Hjerter i Brand. Ja, hvor hede de er! Min kære, min kloge Herr Armand! Ak, kunde den Politik besørgeres lidt fortere³⁷! Jeg tænkte, dengang Henri — faldt fra: „Maaske —”
- (305) Richelieu: Tilgiv, jeg afbryder Deres Naade. Jeg har lært i det Aar, jeg har haft den Lykke at tjene Dem, at der er kun een Styreform, der duer: en enevældig Regent til at undfange Ideerne og under ham en almægtig Minister til at udføre dem. Derfor beder jeg Dem —

³⁶Nuntius: Der kan være tale om Maffeo Barberini (1568-1644), der valgtes til Pave i 1623 og fik navnet Urban 8. Det latinske ord "nuntius" (udsending) betegnede ogsaa en særlig pavelig udsending eller gesandt. Barberini var tidligere nuntius ved det franske hof, hvor han knyttede mange venskaber, hvilket menes at have været en af årsagerne til kardinal Richelieus hurtige karriere. [BOE & DH]

³⁷fortere: Her "hurtigere" eller "raskere". [ODS]

- (306) Enkedronningen: Jasaa. Og hvis nu Regenten er — dum?
- (307) Richelieu: Deres Naade?
- (308) Enkedronningen: I saa Fald: en enevældig Minister til at undfange Ideerne og under ham en Regent til at udføre dem? — Hvad snuser De efter, Baron de Vitry?
- (309) Vitry: (*frem*) Beder 500 Gange om Forladelse. Er Statsraadet hævet, Majestæt?
- (310) Enkedronningen: Hvorfor?
- (311) Vitry: For jeg har Vagten i Dag, Deres Naade. Og keder mig.
- (312) Enkedronningen: De har Deres Frisprog, Vitry.
- (313) Vitry: Det har jeg. Og saa to Tusind Livres for lidt i Løn om Aaret. Og saa er det sagt, hvad jeg har.
- (314) Enkedronningen: En halv Time længer. Kan De holde det ud?
- (315) Vitry: Magelig. Undskyld, jeg spurgte. 500 Tak. (*Ud.*)
- (316) Enkedronningen: En trofast og jævn Soldat, uden farlige Storhedsplaner. Han skal faa de 2000 mere, min brave Vitry. — Nej, store Armand, vi kan ikke undvære Dem, selv om De tror, De kan undvære os.
- (317) Richelieu: Saa maa vi slippe den anden.
- (318) Enkedronningen: Marchallen? Nej. Jeg har været Ven med ham og hans Hustru, fra jeg satte min Fod paa Frankrigs Jord.
- (319) Richelieu: De berørte det dog selv for en Maaned siden over for mig.
- (320) Enkedronningen: Jeg? Umuligt.
- (321) Richelieu: Det er Dem, jeg har Ideen fra. Jeg selv var aldrig kommen paa sligt. Og det er nødvendigt, min Dronning, at Deres Plan bliver til hurtig Virkelighed. Vi maa afskedige Concini. Og søge Forbindelse med Luynes.
- (322) Enkedronningen: Med? hvem?
- (323) Richelieu: Kongen og Luynes.
- (324) Enkedronningen: Aldrig.
- (325) Richelieu: Deres Majestæt, jeg kan ikke tage fejl, disse Tanker maa være gaet gennem Deres Moderhjerte, at De længtes efter at se Deres Søn mere om Dem i Styrelsen, end det hidtil er sket. Det er gamle Tanker, De tit selv har tænkt. — Og tro mig, det blev en Festmindedag i Rigets Historie, den Dag jeg kunde føre Dem og Kongen ud paa Balkonen foran det jublende Folk. — Begge skulde De være i Hermelinskaaber. Og De skulde bære den stjernebesaaede blaa Kjole under Kaabens snepudrede Bræm³⁸.
- (326) Dronningen: Hvorfor netop den blaa?
- (327) Richelieu: Fordi den saa daarende stolt fremhæver Halsens unge Hvidhed og Brystformens italienske Lidenskab og Ro.

³⁸Bræm: Middelnedertysk ord som betyder rand, kant. [ODS]

- (328) Enkedronningen: Min Fyrste blandt Bisper, da skulde De bære den røde Eminencedragt. Kunde vi dog faa Dem gjort til Kardinal til den Tid! Jaja, jeg vil tænke over alt dette.
- (329) Richelieu: Deres Majestæt, det er uomgængelig nødvendigt, at vi handler i Dag.
- (330) Enkedronningen: I Dag? Hvordan er det, De staar og tripper? Hvad er det, De vil have mig til? Nødvendigt? for mig! hvad er det for et Sprog, De tillader Dem. Jeg gaar ind til Mødet, Hr. Minister. (*Gaar, smækker Døren til.*)
- (331) Pater Joseph: (*nærmer sig fra en Niche*) Richelieu, ved De, at Marchallen —
- (332) Richelieu: Hvorfor melder De mig det, nu det er for sent. De Klods? (*Slaar til ham.*) Naar alle Slottets smaa Pjattegæs gækker om det, kommer De og vil melde mig nyt!
- (333) Pateren: Jeg kan ikke se forud og ikke vide alt. Jeg er ikke Gud Fader.
- (334) Richelieu: Det burde De være, naar De vil tjene mig. — Til Side, Menneske. Ind i Nichen der. Ah, Hr. Luynes!
- (335) Luynes: (*vil gaa forbi*) Goddag.
- (336) Richelieu: 2 Ord, Hr. Kaptejn³⁹.
- (337) Luynes: Med mig? Vil De tale med mig?
- (338) Richelieu: 2 Ord.
- (339) Luynes: Har daarlig Tid. Kom i Aften.
- (340) Richelieu: Har *jeg* ikke Tid.
- (341) Luynes: Hvad vil De da, Hr. Biskop?
- (342) Richelieu: De er saaret? hvad? naa-e, kun en Rift.
- (343) Luynes: Aah, det er dog en Flænge.
- (344) Richelieu: Tillad mig, jeg har her et Klæde. Er det et Søm, der —
- (345) Luynes: Et Søm? hvad mener De? Jeg har dræbt en Marquis i Duel.
- (346) Richelieu: Dræbt?
- (347) Luynes: Ja. Saaret betydeligt. Han dør sikkert af det.
- (348) Richelieu: De traf ham i Underlivet?
- (349) Luynes: Ja, deromkring — lidt længere nede. Ja, det var i Benet. Han *faldt* i hvert Fald. — Det forekommer mig, De vilde tale med mig?
- (350) Richelieu: Ja, Kaptejn Luynes, dette gaar ikke længere.
- (351) Luynes: (*griber til sit Sværd*) Hvilket?
- (352) Richelieu: (*farer sammen*) Alt. Marchallen er syg — desværre ikke til Døden, men til Vanviddet. Jeg har talt med Dronningen om snarest at faa ham ud af Landet.
- (353) Luynes: Har De?

³⁹Kaptejn: Ordet staves således i manuskriptet.

- (354) Richelieu: Hvad angaar den Plads i Raadet, der bliver tom, har jeg — som enhver vil finde det rimeligt — henledt hendes Opmærksomhed paa Dem.
- (355) Luynes: Mig? De? Mig, som De snart aldrig har talt et Ord med.
- (356) Richelieu: Jeg har vejet Deres Evner i Stilhed. Og saa en anden Ting: vi to kan dog være enige om, at det snart er paa Tide, at Kongen inddrages i Statsstyrelsen.
- (357) Barbin: (*kommer*) Man beder Dem deltage i Mødets Slutning.
- (358) Richelieu: Jeg skal komme. (*Barbin gaar.*) Jeg vilde kun som den første og fortroligt fortælle Dem, hvad der offentlig vil blive Dem meddelt i Statsraadet en af de nærmeste Dage.
- (359) Luynes: Jeg takker Dem meget, Hr. Richelieu.
- (360) Richelieu: Paa godt Samarbejde! De vil anbefale mig hos Kongen, Hr. Kaptejn.
- (361) Luynes: Meget gerne, Hr. Biskop. (*Richelieu gaar.*) Jamen —? Er han saadan? Eller? ved han noget? jamen hvorfor saa ikke? (*ser paa sine Haanded, som om han savner Lænker.*) Hvad gør jeg dog nu? Skaane ham alene? Saa maa jeg sikre mig —. Hellige Sanct Andreas⁴⁰, hjælp mig, du har altid hjulpet min Slægt. — Aah, skidt! den, der kan vinde sin første Duel, kan ogsaa styre et Rige. — Eller —. Nej, det maa ikke ske. Ned til Vitry! (*Døren aabnes.*) For silde, aah, Gud, for silde. (*Ud.*)
- (*2 ældre Ministre kommer ud i Samtale og trisser af. Saa kommer Marchallen støttet til Richelieus Arm. Dronningen følger lidt efter.*)
- (362) Marchallen: Hvem vil regne med mig, Signor? hvad er jeg? et Vrag, en elendig, en fortabt. Jeg har slidt mig op for Frankrigs Vel. Slidt, saa det kammer over i min Hjerne, slidt, saa mine Tarme hænger ned mod mine Laar. Til Tak hader de alle mig fra Gadedrengene, der længes efter at slæbe mit Lig gennem Rendestenen, til Gud, der dræbte min Datter. Er der et Gensyn, Hr. Biskop? De maa jo vide det. 17 Aar var hun kun, den eneste Blomst i mit Hjerte.
- (363) Richelieu: Som gode Kristne bør vi ikke tvivle paa et Liv efter Døden, Hr. Marchal.
- (364) Marchallen: Jeg vil gerne dø, gerne dø. Men ikke myrdes, nej, nej, nej, ikke disse Stik i mit Kød. Og saa har jeg faaet en Splint i Fingeren. Man kan faa Stivkrampe af det. Jeg har her en Naal.
- (365) Richelieu: Jeg skal prøve.
- (366) Marchallen: De ryster jo paa Hænderne.
- (367) Enkedronningen: Lad mig.
- (368) Marchallen: Aah, Tak, Fru Marie. Er min Vagt dernede?
- (369) Richelieu: Hvem fører den i Dag?

⁴⁰Sanct Andreas: En af Jesu 12 apostle, broder til Peter og skytshelgen for Skotland og Rusland. [BOE]

- (370) Marchallen: Det gør —. Jeg kan ikke huske. Jo, Hr. de St. Georges⁴¹.
- (371) Richelieu: Ja, han staar og taler med Baron de Vitry.
- (372) Marchallen: Au, stik ikke for dybt, Fru Marie. Oh, De er god. De har løftet mig op fra intet til Højhed og Glans. Og hvad skulde jeg der? Den usalige Jagt efter Magt! Min Far var falden i Unaade i Toscana; da havde jeg kun to Skjorter. En Tyv stjal den ene, og jeg holdt op med at skifte. Jeg kan skifte nu, hvert Minut, hvis jeg vil. Men jeg kunde synge dengang, og nu —. Gemmer De min Opsigelse paa Brystet, min Dronning? staar De og fumler med en Dolk i Ærmet, min Kollega og Ven? Vi skal frem, frem til igen kun at eje een Skjorte. Bed for min Sjæl til den hellige Jomfru, Hr. Biskop. Paa Gensyn i Morgen. (*Gaar. Enkedronningen og Richelieu ser usikkert paa hinanden. Hun gaar ind og lukker efter sig.*)
- (373) Luynes: (*ind*) Hr. Biskop, støtter De mig, eller gaar De imod mig?
- (374) Richelieu: Hvad er det for Snak?
- (375) Luynes: Svar med tre Ord. Svar nu.
- (376) Richelieu: Ah. Jeg — jeg støtter Dem.
- (377) Luynes: Men hør nu — De har Magt over mange Slags Ting. Der er en Kvinde —
- (378) Richelieu: (*skyder noget bort med begge Hænder*) Nej.
- (379) Luynes: Jeg har kradset op her —. De lover at støtte min Ægteskabsplan med hende. Skriver De under?
- (380) Richelieu: Jeg vil ikke.
- (381) Luynes: Vogt Dem. — Aah jo, gør det, Richelieu. Jeg kan ikke undvære Dem.
- (382) Richelieu: Jeg kan ikke. Jeg kan ikke. (*Raab nedefra.*) .
- (383) Kongen: (*kommer springende*) Alberti, det er sket. Jeg saa, han skvat. Lige som en Kanin.
- (384) Luynes: Saa er De fortabt.
- (385) Richelieu: Jeg skriver.
- (386) Luynes: Der. Hurtig.
- (387) Enkedronningen: (*kommer med Ministre*) Hvem vover at skringe her?
- (388) General Birabeau: Marchallen er død.
- (389) Enkedronningen: Henri!
- (390) Kongen: (*springer frem*) Saa slap jeg ud af Deres Tyranni, De Mand fra Luçon. Se til, De kommer væk.
- (391) Luynes: Nej, Louis, Biskoppen vil raade os godt. (*Gangen fyldes nu med Tilstrømmende.*)
- (392) Enkedronningen: Min Dreng, min egen Dreng!
- (393) Kongen: Er du ikke fængslet endnu, Mor?

⁴¹Hr. de St. Georges: Det har ikke været muligt at identificere denne Hr. de St. Georges.

- (394) Vitry: (*ind*) Han gjorde Modstand.
- (395) Luynes: Det er godt, det er godt.
- (396) Enkedronningen: Hvad gør vi, min kære egen Richelieu?
- (397) Richelieu: De har ikke Mod og Forstand til at dræbe os. Og saa kommer vi igen.
- (398) Generalen: I Kongens Navn, jeg arresterer Dem, Dronning Marie.
- (399) Enkedronningen: Saa er det forbi. Kun af Himlen tør jeg vente en Krone nu.
- (400) Richelieu: (*sagte til hende, idet hun føres ud*) Stol paa mig.
- (401) Generalen: (*løfter Kongen. Jubelraab*) Leve Kong Louis den Trettende.
- (402) Kongen: (*grædende*) Er jeg da nu virkelig Konge? Tak! Tak! Leve mit Folk!
- (403) Richelieu: Leve Kongen!
- (404) Vitry: I Kongens Navn, jeg arresterer Dem.
- (405) Richelieu: Mig?
- (406) Vitry: Tja.
- (407) Richelieu: Mig? maa jeg se den Fuldmagt?
- (408) Vitry: Saa meget gerne. Værsgod.
- (409) Richelieu: En Misforstaaelse. Følg mig til Kongen.
- (410) Vitry: Paa Pletten.
- (411) Richelieu: Ah, Hr. Luynes! Her er sket en Fejltagelse. En ny og svag Regering ønsker ikke Band og Interdikt⁴² som Lykønskning fra Rom — begynder ikke med at fængsle en Biskop. Den river vi over. Ikke sandt, Hr. Minister? Værsgod, Hr. Vitry.
- (412) Vitry: 500 Tak. (*Richelieu fjerner sig.*) Skal jeg —?
- (413) Luynes: Ingenting skal De. Spørg Dem selv, hvad De skal.
- (414) Richelieu: Joseph! Min Vogn frem i rasende Fart! (*Pateren ud.*)
- (415) Generalen: Hvorfor er De ikke arresteret endnu, Hr. Biskop?
- (416) Richelieu: Spørg min Ven, Hr. Luynes.
- (417) Generalen: Prinsessen gaar De i hvert Fald glip af.
- (418) Richelieu: Som De. (*Vitry nærmer sig.*) Leve Kongen — og Kongens Mor!

3. Akt: III

LUXEMBOURG SLOT

⁴²*Band og Interdikt*: Ordet "band" er tysk og betød oprindeligt befaling, påbud eller forbud. Her betegner ordet dog særlig den katolske kirkes udelukkelse (at blive lyst i band eller at være bandlyst) af en person fra kirken og dens nådemidler gennem gejstlig kundgørelse. Ordet "interdikt" er latin og betyder indsigelse, men igen skal ordet sættes i den romersk-katolske kontekst, hvor det betegner et forbud imod kirkelige handlinger, herunder prædiken, forvaltning af sakramenterne og kirkelig jordfæstelse. [ODS]

Hos Enkedronningen. Toscansk Pragt.

- (419) Grevinde Marie de Luynes: Hør nu, Anne, Livet er saa fornøjeligt, naar bare man ler af det. Naa, en anden En kan jo sagtens, man er Enke. Se heller op til den Rubens⁴⁴ der. Hvad giver du mig for de arme Abbeder og Bisper, der skal gaa og se paa de Lægge der og lade som ingenting?
- (420) Dronning Anne: Saa saa saa, Marie.
- (421) Grevinden: Hr. Hertug, Hr. Hertug! maa jeg gøre Deres lille Hertuginde ligesaa sprutsk af Skinsyge? Hvad synes De om det Knæ?
- (422) Hertugen af Montmorency: (*ind med Hertuginde*) Hele Skikkelsen lyser af Mesterens Kunst som min Hustru af Mesterens Mesters.
- (423) Grevinden: Som han kan, den Hertug⁴⁵! Og hvilket Blik han blev lønnet med! Kom, Anne, jeg skal vise dig noget herinde. (*Pludselig ganske nær ved Hertugen, dæmpet.*) Har De ogsaa Navnene i Medaillonen?
- (424) Hertugen: (*som hun*) Kun Edsformularen.
- (425) Grevinden: Godt. — Anne, kom. (*De ud.*)
- (426) Hertuginde: Hvad har du at hviske med den Tøjte om?
- (427) Hertugen: Jeanne, er der noget Gran i din Sjæl, der tvivler om min Kærlighed?
- (428) Hertuginde: Nej, min Sjæl blev jo til ved den. Jeg vidste jo knap, om jeg var i Live, før din Kærlighed fandt mig. Den skinnede paa mig, da vaagnede jeg, voxede, duftede, folded mig ud.
- (429) Hertugen: Min Lidenkonval!
- (430) Hertuginde: Men hun er en Sky, jeg er bange for. Alle Skyer er jeg bange for. Nu taler de alle om Krig. Og der er Intriger og — og saa meget. Og gaar Solen bort nu, saa gid jeg aldrig var vaagnet af min Søvn i den kolde Jord. Saa gaar jeg i Kloster, saa —
- (431) Hertugen: Lille Jeanne, vi to skal jo leve sammen i vor Lykkes Lys i mange, mange Aar endnu.
- (432) Hertuginde: Det skal vi. Du skal love mig, du vil holde dig fra alt, der er farligt. For din lille hjælpeløse Jeannes dumme Angsts og store Kærligheds Skyld.
- (433) Hertugen: Jeg vil holde mig fra alt, der er farligt for min Ære. Det lover jeg dig.
- (434) Hertuginde: Det er ikke nok. — O, der er hun igen. Lad os gaa. (*De ud.*)

⁴³*Luxembourg Slot*: Luxembourgpalæet, Palais du Luxembourg, slot i Paris, opført 1615 som enkesæde for Maria af Medici. [DSD]

⁴⁴*Rubens*: Peter Paul Rubens (1577-1640), flamsk maler og tegner, der i perioden 1622-1625 udførte en serie på 21 store billeder med motiver fra Maria Medicis liv til Luxembourg-palæet. [DSD]

⁴⁵*Hertug*: Henrik Montmorency 2. (1595-1632) af den gamle franske adelsslægt, der har navn efter en lokalitet i Île-de-France og som var en af Frankrigs mest indflydelsesrige og godsrige slægter. [BOE & DSD]

- (435) Dronningen: Tak for Laan for din Bog. Du kan faa den i Morgen.
- (436) Grevinden: Hvad synes du om det Sted, hvor Bispen om Natten tager fejl af sin Kusk og sin Ridehest⁴⁶?
- (437) Dronningen: Jeg vil ikke læse mer i den. Den er grim. Og Mennesker er ikke saadan.
- (438) Grevinden: Men min søde Fugl i Buret! Kender du til Mennesker? Hvad blev det til med Buckingham⁴⁷, skønt jeg gjorde, hvad jeg kunde? De siger, han fik kun lige set dine Blonder?
- (439) Dronningen: Ss da.
- (440) Grevinden: Stakkels Fyr! naa, han har jo nok holdt sig skadesløs andetsteds.
- (441) Dronningen: Saa ti dog, Marie. Uf da. Jeg forstaar ikke, nogen kan saadan med flere.
- (442) Grevinden: Det kommer an paa, hvor musikalsk man er, og hvor godt Raad man har. Instrumenterne er saa forskellige, du. Det kan ligefrem være spændende, før man skal prøve et nyt.
- (443) Dronningen: Nej, ved du nu hvad? Nu bliver jeg vred. (*Ler og kysser hende.*)
- (444) Grevinden: Har du, har du virkelig aldrig prøvet anden Fløjte end Kongens?
- (445) Dronningen: Nu skal du tie. (*I Graad.*) Hvorfor elsker han mig ikke? Jeg har dog født ham et Barn engang.
- (446) Grevinden: Græd nu ikke, lille. Ellers græder jeg med.
- (447) Dronningen: Jeg har dog født ham et Barn engang.
- (448) Grevinden: Et Barn er nu saa meget sagt. Det var jo mindst tre Maaneder for tidlig.
- (449) Dronningen: Fordi du trillede mig rundt paa Gulvet.
- (450) Grevinden: (*ler*) Den Tagfat kostede mig et halvt Aars Forvisning.
- (451) Dronningen: Herregud! derfor kunde han da godt prøve igen.
- (452) Monsieur: (*Kongens eneste Bror*⁴⁸, *ind*) En Pendant-Aabenbaring⁴⁹ for mit Blik sig beter⁵⁰:

⁴⁶*Bispen om Natten tager fejl af sin Kusk og sin Ridehest*: Formentlig reference til novelle i "Dekameron" (ti dage), den italienske forfatter Giovanni Boccaccios hovedværk fra ca. 1350. Værket er en rammefortælling, hvor ti unge florentinere på baggrund af den sorte døds hærgen i den by, de har forladt, hver dag i ti dage fortæller hinanden ti historier om alverdens tildragelser. Værket er bl.a. kendt for sine erotiske kærlighedsskildringer. [DSD & BOE]

⁴⁷*Buckingham*: Reference til den engelske statsmand George Villiers Buckingham (1592-1628), første hertug af Buckingham, som ved Karl 1.s tronbestigelse i 1625 blev den reelle leder af England. Han regnes ofte blandt dronningens elskere. [DSD & BOE]

⁴⁸*Kongens eneste Bror*: Kong Henrik 4. af Frankrig fik foruden Ludvig fem andre børn med Marie af Médiçi. Ludvig havde to brødre, men den ene Nicolas døde blot fire år gammel. Den eneste mulige må derfor være Gaston, Hertug af Orleans (1608-1660). Siden Henri 3. blev kongens yngre broder kaldt for "Monsieur".

⁴⁹*Pendant-Aabenbaring*: Ordet "pendant" kommer af det franske "pendre" (at hænge) og betegner egentligt et ophængt maleri eller lignende, der svarer til, danner modstykke eller sidestykke til et andet. Ordet bruges især i en videre betydning om ting eller forhold, der svarer til en anden ting, et andet forhold: et sidestykke eller modstykke. [ODS]

⁵⁰*beter*: Højtideligt ord for det "at vise sig" eller "at te sig" jf. det tyske "bezeigen". [ODS]

en Charite^a, der græder, og en Charite, der ler.
 O, mit savnende Hjerte, hvad begærer du mer?
 Aah, disse Fingre! hvert Led et smidigt Vidunder af Liv.

^aCharite: Gratier, (af latin "gratiae" - ynde, gunst), det romerske navn for de tre unge gudinder for ynde og glæde, som hos grækerne hed "chariter" og var døtre af Zeus og nymfen Eurynome. [DSD]

- (453) Dronningen: Slip min Haand.
- (454) Monsieur: Hvad hører jeg, Mme? At De vil gifte Dem med den forhistoriske Grev de Chevreuse⁵¹? Og her har jeg gaaet og gjort mig Forhaabninger!
- (455) Grevinden: De ved godt, det er min storpolitiske Plan, at De skal have Dronningen, naar Kongen dør.
- (456) Monsieur: Er det ogsaa Dronningens?
- (457) Dronningen: Jeg tror, det bliver mig for ringe Bytte.
- (458) Grevinden: Nej, nej. Hvorfor skulde du ikke have en Søn paa Tronen?
- (459) Monsieur: Uforlignelig rigtigt! Og hvorfor skulde *jeg* ikke have det? Men kunde det ikke ordnes ad en mindre uæstetisk Omvej end Dødsfald? (*Dronningen brister i Hulken og ud.*)
- (460) Grevinden: Der havde De ikke Held med Dem, Prins Gaston.
- (461) Monsieur: Stakkels Barn! Hun er bange for mig. Som hun gaar og har det! Spids nu ikke saa spydigt den skønne Mund! Hm. Hænder har hun, men Mund har De, Mund, Mund, Mund, Marie de Rohan.
- (462) Grevinden: Puh, nej, ah, nu maa jeg have en Pause. — Ved De, at jeg har faaet Brev fra selve Pavens Privatsekretær, og han har dog kun set mig een Gang. Han skriver, at Sammensværgelsen —. Hys, Marie, hold din Mund.
- (463) General Birabeau: (*ind med Ærkebispens af Tours*)⁵² Her er Enkedronningens Arbejdsværelse, Hr. Ærkebiskop.
- (464) Ærkebispens: Her er han jo heller ikke. Aah, Monsieur, Hr. Richelieu er maaske slet ikke til Enkedronningens Fest?
- (465) Monsieur: Han er indbudt. Men kunde ikke afse Tid, da han skal møde her til en Privataudiens.
- (466) Ærkebispens: Jeg ved det.
- (467) Generalen: (*dæmpet*) Ikke een Dans har De undt mig i Aften, Mme de Luynes.
- (468) Grevinden: (*lader adspredt*) Der er jo saa mange, der vil danse.
- (469) Ærkebispens: De her, Mme! Ingen Arm lægger jeg hellere i min. (*Generalen ud.*)
 Tror De, Krigen med Tyskland og Sverrig skal besluttes i Nat?

⁵¹Chevreuse: Grev de Chevreuse, Claude de Lorraine (1578-1657), Marie af Rohans anden mand fra 1622 - hendes første, Charles d'Albert, Hertugen af Luynes, døde i 1621 efter slaget ved Montauban. [BOE]

⁵²Ærkebispens af Tours: Set i forhold til Richelieus levnedbeskrivelse er det sandsynligvis Bertrand d'Eschaux, som var biskop i perioden 1617-1641. [HCC & DSD]

- (470) Monsieur: Interesserer mig lidet. Hele Landet tror det jo. Saa hvorfor ikke?
- (471) Ærkebisen: Hm. Hm. Kunde jeg faa talt med Ministeren inden! (*Ud med Grevinden.*)
- (472) Monsieur: Saa staar jeg her og mangler en Dame. Det er ikke haendt mig siden mit ellefte Aar. (*Betragter Maleriet, nynnner næsten uhørligt.*)

Og han kyssed hendes Hofte,
og han gjorde det saa ofte,
at den tyndslidt blev derved.
Men hvad der hm hm hm tabtes,
lagdes paa hm hm hm Sted.

(*Ud.*)

- (473) Dronningen: (*vil skynde sig over, endnu med vaade Øjne, men maa vige igen*)
- (474) Hertugen: (*ind med Hertuginde, fulgt af sin Sekretær Chateauf*) De kan lægge Papirerne her, Hr. Chateauf⁵³.
- (475) Hertuginde: Saa lover du mig, du kommer hjem, saa snart du kan.
- (476) Hertugen: Behøver jeg at love dig det, du Elskede? Jeg følger dig til Vognen. (*Hertuginde ud.*) De kan lægge Papirerne der, sagde jeg, Hr. Chateauf. — Hvorlænge har De nu været i mit Brød?
- (477) Chateauf: 8 Aar, min Hertug.
- (478) Hertugen: Jeg har været meget tilfreds med Dem de 8 Aar. Alligevel — sker det tiere, at De betragter min Hustrus Bryst, som da De stod i Døren der, skal De smage min Ridepisk. — Saa vil De vente i Forhallen, min kære Sekretær. (*Ud.*)
- (479) Chateauf: Smage Ridepikken? Ja, maaske. Eller maaske Brystet, min kære Hertug. (*Ud.*)
- (480) Dronningen: (*vil atter over, da Richelieu træder ind fra Forhallen*)
- (481) Richelieu: Deres Majestæt, Dem ventede jeg mindst at træffe i Enkedronningens Arbejdsværelse.
- (482) Dronningen: Jeg ventede heller ikke at træffe paa Dem her. Saa var jeg ikke kommen.
- (483) Richelieu: Min Dronning, hør mig.
- (484) Dronningen: Naar jeg faar Tid. (*Vil gaa.*)
- (485) Grevinden: (*ind med Monsieur*) Men Anne, vi har *ledt*. — Hr. Biskop! Har De faaet Held til en Tête à Tête⁵⁴ med en Dame af Rang!
- (486) Monsieur: Beklager alvorligt, Hr. Biskop. Puyzieux udnævnt til Kardinal.

⁵³Hr. Chateauf: Formentlig reference til Charles de l'Aubespine, marquis de Châteauf (1580-1653), som var fransk diplomat og statsmand. [BOE]

⁵⁴Tête à Tête: Fransk ord, hvis egentlige betydning er hoved mod hoved, ansigt til ansigt, men som bruges i betydningen: et møde, samvær under fire øjne, især om stævne møde eller erotisk samvær. [ODS]

- (487) Richelieu: *Er han udnævnt?*
- (488) Monsieur: Alt i Orden.
- (489) Richelieu: Det glæder mig. Han er en from Mand, der ingen Ulykker vil gøre i den Stilling.
- (490) Grevinden: Os er det en smertelig Skuffelse ikke at skulle se Deres smalle Ansigt brede sig under Kardinalhatten.
- (491) Monsieur: Lad os ikke forstyrre Biskoppen mere i hans glade Betragtninger over den nye Kardinal. (*De ud. Et Par Tjenere ind og lukker Døre.*)
- (492) Pateren: (*ind med Papirer*) Min kære trætte, syge, bange Biskop! Jeg har en Styrkedrik til Dem inden Slaget. Jeg har været hos Nuntius, set Pavens Underskrift. De er udnævnt til Kardinal.
- (493) Richelieu: Jeg? udnævnt! Jeg? — Hellige Jomfru, Tak. Det er sket, jeg har naaet det, jeg er Kardinal. (*Hopper højt og danser rundt med Pateren.*) Ah, Hr. Hertug! De overrasker mig. Sagen er, at det nemlig forholder sig saadan, at jeg — at mit Hoved er et Harem, hvor et Slagsmaal er i Gang. Lægerne har tilraadet Bevægelse for at sprede Smerterne. Saa hjælper det stundom, naar man svinger mig rundt.
- (494) Hertugen: De maa endelig fortsætte.
- (495) Richelieu: Paa ingen Maade. Det er allerede bedre. Og nu glæder jeg mig jo til en Nat sammen med Dem.
- (496) Hertugen: Tror De, det varer til i Morgen?
- (497) Richelieu: Frankrig er dog visst en tre Timer af Hertugindens Nat værd. Nej, rødm ikke. Jeg misunder Dem. Intet maane-straaleblidt Æventyr sidder hjemme og venter mig. — Hr. Hertug, da Hds. Majestæt paa sine og Kongens Vegne bad mig om i et Møde med dem at lægge mine Planer paa Bordet for det Tilfælde, at jeg engang skulde blive Førsteminister, betingede jeg mig, at De og De alene skulde være til Stede med os, ikke fordi De er Rigets første Baron, men fordi De i Tankesæt som i Førelse er af dem, der lader Mænd af andre Nationer blegne misundeligt ved ikke at kunne kalde sig franske.
- (498) Hertugen: De taler til mig med Ord som en Mands, der søger Embede, og en Stemme som dens, der bortgiver det.
- (499) Richelieu: Maaske er jeg ogsaa begge Dele. Men sig mig nu: dette usalige Religionsoprør i Tyskland — vi maa vel til at blande os i det, ikke for vor gode katolske Tros Skyld, den vil klare sig uden os til Tidernes Ende, selv om vi jo skylder at være dens Værn, men fordi — ja, fordi — ja, jeg ved ikke hvorfor.
- (500) Hertugen: Fordi vor Ære bydes os som et ærligt kristent Folk at staa sammen med Østrig og Spanien mod Kætterne.
- (501) Richelieu: Maaske. Men hvad vinder vort Land ved at støtte de Magter, der omklammer det og holder det nede fra den Førerstilling, der er dets selvskrevne Ret? Langt snarere burde vi — Guds hellige Blod! (*Kommer til at ryste over hele Kroppen.*)

- (502) Pateren: Richelieu, bliver De syg?
- (503) Richelieu: Nej, men — Hr. Hertug, opsøg Kongen, skynd Dem, sig ham, jeg maa tale med ham alene først. Tak. (*Hertugen ud.*)
- (504) Pateren: Lurer her nogen? Jeg har Sabel her.
- (505) Richelieu: Joseph, der faldt mig en Tanke ind, saa simpel, og dog har jeg aldrig — nej, nej, selvfølgelig, nej, Frankrig skal aldrig støtte Habsburg, der saa Kong Henri ret. Lad Sverrig vinde! den Isbjørnerede ligger uden for Verden og kan aldrig blive farlig for os. Lad Tysklandene vinde! de er saa mange om at dele Sejren, at der kun kan blive Stumper til hver.
- (506) Pateren: Vil De — vil De indgaa Forbund med Herrens Fjender?
- (507) Richelieu: Saadan er det: skal Frankrig engang erklære Krig, skal det være mod Østrig og Spanien.
- (508) Pateren: Vil De Oprør mod Kristi Statholder, Hr. — Kardinal? Saa forstaar jeg den Højstes Plan. Thi vid: Deres bespottelige Hensigter har Han forekommet, endnu før De undfanged dem.
- (509) Richelieu: Hvad betyder det Skvalder?
- (510) Pateren: Marie af Medici styrter Dem i Nat som Minister. Jeg fik ikke talt ud før. De er udnævnt til Kardinal, ja, paa den Betingelse, at De tager Ophold ved Kurien⁵⁵.
- (511) Richelieu: Jeg i Rom? Jeg, hvem Gud har ladet fødes i Frankrig, har lært at tale, tænke, føle, aande paa Fransk! Aldrig. Om de saa gjorde mig til Pave, tog jeg ikke Ophold i Rom.
- (512) Pateren: Det er Guds Vilje. For Deres Sjæls Skyld. —
- (513) Richelieu: Kongen!
- (514) Ærkebispem af Tours: (*ind*) Hr. Minister, 3 Minutter før Statsraadet har Dronningen skænket mig.
- (515) Richelieu: Min kære Ærkebiskop, min tro Talsmand i min Ringheds Dage, hvad kan jeg have den Glæde at tjene Dem i? — Nej, min Pater Joseph er mine Øren. Jeg hører tungt uden ham. Og Øren har ingen Mund.
- (516) Ærkebispem: Nu vel da. Jeg kommer for at — De bliver Førsteminister i Nat, jeg tilbyder Dem min Støtte. Jeg er gammel, men ikke ældet. 70 Aar er Manddomsalder for Kæmper. Og nu, Richelieu, nu er det vor Tid, Deres og min.
- (517) Richelieu: Hvordan mener De?
- (518) Ærkebispem: Vor Tid. Min Tid. Omsider. Hvem har sagt Dem om Skrigene i Bispegaardens Vinkælder i Tours? det var ikke mig, der skreg, det var Drømmene i mig, Herskerviljen, der tigged for Liv. Nej, se ikke efter Affældighedstegn i mit Ansigt,

⁵⁵*Kurien*: Som hjælp i sin tjeneste har paven en række rådgivere og medarbejdere, som man oftest giver samlebetegnelsen "Kurien". Kurien er den katolske verdenskirkes centralforvaltning. [DKKD]

de er der ikke. Er der Rynker, saa er det Ar af Tanker, ikke af Aar. Ja, Tænderne løses — men tandløs Ulvs Bid, er den naget af Hunger, er mer hvast⁵⁶ end de Unges og Mættes.

(519) Richelieu: Der er gaaet 2 Minutter nu.

(520) Ærkebisp: Hr. Richelieu, De og jeg vil skabe det nye Frankrig, De indadtil, jeg udadtil. De vil slaa Deres lange senede Arme om Landet og favne det ind til sammenknuget Enhed med Dem. Og jeg, der har løftet saa mange skønne Kvinder paa mine Arme, jeg vil løfte dig, Frankrig, min Glut⁵⁷, min Dronning, højt, saa hele Europa skal undres ved Oldingens Kraft. (*Vakler.*)

(521) Richelieu: Og ved hvilke politiske og økonomiske Midler har De tænkt Dem at naa dette Maal?

(522) Ærkebisp: Jeg har en Plan. En Plan, ingen anden Hjerne, end ikke Deres, kunde have udtænkt.

(523) Richelieu: En Plan?

(524) Ærkebisp: Frankrig skal hverve en Hær snarest og erklære Krig. Hvem? Tyskland og Sverrig? Nej. Habsburg, Hr. Richelieu, Habsburg, Spanien og Østrig — samle Habsburgs Fjender bag sig og storme frem til Europas Herrestol.

(525) Richelieu: Det er en gammel Idé af mine, som i det mindste har det ved sig, at den er paradoxal: det katolske Kongedømme gaar styret af en Kardinal med Kættene og Oprørere mod de katolske Folkeslag. Om gennemførlig, ved jeg ikke, i hvert Fald farlig og foreløbig uden Interesse. Jeg takker Dem, Hr. Ærkebiskop, for at De vilde henlede min Opmærksomhed paa en Mulighed, min Tanke imidlertid allerede havde afstrejft.

(526) Ærkebisp: De vil undskylde mig, at jeg tog Deres Tid. Jeg haaber at have mere Held med mig over for Dem en anden Gang, min kære Biskop. (*Ud.*)

(527) Richelieu: Der skal man se.

(528) Pateren: Alle Djævlene er farede i Landets Gejstlighed paa samme Tid.

(529) Richelieu: Impotensens Brynde er dog hæslikt af alt. — Hvad vil den Mand?

(530) Chateauneuf: (*ind*) De kender selvfølgelig ikke saa ringe en Mand som mig.

(531) Richelieu: Jeg kender enhver, jeg blot eengang har hilst paa. Hvad ønsker De, Hr. Chateauneuf?

(532) Chateauneuf: Jeg tror paa Dem, Hr. Minister. De bliver en mægtig Mand i —

(533) Richelieu: Faa ham ud.

(534) Chateauneuf: Og derfor vil jeg —

(535) Pateren: (*løfter sit Kutteærme*) — gerne have Lov til at gaa.

⁵⁶ *hvast*: Ældre ord for skarp eller spids. [ODS]

⁵⁷ *Glut*: På dansk bruges ordet hyppigst om et pigebarn eller en ung kvinde. [ODS]

- (536) Chateauneuf: — bede Dem lægge Mærke til en Medaillon — en Guldmedaillon —
- (537) Richelieu: (*standser med et Ryk*) Hvor?
- (538) Chateauneuf: Om min Herre, Hertugen af Montmorencys Hals. (*Richelieu gaar hen mod ham, han viger, staar saa. Richelieu krammer sine Hænder hvide om hans Skuldre og ser ham ind i Øjnene, han glipper med dem, men slaar dem ikke ned.*)
- (539) Richelieu: Det er godt, min Ven. Dem skal jeg ikke glemme.
- (540) Chateauneuf: Min nye Herre, hele mit Inderstes Tak. (*Ud.*)
- (541) Richelieu: Hm. Ogsaa der skal man se. Der bliver nok en Del, der skal forvises og halshugges, før en Regering kan komme til at regere i dette Land. Ja.
- (542) Kongen: (*ind med Hertugen*) Vel mødt, min Minister. Tale med mig, før Mor kommer, kan jeg ikke godt tilstede Dem.
- (543) Richelieu: Deres Majestæt er ikke rask i Aften. Er det Maven igen?
- (544) Kongen: Sine Sygdomme taler man ikke om. Saa fik man for meget Stof.
- (545) Hertugen: Da har jeg engang haft Tandpine. I de 3 Dage talte jeg ikke om andet.
- (546) Kongen: Smerter er sundt. De taler til En. Om Forkrænkelse, om Udholdenhed, om — om saa meget. Det kender De ogsaa til, Hr. Minister.
- (547) Richelieu: Saa gerne.
- (548) Kongen: En pjanket og upaalidelig Knægt var jeg. Da kom mine Sygdomme. Jeg fik ingen Ungdom. Se, graa Stænk allerede. Jeg takker mine Smerter. De har gjort mig til den Smule af en Konge, jeg nu er, de vil gøre mig til det mere. Men — hvor gør de dog ondt.
- (549) Richelieu: Anderledes med vor kære Hertug, der brammer af Sundhed. Se, hvor Skægget lokker sig.
- (550) Hertugen: Hvad betyder —? Er De en Kvinde, der søger en Elsker, gaa andetsteds hen.
- (551) Richelieu: Og klædt som en Kejser. Guldspænder ved Knæet. Guldkæder ved Brystet.
- (552) Kongen: Det er ikke morsomt. Hold op.
- (553) Richelieu: Endog om Halsen Guld. (*River Medaillon til sig.*)
- (554) Hertugen: Hvad vover De? (*Et Skridt frem. Pateren ligesaa.*)
- (555) Kongen: Hvad er det?
- (556) Hertugen: Jeg er Adelsmand. Naar De jo kender Sammenhængen, kunde De arrestere mig i Kongens Navn. Det var Deres Ret. Og min. Springe paa mig og stjæle som en Lommetyv ved et Marked er usømmeligt mod Kongen som mod Dem og mig.
- (557) Richelieu: Jeg forivrede mig. Jeg er meget skamfuld, Hr. Hertug. Vil De modtage Medaillon igen?

- (558) Hertugen: Giv den til Kongen.
- (559) Richelieu: De maa gøre det selv. (*Hertugen aabner Medaillonon og rækker Kongen den.*)
- (560) Kongen: (*læser i den*) Hvor er Navnene?
- (561) Hertugen: Gemt i min Taushed.
- (562) Kongen: Hm. Sammensværgelse mod en Kongens Minister er Højforræderi. Hvad gør vi, Hr. Richelieu?
- (563) Richelieu: Følger Loven.
- (564) Kongen: Dette græmmer mig meget.
- (565) Richelieu: Hr. Hertug, hvorfor vilde De min Død?
- (566) Hertugen: Den vilde og vil jeg, fordi jeg ser, hvad de færreste endnu skimter, at De er mit Fædreland en livsfarlig Mand. Da Luynes tog Magten, lo Hertugen af Bouillon⁵⁸ og sagde: Det er Skiltet, de forandrer, Kroen forbliver den samme.
- (567) Richelieu: Og nu tror De, at jeg —
- (568) Hertugen: Ja, De vil et Folk af Lige i Lydighed under Een, mens jeg — aah, at der er Bjerg og Slette, høj, mindre høj og lav, Vexlen i Skæbner, Kamp og Uro, Friheden; kort sagt — jeg elsker Forskellen, Hr. Richelieu. Da jeg var 6 Aar, satte Far mig paa sine Knæ og lærte mig: Gud skabte Slaven til Bud og Dyret til Baand, til Frihed og Ansvar Mennesket. — Gerne bærer jeg Deres Lænker for denne Adelstro, der er fransk.
- (569) Kongen: Dette græmmer mig. Vagt! Vagt! (*Vagten ind.*)
- (570) Richelieu: Kongen kaldte.
- (571) Kongen: Ja.
- (572) Hertugen: Før mig til Bastillen. I Kongens Navn,
- (573) Kongen: Gør som han siger.
- (574) Richelieu: Hr. Hertug! vil De besøge Deres Hustru?
- (575) Hertugen: Om jeg vil —? nu? besøge? hvorfor? Hr. Minister, ser jeg hende ikke mere?
- (576) Kongen: De ved godt, vi ikke kan henrette saa mægtig og yndet en Mand.
- (577) Hertugen: Tak.
- (578) Richelieu: Og hvis nu alligevel —
- (579) Hertugen: Hvis — hvis alligevel — —. Min Hustru! Jeanne! (*Han vakler, retter sig, vakler igen, saa Pater Joseph maa støtte ham, han vil støde ham væk, men klynger sig i Stedet til ham. Richelieu sætter sig pludselig, skønt Kongen bliver staaende. Men ingen lægger Mærke til det.*)

⁵⁸*Hertugen af Bouillon*: Der kan være tale om Henri de la Tour d’Auvergne (1611-1675), almindelig kendt under navnet Turenne, fransk marskal (1643) og hærfører i Trediveårskrigen, som havde kommandoen over den franske hær under krigen mod Holland 1672-75, hvor han blev dræbt. Bouillon er en lille by ved Semois-floden i Ardennerne, Belgien. [DSD & BOE]

- (580) Richelieu: Giv saa Kongen Ord paa, at De møder i Bastillen i Morgen.
- (581) Hertugen: Louis af Bourbon⁵⁹, paa min Ære som din Ridder.
- (582) Kongen: Amen. I Kristi, min og din Lensherres Navn.
- (583) Hertugen: Hr. Minister, denne Nats Frihed skylder jeg Dem. Hint Maleri, De saa tit har beundret hjemme hos mig, beder jeg Dem modtage som Tak.
- (584) Richelieu: (*vil rejse sig, men det gaar ikke*) Jeg takker Dem.
- (585) Hertugen: I Chateaufort vil De finde en villig og lydige Tjener. Han har aldrig vist Utroskab før nu. Saa ønsker jeg mit Land, Deres mægtige Evner maa bruges i Kirkens Tjeneste. Dem, min Konge, ønsker jeg et langt Liv og Deres Fars Haand til at styre.
- (586) Pateren: Gud er ædel og kærlig. Han løfter det ædle til evigt Liv, forener hos sig det elskende.
- (587) Hertugen: Tak. (*Ud.*)
- (588) Kongen: Der er dog Mænd, der elsker deres Hustruer.
- (589) Richelieu: Det burde hver den gøre, hvem Gud har givet en.
- (590) Kongen: Og Hustruer, der er Kærlighed værd. — For Kronens Værdigheds Skyld — før om 2 Aar kan vi dog ikke slippe ham ud. Stakkels lille Fru Jeanne — Naa, der er Mor. (*Pateren ud.*)
- (591) Enkedronningen: (*ind*) Vor højtelskede Biskop! — Hertugen ikke kommen? Disse nygifte Ægtemænd! de er lige som Harer. Man kan træffe dem i Lejet, ellers intetsteds, — Nu ler han, fordi det er et Billede fra Jagten. Indvendig er han smænd dydig forarget over sin letfærdige Mors Snak.
- (592) Kongen: (*kan som Folk, der sjældent ler, ikke holde op*) Det var et fejl Billede, det er det, jeg ler ad. Harer skyder man netop ikke i Lejet. (*Tørre Øjnene.*)
- (593) Enkedronningen: Skal vi da begynde uden Hertugen af Buckingham — af — af — af Montmorency. (*Kongen for sammen, bedst som han lo, blev først rød, saa hvid*) for ellers — ellers — jeg mener — ellers trækker det for længe ud. Aah, men, Herregud, Louis, fald nu til Ro. Man dør ikke af en Fortalelse.
- (594) Kongen: Er det ogsaa nødvendigt at pjatte saa løbsk med sin Mund?
- (595) Enkedronningen: Du kan nu engang ikke taale at høre et Ord inden for Gud Amors Gebet⁶⁰. Man skulde knap tro, du var Henris Søn.
- (596) Kongen: Jeg sætter min Far meget højt og haaber at have arvet nogle af hans Egenskaber. Det er muligt, Gaston har arvet andre. Jeg er i saa Fald tilfreds, som de er fordelt.

⁵⁹*Bourbon*: Navn på flere indbyrdes beslægtede franske adelsslægter, der tog navn efter borgen Bourbon-l'Archambault i Midtfrankrig. Særlig vigtig er Antoine af Navarra (1518-62), som blev stamfader til den kongelige linie Bourbon, der begyndte med hans søn, Henrik 4. (1553-1610), fransk konge fra 1589, fulgt af Ludvig 13., Ludvig 14., Ludvig 15. og Ludvig 16. frem til 1792. [DSD & BOE]

⁶⁰*Gebet*: Kommer af det højtyske "gebiet" (egentlig betydning: befaling, magtområde), som her bruges overført i betydningen "åndeligt område". [ODS]

- (597) Enkedronningen: Naa, lille Biskop, *vi* er her jo da. Sæt Dem ned, vi vil alle sidde. Et Held for Landet, at Bisper og gamle Enkedronninger ikke har Fristelser af — af Montmorencys Art! Naa, hvad har De saa at sige os?
- (598) Richelieu: Deres Majestæter! De ved, at den stolteste Time i mit Liv var den, da det lykkedes mig at forsone Mor og Søn —
- (599) Enkedronningen: Det lykkedes, dels fordi Deres Forhandlingsevner jo *er* overstrømmende, og dels vel ogsaa en lille Smule, fordi det halve Frankrig stod bag mig, rede til Kamp.
- (600) Richelieu: En Borgerkrig, som blev til intet, fordi *jeg* besvor den. Som kunde have kostet utaaelige Ofre, maaske Dem begge Deres Liv.
- (601) Enkedronningen: Saa havde det jo været heldigt for Landet, at der var en Tronfølger i min yngste Søn.
- (602) Richelieu: Jeg ved ikke, hvor heldigt det havde været for Landet.
- (603) Kongen: Det er Fremtiden, vi er mødtes for at drøfte. Deres Statstanker vilde vi høre,
- (604) Richelieu: Jeg har ikke Tanker, jeg har kun een. Den lyder som to: Frankrig og Kongen. Men disse to er een. Indadtil dette: der er her i Landet for Tiden 1000 Viljer, jeg vil trække de 999 fra.
- (605) Enkedronningen: Mester i knap Klarhed, sig saa ligesaa kort: Deres Udenrigspolitik?
- (606) Richelieu: Endnu kortere: jeg har ingen. Frankrig har ikke Raad til at have nogen, før det er samlet og styrket indadtil. Saa længe forhandler vi til højre og venstre og holder alt hen med Snak.
- (607) Enkedronningen: Færdig. Bevist: Statsraad kan holdes, saa man gaar Glip af at kede sig.
- (608) Kongen: Dette med Viljerne —. Hvordan vil De samle og styrke indadtil?
- (609) Richelieu: Kong Henri var stor. Han kunde smile og spøge alt i Skik⁶¹. Det kan De og jeg ikke. Hvad man ikke kan, skal man ikke forsøge. Men ved Strenghed kan jeg gøre Dem større end Kong Henri. Først Huguenotterne. At de fejler i Lydigheden mod Gud, har vi Præster med Aandens Vaaben til at tage sig af. Men naar de glemmer Lydigheden mod Kongen, har vi Soldater med Sværd og Sult.
- (610) Kongen: Sult?
- (611) Enkedronningen: De glemmer, at La Rochelle ligger ved Vand — hvor er den? ja, der, dybt inde i Vigen — at England sender sine Trosbrødre Flaader med Mad, og at vi overhovedet ingen Skibe har at møde dem med. Alt det glemmer De, kære.
- (612) Richelieu: Min Hukommelse er usædvanlig skarp, Deres Naade. Har vi ingen Flaade, bygger vi en. Her ligger Beregningerne. — Det er livsnødvendigt, skønt hidtil

⁶¹*spøge alt i Skik*: Formuleringen sigter sandsynligvis til, at Henri var en meget populær konge, og som derfor kunne sætte alt i rette skik ved smil og spøg. [BOE]

forsømt, at vi faar Kolonier. Ogsaa dertil kræves en Flaade. Men til Rochelle behøves den ikke. Vi bygger en Dæmning tværs over Vigen og sætter vore Kanoner paa den.

(613) Kongen: Det er ly-ly-lysende genialt. Jeg fører det Felttog. Den By er min.

(614) Enkedronningen: Kun eet mere, kloge, store Minister: Pengene?

(615) Kongen: Ja, Penge! Ved De ogsaa Udvej for *det*?

(616) Richelieu: Nej, det tilstaar jeg. Penge kan jeg ikke. Jeg ved kun den Udvej: Skat.

(617) Dronningen: Ja, den er jo ikke slet saa nyopfunden.

(618) Richelieu: Hver Dag vi undgaar Krig, er dog Besparelse. De Stormænd, der trodser Kongen, deres Gods maa dog tilfalde os. Vore Skibe skal sejle os Rigdom hjem over Havet. Orden og Ro er i sig selv en Indtægt, som —

(619) Enkedronningen: Tak for disse interessante Minutter. Nu overvejer vi sammen, min Søn og jeg.

(620) Richelieu: Skal jeg gaa? nu? jamen?

(621) Enkedronningen: I Morgen skal De høre fra os. Godnat. Godnat.

(622) Richelieu: Go-Godnat. (*Ud.*)

(623) Enkedronningen: (*laaser selv de to Døre*) Vagt! luk saa af. Og luk ingen ind, om det saa er Apostelen Peter selv. Hvornaar skal vi udraabe ham til Konge? Tænk, han sad ned, da jeg traadte ind, Mennesket sad ned, han sad, skønt du stod. Hahaha, hørte du saa: „Gods tilfalde os. Vore Skibe!” Han troede, han allerede var optaget i Familien. Hørte du hans Tone, Louis?

(624) Kongen: Jeg hørte hans Ord.

(625) Enkedronningen: Hørte du da ikke —

(626) Kongen: Jo, ogsaa hans Tone. Men ringere Tro til mine Evner som Konge har jeg ikke, end jeg tror, jeg kan bidsle ham. Og kan jeg det, se dog, til hvilket Maal han kan køre mig Frankrigs Vogn!

(627) Enkedronningen: Skriv saa under paa hans Afsked. Du har givet mig dit Sønne- og Kongeord paa, at du vil.

(628) Kongen: Jeg laa dødssyg af Feber. Du plejede mig kærligt, det gjorde du, Mor. (*Kysser hendes Haand.*) Men det saarer min Bevidsthed, at du vilde benytte dig af en saadan Tilstand hos din Søn, saadan at jeg nu i Aften ikke kan udelukkende spørge efter Ret og Pligt, men maa lade min Handlen bestemme af et febersygt og aftvunget Ord. (*Tørrer sin Pande efter at have sagt saa meget.*)

(629) Enkedronningen: Det Ord vil du dog ikke gaa fra?

(630) Kongen: Man kan ikke gaa fra Ord. (*Skriver Papiret under. Enkedronningen griber det og vifter ved Vinduet med det. Raab nedefra: Ned med Richelieu. I Bastillen med ham. I Galgen med ham. Leve Dronning Marie. Leve Kongen.*) Dette græmmer mig. Hvad skulde vi med det Møde her?

- (631) Enkedronningen: Han har dog givet os et og andet godt Raad i Aften.
- (632) Kongen: Dette er ge-ge-gement. Det er mere. Det er italiensk.
- (633) Richelieu: (*ind gennem en smal Tapetdør, leende*) Jeg tør vædde paa, Deres Majestæter taler om mig.
- (634) Enkedronningen: Kapellet! Døren i Kapellet har jeg glemt.
- (635) Kongen: Hvad vil De her, De frække, paagaaende Menneske?
- (636) Richelieu: Min Dronning, hvad har jeg dog gjort Dem? jeg beder Dem tilgive mig, jeg er mig ingen Brøde bevidst. Min høje Herskerinde, tag ikke mit Livsværk fra mig, kald det Hovmod af mig, vanvittig Ærgerrighed, jeg ved ikke selv, kan ikke skille, hvor meget jeg vil det for Frankrigs Skyld, hvor meget for min. Jeg ved kun, det er min Aands Liv; begaa ikke Mord paa Aand, vis Naade mod den, der beder for mer end sit Liv.
- (637) Enkedronningen: Skal jeg se Dem saa lille, Hr. Biskop? hahaha! næsten mindre endnu end —
- (638) Kongen: Mor, du fornedrer dig. Rejs Dem, Hr. Richelieu, og gaa.
- (639) Enkedronningen: Ja, jeg fornedrer mig og har gjort det Aar efter Aar, som jeg har ladet mig bruge som Trappe til Magt og Højhed af — Krybet der. Rejs Dem, ellers sparker jeg Dem. Jeg tog Dem ind fra Luçon, satte Dem i mit Raad, De gjorde Dumhed paa Dumhed, fjernede mig fra min eneste Ven, holdt mig fra min kære Søn, til det endte med, jeg blev verfet⁶² i Fængsel, mens De stak af.
- (640) Richelieu: Tror De virkelig selv alt det?
- (641) Enkedronningen: Da jeg ved egen Hjælp var sluppet fri — ufør⁶³ af Stillesidden, ikke ung længer og ikke ubesværet af Krop, var kravlet ud ad et Vindue og ned ad en Rebstige, der svinglede hid og did — da mer end det halve Frankrig kom og stilled sig bag mig, da kom De ogsaa, ja, da kom De, vel sagtens betalt af min Fjende, og fik besnakket mig til Forlig, skønt jeg kunde have sejret, og Gaston nu siddet — naa, lad det være. Og i Aften mærker jeg, De er Kongen og jeg en Lakaj bag en Stol.
- (642) Richelieu: Kong Louis, forsvarer De ikke en værgeløs?
- (643) Kongen: Deres Skæbne er afgjort. Der er ikke mere at tale om.
- (644) Richelieu: Kong Louis, Han, der har givet Dem Deres Kald — ved De ikke, at hvad jeg har sagt i Aften, er, hvad Han fordrer for Frankrig af Dem? Evner De det uden mig? Forstaar De ikke, at det er Ham, der i dette Øjeblik stiller Dem Valget mellem Hende og Mig?
- (645) Enkedronningen: Hvad vover den uforskammede?

⁶²verfet: Tysk ord (werfen), som i denne sammenhæng betyder at kaste eller smide. [ODS]

⁶³ufør: Betegner en person, der (næsten) er ude af stand til at udføre noget, en person der er forhindret i at bevæge sig eller arbejde pga. svaghed, skrøbelighed, manglende udvikling, kvæstelse eller invaliditet - eller som her: af for meget siddet stille og uvirksom hen i fangenskab. [ODS]

- (646) Richelieu: Mere endnu. Jeg har spildt Aar nok i Trædemøllen At Vente og bagefter i Intrigernes Net. Derfor kræver jeg nu et af to: enten at De gør mig til Rigets Førsteminister i Nat, eller at De tager dette Hoved, jeg ikke kan faa Brug for, og som volder mig Pine nok.
- (647) Kongen: Hvad skal jeg gøre? Jeg er i Nød. Lad mig i Fred, Mor. Gaa, Hr. Richelieu.
- (648) Richelieu: Jeg gaar ikke herfra.
- (649) Enkedronningen: Saa kan Vagten slæbe Dem.
- (650) Richelieu: Gud har kaldet *mig* til at staa ved Kongens Side alene. Men De, Dronning Marie, De kan gaa. Skal jeg nævne den Brøde, De ikke kan tilgive mig? Ved De den selv? Jeg ved den. Italieneren i Deres Raad var Deres Elsker. *Jeg* vilde det aldrig. Ha! der traf jeg dybt.
- (651) Enkedronningen: Slaar du ham ikke? Er du min Søn og si — — Aah, Forbandelse over jer begge! Jeg vil ud — bort. (*Men Døren er jo laaset.*) Luk op, luk op, luk da op, for Helvede, luk mig ud, luk op. (*Ud.*)
- (652) Richelieu: (*vender sig mod Kongen. Kongens Ansigt er sammenskrumpet af Smerte*) Min Konge, tilgiv mig, jeg fik sagt Ord — Ord, der ikke kan siges — ikke kan høres —
- (653) Kongen: Som derfor er glemt — som aldrig er sagt. Hvis jeg — hvis jeg nu udnævnte Dem til — til det, De ønsker, blev De saa glad?
- (654) Richelieu: Nej, ikke nu.
- (655) Kongen: Maaske senere. Ja. Nej, aldrig. For jeg kan betro Dem en Hemmelighed: vi, der tror, vi har faaet et Kald, vi ved, vi dermed har faaet noget finere end Lykke. Den ønsker vi os derfor aldr— sjældent. Lad de andre have den!
- (656) Richelieu: Det maa dog være en Lykke at tjene i Kaldet.
- (657) Kongen: Nej. Nej. Nej. Vil De være min Førsteminister, Hr. Richelieu?
- (658) Richelieu: Kun paa Betingelser.
- (659) Kongen: Nævn dem.
- (660) Richelieu: At — at — Deres Mor —
- (661) Kongen: Forvises. Det sker.
- (662) Richelieu: At De giver mig fuld Myndighed, saa jeg uden Dem er intet, men med Dem som De selv.
- (663) Kongen: Ja.
- (664) Richelieu: At vi uden Sideblik til gængse Forestillinger og menneskelige Følelser: Medlidenhed, Billighed, Frygt, Ære — at vi uden noget andet Hensyn end Klogskabens gaar frem mod det Maal, vi er enige om.
- (665) Kongen: Min kongelige Samvittighed kan jeg ikke ofre Dem. Min menneskelige — maaske.

- (666) Richelieu: Det er nok. — Men der er endnu et, Deres Majestæt. For at jeg strax kan faa den Del af Magten, der er den vigtigste: de andres Tro paa, at jeg har den, Frygten, og for at det kan ses og synes for alle, at en Fødsel er begyndt, er det nødvendigt at vise os selv og Frankrig Blod.
- (667) Kongen: Hvad vil De? en Hær?
- (668) Richelieu: Hertugen af Montmorencys Liv.
- (669) Kongen: (*farer sammen*) Det gør mig voldelig ondt. Og de jager mig fra Tronen, hvis vi gør det.
- (670) Richelieu: Vil det afholde Dem?
- (671) Kongen: Det mindst.
- (672) Richelieu: Det Svar var den Herre værdigt, jeg skal have over mig.
- (673) Kongen: Saa begynder da vi to paa det tunge Dagværk at ofre Lykke — vor og andres — for at være tro i Kald. (*Og han rækker sin Haand mod Ministeren.*)

4. Akt: IV

POITOU

64

Kardinal Richelieus Slotsark.

- (674) Dronning Anne d'Autriche: (*paa Knæ foran Grevinde Marie de Chevreuse.*)
- (675) Grevinden: Næ, hør nu, Anne. Hvis — —
- (676) Dronningen: Ikke høre det mindste. (*Springer op og tager Dansetrin.*)

Da Kronerne blev til et brunblaat Hvælv
af bristende Knopper i Skoven,
blev Bækken igen til en lille Elv,
der legede Gemmeleg med sig selv
og sprang over Stene forvoven.

- (677) Grevinden: Hør, Anne, nu skal du skrifte. Du har spiddet en Sommerfugl. Hvad for en af dem? Hvis nu du ikke siger mig, hvem det er, sladrer jeg til Kongen.
- (678) Dronningen: Nej, Marie, det maa du ikke, det vil du ikke, det lover du mig, du ikke vil. Hejsa, der er en af dine Sommerfugle. Værsartig. Farvel. (*Ud.*)
- (679) Ærkebisp af Tours: (*ind*) Havens dejligste Blomst i Skyggen!

⁶⁴*Poitou*: Historisk og kulturel provins i det centrale Vestfrankrig. [BOE]

- (680) Grevinden: Forhandler Kardinalen med Bankier Poulard om det Statslaan endnu?
- (681) Ærkebisp: Hæ, han var gaaet ind paa alle Køterens ublu Fordringer, holdt ikke den Granitblok til Pater Joseph igen.
- (682) Grevinden: Og Køterens Ansigt? ikke? Pengeumættelighed, Stræb, Samvittighedsløshed, alle de ypperlige Egenskaber, vi samler paa? Han maa blive vor.
- (683) Ærkebisp: Det forringer min Hævn, jeg skal have Hjælp. Det er mig som at bære Hostien⁶⁵ ind i en Skænkestue.
- (684) Grevinden: Hvad er det — sig mig det nu — der er mellem Dem og ham.
- (685) Ærkebisp: Slet intet. Han er min Ven. Men engang ejede jeg en Kvinde, som jeg var tro, tro, fra hun første Gang kasted sig til mig med sin purunge, luende Dejlighed og de mange mange Nætter, da hun hvilede kaad og tryk i min Tankes Favn. Jeg førte hende til ham for at stille hende under hans Beskyttelse, og han rev hende til sig, jog mig ud og lo: hun er min, hun var min, før hun blev din.
- (686) Grevinden: De lyver. De husker fejl. Blander noget sammen. Han — har aldrig haft med — Kvinder at gøre.
- (687) Ærkebisp: Derfor, aah, kunde man selv! staa bøjet over ham en maaneblank Nat, sætte Dolk mod hans Strube og vække ham, smile og tale venligt til ham, før man begyndte at —. Hm, det skulde være mig som Fromessen⁶⁶ en Paaskemorgen i Domen i Tours⁶⁷.
- (688) Grevinden: Truende, fægtende, uforsonlige Hænder, er det virkelig jer, hvis Kærtegn er bløde som Midnattens Fløj!?
- (689) General Birabeau: (*har længe i Frastand betragtet dem*) Det er dejligt Vejr i Dag.
- (690) Grevinden: Uh! Naa, Birabeau. Har De passet godt paa?
- (691) Generalen: Jeg har passet paa: Grevinde d'Alemcourt⁶⁸ er kommen i Morges.
- (692) Grevinden: Sese. Da jeg talte med hende for ti Dage siden —
- (693) Generalen: Og Kongen har allerede lovet hende at komme paa Jagt i Høsten hos d'Alemcourts.
- (694) Grevinden: Straalende, straalende, min Birabeau! Saa skal jeg faa Kardinalen til at følge ham.
- (695) Ærkebisp: Rotter er meget kloge Dyr, Fru Grevinde.

⁶⁵*Hostien*: Kommer af det latinske ord "hostia" (offer), men bruges især i den romersk-katolske kirke, oftest i betydningen et nadverbrød (lille, rund, tynd skive af usyret hvedebrød også kaldet en oblat). Brødet eller hostien bliver via nadveren således symbol på Jesu tilgivelse og frelse. [ODS]

⁶⁶*Fromessen*: En stille messe, der i den katolske kirke læses tidlig om morgenen på søn- og helligdage. [ODS]

⁶⁷*Domen i Tours*: Reference til katedralen Saint-Gatien i byen Tours i det centrale af Frankrig. Katedralen er bl.a. kendt for et højgotisk kor fra 1200-tallet. [DSD & BOE]

⁶⁸*Grevinde d'Alemcourt*: Navnet, som det er stavet her, passer ikke rigtig på nogle realhistoriske områder eller personer. Der kan dog være tale om en omskrivning af "d'Hallencourt", en kommune i den nordlige Picardie-region af Frankrig. Stednavnet har ligeledes en pendant i slægtsnavnet d'Hallencourt fx d'Emmanuel Joseph d'Hallencourt, hvis søn, Charles-François d'Hallencourt de Dromesnil (1675-1754), blev biskop i bl.a. Verdun fra 1721. [HCC]

- (696) Grevinden: Naar Fælden er godt skjult, naar Lokkeflæsket er dejligt, naar Sulten er stor —
- (697) Ærkebispens: Køteren!
- (698) Grevinden: Ja ja, naar man taler om Solen, skinner den som en nypudset Dukat.
- (699) Bankieren Poulard: (*ind*) Dukat! Dukat! Saa talte De om mig!
- (700) Grevinden: Netop. Vi talte om, at Hs. Eminence af en Mand, der i Fjor betalte i Skat —?
- (701) Bankieren: 792000 Livres, min Naadige.
- (702) Generalen: 792?
- (703) Bankieren: Tusinde.
- (704) Generalen: Tusinde?
- (705) Bankieren: Livres.
- (706) Generalen: Jamen — sikke en Indtægt den maa have!
- (707) Bankieren: Jeg klager ikke. Jeg begyndte med denne her og saa dens Tvillingbror her, begge *bare* som en Barsedada. Men Skatter er sgu noget kedeligt noget. Ja, det er nu min Religion. Hvad faar man for dem? Embedsmænd til at udsuge En. Man betaler altsaa for at udsuges. Hvad er det for en Matematik?
- (708) Grevinden: Nu maa Hs. Eminence snart kunne faa det Laan billigt hos Nachemsohn.
- (709) Bankieren: Hvad for den lede Syge?
- (710) Grevinden: Man mener da, han blot forhandler med Dem for at kunne presse den anden.
- (711) Generalen: Kongen! (*Kongen gaar dem forbi uden at se dem.*)
- (712) Bankieren: Han hilste ikke.
- (713) Ærkebispens: Han gik og lo.
- (714) Grevinden: Saa kommer han lige fra Kardinalen.
- (715) Ærkebispens: Kom, General. — Af med 800000 paa eet Aar til ham og saa endda hans Bajads⁶⁹! (*De ud.*)
- (716) Bankieren: Endnu den Dag i Morgen slaar jeg i Bordet og forlanger Afgørelse.
- (717) Grevinden: Det gør De, hvis De er den Mand, jeg anser Dem for. Og De lønner min Interesse for Dem ved absolut Taushed om vor Samtale her.
- (718) Bankieren: Om Dem, Frue, er min Mund lukket som en Fisks. (*Pause.*) Ja, Deres Hæn — Fin — Negle er nydelige, det ved Gud de er.
- (719) Grevinden: De er mig ikke bevidst at være nydeligere end noget andet paa min Person.

⁶⁹*Bajads*: Italiensk ord (*baiazzo*) for klovn, som i denne sammenhæng bruges overført om en, der opfører sig som en klovn eller gør sig latterlig for at more andre. [ODS]

(720) Bankieren: Om Forladelse, jeg mente — netop ogsaa — hæhæhæ, hele Personen — Negle har man jo baade oppe og nede — altsaa nydelig fra Top til Taa.

(721) Grevinden: Hvad anser De mig for? Den Slags Ytringer tillader man sig ikke i de Kredse, hvor jeg færdes. Jeg venter Deres Undskyldning, Hr. Bankier. (*Ud.*)

(722) Bankieren: Hende vil jeg have, hende vil jeg, den Onde rasle mig, have, om hun saa skal staa mig i en hel Million. (*Ud.*)

(*Scenen er tom. Der spilles blidt i det fjerne.*)

(723) Grevinden: (*ind med Dronningen*) Hvorfor?

(724) Dronningen: Ja, hvorfor er man glad? Fordi — fordi Mennesker siger saa mange smukke Ting til En, Himlen er blaa, og Solen skinner, og den milde Luftning er som en Elskers Haand, der stryger Haaret væk fra Panden for at kysse den.

(725) Grevinden: Alt det er man ikke glad over, uden naar man er glad, men —

(726) Dronningen: Kys mig og løb saa. Nej, ikke kysse, bare løbe. Og ikke lure, vel? det lover du mig?

(727) Grevinden: Det lover jeg dig. Hils ham fra mig, den bundløst Lykkelige. Men kun, hvis det ikke er en af mine. (*Ud.*) (*Dronningen venter febrilsk, gemmer sig, opgiver det og kommer frem igen. Og saa kommer han da, Elskeren, den bundløst Lykkelige, Kong Louis den Trettende, kommer kejtet, kommer med Mavekneb, og er, inden han ved af det, væk i en Byge af Kys. Og han værger for sig og vil unddrage sig og glemmer Mavekneb og glemmer Kejtethed og tager hende om Midjen og løfter hende højt, som om han vilde vise Gud hende. Saa kysser han hende blidt ned paa Græsset og lægger sig med Hovedet mod hendes Barm.*)

(728) Kongen: A — A — Anne, i Na-Na-Nat — i din blø-blø-bløde (*Han holder op og Skyhed og Kejtethed stiger igen i hans Ansigt. Og atter og atter kysser hun ham, og han smiler og ligger med lukkede Øjne.*) Lille Anne, i Nat ved dit Bryst, saa blødt, saa godt, lille, lille Anne, i Nat ved dit gode Bryst — Gud er dog god, selv jeg kan faa Del i Lykken — saa dyrebar god.

(729) Dronningen: Louis, jeg elsker dig.

(730) Kongen: Jeg syntes, det var Hvilen efter Døden — den tunge Krone var taget af Panden, der hvilte saa fri i Salighedens Skød.

(731) Dronningen: Jeg elsker dig, Louis.

(732) Kongen: Dine Kærtegn de var som Engle omkring mig, dine Kys som Ord af Guds Mund, Synders Forladelse, Glemsel, Helbredelse, Tvætning⁷⁰, Opløftelse, Kys efter Kys — og mit trætte Hoved hvilte ved Livets Bryst.

(733) Dronningen: Elskede du!

(734) Kongen: Nu er Natten flygtet. Men du er her endnu, og med dig det hele, det er her endnu. Aah, Væld af Velsignelse, min Hustru, min Hustru! Din Mund, aah, ræk mig

⁷⁰Tvætning: Betyder "rensning", "rengøring" eller "vaskning". [ODS]

den atter, den dyre Kalk, mig, der aldrig har smagt nogen anden, din Mund, ingen anden har — haarh! Tvætning og Glemsel, ja, Glemsel mest.

(735) Dronningen: Hør Droslen, Louis. Den synger dit Navn: Louis, Louis.

(736) Kongen: Ja, Anne, tal til mig. I Nat var du taus. Da gav du mig Livet i Kys og Kærtegn, giv mig det nu i Ord.

(737) Dronningen: Louis, Louis! der er intet andet. Hør Droslen igen. Og Vinden saa blid og lun af Lykke hvisker om Underet, der sker, naar Hjertet er hørt op med at haabe. Hør Kilden: type, type, type. Det er mit Blod, der i smaa varme Draaber hopper over til dig i mine Kys.

(738) Kongen: Anne, vi gaar en Tur Arm i Arm her i Haven for alles Øjne.

(739) Dronningen: Tør du, Louis? Aah ja, lad os, du Elskede. For jeg er Prinsessen af Vidunderland. (*De ud.*)

(740) Chateauf: (*frem fra en Busk*) Alle Helgener da!

(741) Grevinden: (*frem, fra en anden*) Hr. Seglbevarer, sidder De her og kukkelurer?

(742) Chateauf: Denne Sommervarme. Jeg var blundet ind i det bløde Græs.

(743) Grevinden: Det skulde jeg vidst. Saa vilde vi dog have siddet sammen! Diana! (*Støder kort i en lille Fløjte.*) Diana! Hvor er mon min lille Hund løbet hen? Skal De skynde Dem op med nyt, Chateauf? Støder Kardinalen i Fløjten? At De vil finde Dem i hans Hundserier, De, en fremragende Mand, ophøjet blandt fransk Adel —

(744) Chateauf: Af ham.

(745) Grevinden: Dyrt betalt.

(746) Chateauf: Der kommer Hunden, De fløjtede ad. Men om De saa fløjter alle Afgrundens Aander op til at sledske og true, saa gør jeg det ikke. Jeg sejrer ved Flugt. (*Ud.*)

(747) Ærkebisp: Løb han for mig? han kommer igen.

(748) Grevinden: Der er sket noget latterligt og Pokkers forvirrende. Den store Kærlighed er kommen til Kongen.

(749) Ærkebisp: Er det hans sjælelige Sværmeri for Mlle de Hautefort⁷¹ eller hans aandelige for Mlle de La Fayette⁷² — der omsider tager fastere Form?

(750) Grevinden: Det er hans Afsky for Dronningen, der i Nat har taget modsat Form.

(751) Ærkebisp: Haha. Saa bruger vi hende hos ham imod Kardinalen.

(752) Grevinden: Eller Kardinalen bruger hende hos ham mod os.

⁷¹Mlle de Hautefort: Marie de Hautefort (1616-1691) var hofdame og platonisk fortrolig med Ludvig 13. Efter sigende skulle Kardinal Richelieu have misbilliget hendes indflydelse på kongen og haft held til at fortrænge hende 1635 og ansætte en anden - Louise de la Fayette.

⁷²Mlle de la Fayette: Louise de la Fayette (1618-1665), hofdame for Anne af Østrig (d'Autriche), som Richelieu indsatte hos Kong Ludvig 13. i et forsøg på at få kongen interesseret i hende som elskerinde og på den måde dæmpe den åndelige indflydelse fra en anden hofdame: Marie de Hautefort.

- (753) Ærkebispens: Saa skiller vi dem igen. Jeg spørger hen over Bordet i Aften: „Har nogen hørt det Rygte, at Englands gamle Gesandt⁷³ hos os, Hr. Buckingham, ikke er død? Naa, ikke? Saa passer det næppe.”
- (754) Grevinden: De er for Resten en grim gammel Mand. Noget dum er De ogsaa. Kongen flækker Ansigtet paa Dem og —.
- (755) Chateauneuf: (*ind*) Tilgiv mig, jeg —. Men se, jeg er sjælesyg.
- (756) Ærkebispens: Skrift for mig. Jeg skal tilgive Dem alt.
- (757) Grevinden: Bliv vor, Chateauneuf. Ogsaa De har dog Brug for hans Død. Den Dag, Pater Joseph opdager Deres Svindlerier i Statskassen —
- (758) Chateauneuf: Hys, hys. Jeg kan ikke forraade mer. Det er Natten — Nætterne — det var dog det ædleste Hoved i Frankrig — og saa der i Mørket — uden Krop under sig — mens Blodet fra Halsen, dryp, dryp — uudholdeligt.
- (759) Ærkebispens: Jeg har et Raad. — Hæng Dem. Den, der er begyndt at forraade, maa hænge sig, som Hans Højærværdighed Bispens fra Keriot⁷⁴, eller hærde sig ved at fortsætte som Hans Højærværdighed mig. Jeg var kun 17 Aar, da jeg første Gang svigtede en Dyrebar.
- (760) Grevinden: Var det en Kvinde, De forraadte saa ung?
- (761) Ærkebispens: Ja.
- (762) Grevinden: En Kvinde af Rang?
- (763) Ærkebispens: Som De vil — af højest Rang eller lavest. Det var den hellige Jomfru, Mme.
- (764) Chateauneuf: Og Nætterne? Nætterne?
- (765) Ærkebispens: Vin, Vin, Vin, Mand, Druens og Pigens Blod. Hvad skabte Gud Vin-stokken og Djævelen Kvinden til om ikke til den nagende lange Nat?
- (766) Grevinden: Mærkeligt. Denne pragtfulde Blomst — lugt engang — helt uden Duft.
- (767) Kardinal Richelieu: (*kommer med et Følge af Damer og Herrer, nær ham Pater Joseph, ved hans Side Grevinde d’Alemcourt. Han ser Gruppen og styrer hen mod den. Alle viger ærbødigt til Side. Ærkebispens gaar ham smilende i Møde og slutter sig saa til Selskabet*) Hr. Seglbevarer, vil De vente mig her? — Fru Grevinde de Chevreuse, De kender da ikke —?
- (768) Grevinde de Chevreuse: Jeg har aldrig set Deres nye Gæst.
- (769) Kardinalen: Grevinde d’Alemcourt, min kære afdøde Mors højt fortrolige Veninde, som nu viser mig den Ære og det — Venskab for første Gang at aflægge mig Besøg.

⁷³*Gesandt*: Tysk ord for en ambassadør. [ODS]

⁷⁴*Bispens fra Keriot*: Antageligt menes Judas Iskariot, som er den apostel, der forrædte Jesus for 30 selvmønter med et kys i Getsemane Have (NT: Matt 26,14-16). Navnet ”Judas” var i hellenistisk-romersk tid et almindeligt jødisk navn, mens tilnavnet ”Iskariot” er mere dunkelt: Det kan på hebraisk betyde ”manden fra byen Kariot”, men det kan også have forbindelse med ”sica” (latin for dolk) og ”sicarius” (snigmorder). [BOE & DSD]

- (770) Grevinde de Chevreuse: For første Gang?
- (771) Grevinde d'Alemcourt: Suzannes Søn blev jo en saa nidkær Katolik, og jeg er født Huguenot.
- (772) Kardinalen: (*griber Lejligheden til at nævne det, de hele Formiddagen har undgaaet*) Jeg havde den Smerte, at Grevinde d'Alemcourts eneste Søn faldt ved Belejringen af La Rochelle.
- (773) Grevinde d'Alemcourt: Han faldt nu ikke. Da der ikke var flere Rotter at spise i Byen, døde han af Sult.
- (774) Kardinalen: Og som et Tegn paa, at det i Fortiden gemte nu ogsaa er det glemte, er det, at Dagen i Dag skænker mig et saa dyrebart Besøg. — Maa jeg have Lov til, Fru Grevinde d'Alemcourt, at overdrage Underholdningen af Dem til denne skønne Mund? (*Bøjer sig og gaar, fulgt af Pateren, hen mod Chateaneuf. Selskabet gaar beundrende Træer-, Statuer.*) Se, Pater Joseph, dette Besøg af en af de nidkæreste Huguenotter, hvad fortæller det os?
- (775) Pateren: At Modstand er brudt saa grundigt, at de endog søger Venskab nu.
- (776) Kardinalen: Ja. Men dernæst var Grevinden jo ogsaa Mors nære Veninde, og hendes Besøg og Indbydelse rører mig dybt. Og her i dette Pragtslot, skænket mig af en Konges Naade, gaar nu som mine Gæster og soler sig i min Naade al Frankrigs knækkede Trods. Min Magt lykkes, og min List lykkes: da Violinen hulkede sin Elskovsklage gennem Slottets Sale i Aftes, og Nattergale pludrede i Havens Gange, saa jeg selv fra Balustraden⁷⁵ i det strømmende Maanelys den kongelige Skygge hælde sig mod Dronningens Mund. Saa almægtig er jeg. Saa vanmægtig er jeg, at jeg strax derefter maa ile til en Skændselsdaad.
- (777) Pateren: Hvad vil De nu? Richelieu, jeg beder Dem: lad det fare.
- (778) Kardinalen: Hvilket?
- (779) Pateren: Krigen med Spanien — Guds Kirke paa Jorden under Selvooprivelsens Tegn. Min Ven har De været, nu er De min Herre og Gud. Men gør De dette — Afguder dyrker jeg ikke. Tvinger De mig ind i et Valg: jeg vælger Kristus og ikke Dem.
- (780) Kardinalen: Hvem tænker paa Spanien nu? Den Krig er besluttet og bliver erklæret, naar Stunden er god. Hr. Seglbevarer! — Joseph, hvorfor kan jeg ikke — alt kan jeg, kun ikke vinde et Hjerte, mindst hendes, som — naa. Hr. Seglbevarer, vil De lade Dem opsætte en Skrivelse til Parlamentet, at Kongen fratager det Retten til at indregistrere Love, men stadfæster dets Magt som højeste Domstol i enhver upolitisk Sag.
- (781) Chateaneuf: Ganske som Deres Eminence ønsker det, skal det ske.
- (782) Kardinalen: Men saa er der noget andet. Hm. Naar — naar De om et Øjeblik staar over for mig midt i Selskabet, vil De da højlydt, dog henkastet, sige til mig disse

⁷⁵Balustraden: Fransk ord for rækværk (brystværn, gelænder) med "balustre", korte, udbuede søjler. [ODS]

Ord: Jeg har faaet Brev fra Hertugen af Cunningham.

(783) Pateren: Hvad vil De?

(784) Chateauneuf: Jeg kender ham ikke. Skal jeg ikke sige — sige „Buckingham“?

(785) Kardinalen: Er De gal? Den Mand, De nævnte, han er død — og her ved Hoffet mere end død. Hvad skulde De faa Breve fra en død og bandsat for?

(786) Chateauneuf: Hvorfor skal jeg da sige —

(787) Kardinalen: Fordi jeg vil det. Hr. Marquis, jeg har hævet Dem gennem alle Grader, for at denne Grund skulde være Dem nok. (*Chateauneuf bukker og fjerner sig lidt.*)

(788) Pateren: Er det nu nødvendigt? Saa tindrende lys af Lykke hun var i Morges. Nu forstaar jeg hvorfor.

(789) Kardinalen: Hvad er nødvendigt? Ingenting. End ikke, at Frankrig er til. Men for den Gaade har jeg engang for alle lukket af, for ikke at miste min Forstand. Hvorfor leger Barnet? fordi det er Barn. Hvorfor ligger Liget stille? fordi det er Lig. Hvorfor lever jeg og bruger alt mit Liv for mit Land? fordi jeg er Richelieu. Jeg vil løfte Frankrig mod Himlen, om jeg saa selv skal gaa til Helvede for det.

(790) Pateren: (*som i et Hulk*) Og Gud føjer Dem — i det som i alting. Hvorfor gør han det dog?

(791) Kardinalen: Fordi *jeg* er Gud. Vilje, gennemstralet af Klogskab, er Gud. Ogsaa dette maa til, Joseph. Saa brændende har jeg bedt om, at Dronningen kunde faa Legems Magt over Kongen. Ja, men aldrig Raadighed over hans Sind. Den har og behøver jeg. Al Slangen af Chevreuse, der hænger i Dronningens Øre, har kun eet Ønske: at naa mig med sin Gift. Vel. Saa forhindrer jeg det. (*Selskabet vender tilbage.*) Ej, mine kære Gæster, det kalder til Middagen nu.

(792) Grevinde de Chevreuse: Hvornaar faar jeg den Ære at bænkes ved Almagts højre Haand? Ja, ved Siden af Dem?

(793) Richelieu: Mig? De? mig?

(794) Grevinden: Hvornaar bliver vi to saa kloge, at vi finder hinanden igen? (*Kongen og Dronningen nærmer sig.*)

(795) Kardinalen: Den Lykkens Dag, da De virkelig vil det, Marie de — Chevreuse. Deres Majestæter, maa jeg føre Dem op?

(796) Kongen: Tak. Jeg beholder Dronningens Arm.

(797) Kardinalen: Hvilket dejligt Vejr, Fru Grevinde d'Alemcourt. Deres Gemal burde været med.

(798) Grevinde d'Alemcourt: Greven havde just faaet nogle kinesiske Haner til sin Hønsegaard, han ikke mente, han kunde tage fra.

(799) Kardinalen: Naa, Hr. Seglbevarer, har De faaet Post i Dag?

(800) Chateauneuf: Ikke synderligt. Kun et Brev fra — fra Hertugen af Cunningham.

- (801) Kardinalen: Aha, fra England. Fra Hertugen af Cunningham. Vil Hs. Herlighed sælge Juvelerne?
- (802) Chateauf: Gerne. Til — til Deres Eminences Pris.
- (803) Kardinalen: Vel. — Vi skulde visst vandre.
- (804) Kongen: (*er blevet bleg og har sluppet Dronningens Arm. Han vil tage den igen, men kan ikke*) Hr. Ka-Kardinal, vil De føre Dronningen?
- (805) Dronningen: Jamen, Louis —
- (806) Kongen: (*til Grevinde d'Alemcourt*) Fru Grevinde, jeg ønsker at føre Dem.

5. Akt: V

D'ALEMCOURTS SLOT

Et af de Richelieu til Raadighed stillede Værelser. Pater Joseph knæler foran et Krucifix. Nedfra høres Dansemusikken, skalkagtig⁷⁶ legende, saa skummende, ender med Brudd. Bifald, Latter, høje Raab. Pateren rejser sig og gaar ind i det tilstødende Værelse.

- (807) Grevinde d'Alemcourt: (*ind med Tjeneren Pierre, der bærer Løv og Blomster*) Godt, Pierre! Saa stoler jeg paa, I pynter smukt. Ja, Pierre, du ved bedst selv, hvor meget jeg stoler paa dig i Nat.
- (808) Pierre: Det kan Grevinden ogsaa ganske rolig gøre. Og saa i Morgen?
- (809) Grevinden: — naar alt er gaaet godt, er det lille Hus ved Alleen dit og Annettes.
- (810) Pierre: Det er vi begge to saa oplagt taksigende for.
- (811) Grev d'Alemcourt: (*ind*) De venter dig visst nede i Salen, min Ven. Kongen er træt, min Ven.
- (812) Grevinden: Jeg skal komme. (*De ud.*)
- (813) Annette: (*ind*) Nu skal jeg hjælpe dig, Pierre. Løft mig op, du. Au, ikke kille. Saa rækker du mig — Fjols, een Gren ad Gangen. Aah, sikke stærke Kulører dog Høsten har.
- (814) Pierre: Det er lige som dem paa et Lig.
- (815) Annette: Aa saa fy da endda for en Snak. Ih, hvor de danser dernede! Synes *du*, hende Grevinden er saa vidunderlig, hende, Sevreuse⁷⁷?
- (816) Pierre: Du skal ikke være bange, Annette. De kan lave alle de Øjne, de vil, til din Pierre — han glemmer dog aldrig, *hvis* Pierre han er.

⁷⁶skalkagtig: Kommer af det middelnedertyske "schalk" (tjener), men betegner her upålidelighed, falskhed eller rænkefuldhed. [ODS]

⁷⁷Sevreuse: Chevreuse - Munk giver her den tjenende klasse en anden udtale.

- (817) Annette: Laver saadan en da ogsaa Øjne til saadan en som dig?
- (818) Pierre: Ssbr! hm hm! Men tag dig aldrig af *det*. Jeg skal sige dig: de andre er mig kun, hvad jeg vil kalde Oplevelser i Forbigaaende. Men dig er jeg tro for *hele* Livet.
- (819) Annette: Pyt! Sikke Snak! — Hvorfor tog Kongen ikke af Sted i Middags? det vilde han jo.
- (820) Pierre: Nej, for saa skød han fejl paa en Orne.
- (821) Annette: Hvad ler du af?
- (822) Pierre: Ingenting.
- (823) Annette: Tænk, Sevreuse vil danse med saa lidt paa! Pfui! Nu er det selvfølgelig meget dyrt Stof. — Ja, saadan en Kjole faar en anden en jo aldrig.
- (824) Pierre: Her er for faa Lys, tror jeg.
- (825) Annette: Ellers er her kønt nu. Saadan skal jeg pynte for dig, naar vi bliver gift. Fut saa af Sted efter Lys. (*Pierre ud.*)
- (826) Mme de Chevreuses Stemme: (*udenfor*) Forrykte Menneske, gaa Deres Vej.
(*Der tumles mod Døren, der giver efter for hende og*)
- (827) General Birabeau: Du spiller din Rolle for godt. Er der ikke Spor efter hans Øjne rundt om paa dit Bryst. Du var min, da du var den purunge Marie de Rohan. Da var du en Engel af Ynde, nu er du et Helved af Dejlighed. Du skal —
- (828) Madame: Og saa slipper De mig. Haa! Hysteri kan klæde en Kvinde fortryllende. Det er latterligt hos en Mand. (*Ud.*)
- (829) Generalen: For Fanden! For Fanden! (*Stryger sig over de blodskudte Øjne og Pandens forpinte Rynker.*) Barn? er du her? nej, bliv. Haa, din Spædkalv —
- (830) Annette: Jesus Maria, hjælp mig.
- (831) Greven: (*ind*) Hvad gaar her dog for sig? (*Annette smutter ud.*)
- (832) Generalen: Hr. Greve, det Pigebarn der!
- (833) Greven: Hr. Birabeau, undskyld, synes De, Tiden er inde til at tænke paa —
- (834) Generalen: Naar „Tiden er inde”, skal jeg være paa Pletten og øve mit Haandværk saa godt som nogen. Indtil da — forstaar De mig?
- (835) Greven: Nej, Hr. General.
- (836) Generalen: Hr. Greve, ved De, hvad *mit* „Kald” er, for at tale paa Kongefacon? Det er at være latterlig Livet igennem, jeg, Generalen, der drikker Saftvand for at læske min evige Tørst efter Druen, den, jeg smagte som ung. Nuvel, saa und mig dog dette Saftvand, forstaar De mig nu? Pigen er paa mit Værelse inden en Time og Nøglen hos mig igen. Hvis ikke, sparker jeg Slottet i Stykker og røber Kardinalen det he—
- (837) Greven: Hys, hys. Det skal ske, som De vil, ske strax. Ti blot stille.
- (838) Generalen: Det er godt, min Ven, godt. (*Ud.*)

- (839) Greven: Jeg gav, ja, om saa min Hønsegaard, til Klostrene, for at Klokken var 5. (*Ud. Pateren er ubemærket kommen ind og har staaet og set paa dem, men set som den, i hvis Øjne det ikke giver Mening. Nu skotter han til Krucifixet, bliver helt væk i Tanker.*)
- (840) Kardinalen: (*ind*) Min kære graa Eminence, jeg er en Gud i Aften. Hun har aabnet sit Smil for mig. Menneske, Menneske, gamle Krigskammerat, jeg har smagt hendes Mund.
- (841) Pateren: Hr. Richelieu, jeg —
- (842) Kardinalen: De brave, enestaaende, herlige Ven, Dem kan jeg takke for det. De fik mig ud af mit dumme, firkantede Hus i Rue St. Honoré⁷⁸ herved til at opleve, at Efteraaret har Skønhed og Sødme, som Vaaren aldrig besad. (*Slaar sig paa Hovedet.*) Alle Rotterne, der gnaver her under Gulvet, holder sig musestille, selv Hajerne her i Dybet blærer sig ikke i Nat. Naa-e, gamle bøsse Ezechiel⁷⁹, han red tæt bag efter Generalen hjem fra et drabeligt Ædegilde. Se ikke saa bister ud.
- (843) Pateren: Gustav Adolph er falden⁸⁰.
- (844) Kardinalen: Falden? Og Slaget?
- (845) Pateren: Vandt han. Og faldt.
- (846) Kardinalen: Stafet?
- (847) Pateren: 2 Gange Stafet.
- (848) Kardinalen: Ædle, tapre Konge, du faldt præcis, da du skulde. Det gør Jordan fattig, naar saadan en Stjerne falder. Men jeg —. Dit Værk skal udnyttes fuldt ud. Det lover jeg dig i Døden. I Morgen erklærer jeg Spanien Krig og —
- (849) Pateren: Den anden Stafet meldte, at Marchallen af Rostand i en Duel har dræbt Digteren Francois Abbé.
- (850) Kardinalen: En Digter mindre er altid en Vinding. Og Marchallen er vel sat lykkelig fast?
- (851) Pateren: Han er Marchal, Richelieu.
- (852) Kardinalen: Sandt nok. Han er ikke Fæster. Des bedre bør han kende Loven. Des mere halshugget bør vi gøre ham. Hvad har han ellers bestilt, gamle Brumbasse? Svinge de skønne Damer i Dansen holder han sig jo fra.

⁷⁸*firkantede Hus i Rue St. Honoré*: Palais-Royal, tidligere kongeslot i Paris, opført fra 1632 af Jacques Lemercier for kardinal Richelieu, som skænkede det til Ludvig 13. [DSD]

⁷⁹*gamle bøsse Ezechiel*: Ezekiel er en gammeltestamentlig profet (jf. GT: Ezekiels Bog), der virkede i tidsrummet ca. 600-575 f.Kr. Ordet "bøs" kommer af tysk og betegner noget barskt eller bister, hvilket sandsynligvis skal forstås i forhold til Bibelen, hvor den første halvdel af de 48 kapitler i Ezekiels bog kundgør Guds straf over Israels folk for dets afgudsdyrkelse - dernæst følger straftrusler mod fremmede folkeslag, mens kun de sidste 15 kapitler lover en stor fremtid for gudsfolket med et nyt tempel i Jerusalem som centrum. [DSD & BOE]

⁸⁰*Gustav Adolph falden*: Gustav 2. Adolf (1594-1632), konge af Sverige fra 1611, som var en dygtig hærfører, og som havde stor indflydelse på Trediveårskrigen. Den svenske konge faldt i Slaget ved Lützen, der fandt sted syd for Leipzig under Trediveårskrigen den 6. november 1632 mellem en protestantisk hær under hans ledelse og en katolsk hær under feltmarskal Albrecht von Wallenstein (1583-1634), som var øverste general for den tysk-romerske kejser Ferdinand 2.s militære styrker. [DSD & BOE]

- (853) Pateren: Jeg har siddet og skrevet mit Testament.
- (854) Kardinalen: En Aften, da Huset ryster af Dans.
- (855) Pateren: Dans er intet Bolværk mod Døden. Var jeg en Kristen, om jeg ikke daglig betænkte mit eneste visse: min Død?
- (856) Kardinalen: Døden er det sidste, man oplever. Tidsnok at tænke paa den til sidst.

Slog Jomfruen Øjnene til sine Sko.
Den Ridder han saa det og listelig lo.

- (857) Pateren: Mit Hjerte hugger saa underlig, mine Tanker er saa sære. Jeg beder Dem: lad os dele Alterens Sakrament.
- (858) Kardinalen: Nej, hør nu, Ezechiel! Skulde vi to sidde midt i den sidste Olie, naar om lidt Marie de Chevreuse danser ind?
- (859) Pateren: Og jeg har læst i Skriften i Aften. Hvad Tanker tror De der tumlede i Abrahams Hoved, da han med Sønnen bag sig sled sig op ad Moria Bjerg.
- (860) Kardinalen: Jeg er saa lidet oplagt til at tænke paa Abraham netop nu.
- (861) Pateren: Og jeg har læst om Judas med Tilnavnet „ham, som forraadte ham”. Richelieu, Richelieu, hvis De havde været hans Mor, og en Engel havde sagt Dem, hvad Daad han engang vilde øve, hvad Ende han vilde faa: Rebet og Helvede — havde De ikke sat Deres Moderfingre mod den lille Strube? Bød Deres Kærlighed til Gud og Verden Dem ikke at forhindre Ugerningen, til Barnet at ende dets Liv i Tide for at forandre dets Evighed?
- (862) Kardinalen: Men Pater Joseph, nu ser jeg først, De er jo bleg, og Deres Hænder —
- (863) Pateren: Slip mig! Slip dem!
- (864) Kardinalen: De er jo syg, stakkels, kære De. Ærgerligt, det skal ske lige nu, da jeg venter min Gæst.
- (865) Pateren: Tag ikke imod hende! Hvordan kan pludselig denne Skøge —
- (866) Kardinalen: Vej Deres Ord. Det er mig, hendes El —, hendes Tilbeder, De taler til. Hvad hun er eller ikke er, hun er Kvinden, Mænds Attraa og Hyldest, et Legem som en græsk Gudinde, en Aand, der lyner af overlegent Vid. Pater Joseph, min Ungdom gik, jeg havde mindre end lidet med Kvinder at gøre, større Ting kræved min Kraft. Nu er Maalene naaet. Tryk sidder jeg paa Højsædet midt i det Land, jeg har skabt. Man er blevet træt af de evindelige Attentater mod mig og deres evige blodige Genslag. Men saadan vil jeg ikke sidde i evig Strenghed med en Grav af Blod mellem Verden og mig. Har jeg løftet mit Land til Storhed, vil jeg ogsaa modtage dets Tak: min Konges Hengivenhed, Herrernes bange Hyldest, Damernes dristige Smil.
- (867) Pateren: Saa ilde lyder mig Deres Ord.

- (868) Kardinalen: Den graa Munkekutte, De svøber om Dem, kvæler da den alle Luer? Kardinaldragtens Purpur⁸¹ er Blod og Brand. Jeg behøver ikke Blodet længer. Saa Ilden saa meget des mer. Det Lys, der ler i alles Øjne, skal ogsaa tændes i mine. Ak, Pater Joseph, den, der ikke nemmed Elskov i sin Ungdom, nemmer det svært. Og det vil jeg betro Dem: Kvindernes stjaalent haanlige Øjekast, naar jeg nærmed mig, har voldt mig mer Pine end Tanken om Dolkene, Herrerne krammede under Kapperne, naar jeg gik forbi. Forstaar De nu min Jubel i Aften, De elskede, tvære, udgaaede Bul⁸²? Min Ungdoms blege Streg af Morgenrøde —
- (869) Pateren: Som De vil det. Som Gud vil det. Kristus og Guds Moder give Dem den bedste Lykke i Nat.
- (870) Kardinalen: Sov sundt. Mød mig frisk i Morgen. Jeg behøver ikke Kristus og Guds Moder i Nat. For jeg er en Gud i Aften, jeg er selv en Gud. (*Pateren ud. Kardinalen piller Fnug af Tøj, børster Haar, stryger Fip.*)
- (871) Mme de Chevreuse: (*ind*) Her har De mig. Tilgiv mit Brysts Uro. Disse Trapper har gjort mig en lille bitte Smule mere forpustet, tror jeg, end det strengt taget er smukt. Saa højt De bor her paa Slottet.
- (872) Kardinalen: Stjernerne nær, som det sømmer sig den, der gæstes af Marie de Chevreuse. (*Pause.*)
- (873) Mme: Jeg er tørstig.
- (874) Kardinalen: Forlad mig. Min Grevinde, jeg hilser Dem og ønsker Dem — alt godt.
- (875) Mme: Tak. (*Pause.*) De er en Tørvetriller, Hr. Kardinal.
- (876) Kardinalen: Tilgiv mig igen. Jeg kan ikke —. Dernede bar Festen mig. Her — ladt alene med Gudinden —
- (877) Mme: Ved De, hvorfor De ikke kan vinde Kvindegunst, Hr. Kardinal?
- (878) Kardinalen: Mme de Chevreuse, hvorfor har De hadet mig gennem alle de Aar?
- (879) Mme: Det kan De ikke, fordi De ikke kan elske. Ikke andre da end Dem selv. De elsker mig? Nej. De vil kun erobre mig — som De erobrede La Rochelle. En ny Triumf. Vise Alverden, at —
- (880) Kardinalen: Jeg elsker Dem. Kræv, hvad Ed, hvad Bevis De vil.
- (881) Mme: Vogt Dem. Sæt, jeg tog Dem paa Ordet! Sæt, jeg sagde: Gaston er min, naar jeg vil. Forraad Deres Konge, og — Landets Dronning bliver Deres Elskerinde. Hvad svared De saa?
- (882) Kardinalen: Min Elskerinde bliver Landets Dronning — mente De *det*?
- (883) Mme: Beviset! Gav De mig det?

⁸¹*Purpur*: Purpurfarvede (rødviolet) beklædningsgenstande mv. blev båret af bl.a. fyrster og kardinaler som et tegn på værdighed. [ODS]

⁸²*Bul*: Gammeldansk ord, som her betegner den tykkeste del af et træ fra roden til toppen: en træstamme. Ordet bruges overført som personkarakteristik. [ODS]

- (884) Kardinalen: Skal jeg købe Deres Kærlighed, er den mig ikke mere værd end enhver anden købt.
- (885) Mme: Som om De ikke vidste, De havde den alt.
- (886) Kardinalen: Efter dette er det vel min Tur nu at bede om Beviset.
- (887) Mme: Saa gaasedum er jeg dog heller ikke at jappe lige ud i en Done. Jovisst, saa stod De i Morgen og rykked i Deres Fip med et Smil, som De viste Folk, at De søgte at dølge: „Sese, med pure Bekkasindun er de stoppet, de Dynere, Grevinde d’Alemcourt har overladt Mme de Chevreuse!”
- (888) Pierre: (*ind*) Hr. Kardinal!
- (889) Kardinalen: Forvovne Menneske, ud med sig.
- (890) Pierre: Hr. Kardinal!
- (891) Kardinalen: Ud! (*Pierre ud.*)
- (892) Mme: Saa kongelig i Vrede. Ak, hvorfor kan De ikke elske, Kardinal? Ja, min lille, muntre Spøg faar jeg Dem vel ikke til at gaa ind paa?
- (893) Kardinalen: Og jeg faar Dem vel ikke til at gaa ind paa min?
- (894) Mme: Og altsaa — Farvel.
- (895) Kardinalen: Marie, hvorfor har du hadet mig gennem 20 Aar?
- (896) Mme: Er du da dum, Armand? Har du glemt, det var dig, der slap mig? Tror du, jeg sank i et eneste Favntag uden al tænke paa dig?
- (897) Kardinalen: Marie, du er min, endelig, endelig min.
- (898) Mme: Nej — ikke her — hos mig hele Natten — naar alt er tyst — min — Armand —
- (899) Kardinalen: Sig det igen. Din Stemme, den lød som Mors, da du sagde Armand.
- (900) Mme: Lille Armand! — Og saa skilles vi atter. Men naar Taarnurets 4 Slag dirrer ud i Natten, vil en lille lige saa dirrende Grevinde trippe paa bare lyserøde Fødder hen og dreje en Nøgle om.
- (901) Kardinalen: Og da vil—
- (902) Mme: — da vil Frankrigs stolte Herre ene og rank komme skridende gennem Billardstuen og gennem den brede Gang bagved hen til den allersidste Dør, og saa —
- (903) Kardinalen: Saa drejer Tidens Port sig paa sine tunge Hængsler, men indad, 20 Aar tilbage, og to unge Mennesker priser i et Hav af Lykke Gud for, at Livet kom til dem, før det blev for sent.
- (904) Mme: Paa Gensyn, Armand.
- (905) Kardinalen: Paa Tusinde Gensyn, du Elskede. (*Mme ud. Atter ser han mod Stjernerne. Beder han? Nogen kommer.*) Jeg er Gud i Nat, Joseph.
- (906) Pierre: Hr. Kardinal, hjælp mig, Generalen —

- (907) Kardinalen: Jamen hvad vil den Knægt?
- (908) Pierre: Grevinden er hos Kongen, de vil ikke lukke mig ind, saa maa De hjælpe mig. Generalen har laaset — min Kæreste inde i hans Gemak.
- (909) Kardinalen: Hvad Snak? Og hvad angaar det mig, hvor din Kæreste er?
- (910) Pierre: Aah, hjælp hende fri. Saa skal De komme til at sige mig Tak.
- (911) Kardinalen: Har du drukket af Bægrenes Slatter, Knøs? Skrub saa ud. Ikke mer af det Vrøvl.
- (912) Pierre: Le ikke. Herre Kristus, hvad gør jeg dog? De maa hjælpe mig, Hr. Kardinal. De kan ikke undvære mig. De er selv i stor Fare. Alle her i Slottet er sammensvorne mod Dem. Det gælder Deres Liv.
- (913) Kardinalen: (*har væltet Bordet og er sprunget om bag det*) Rør dig ikke. Jeg er bevæbnet. Ud med dig. (*Skriger.*) Joseph! Joseph!
- (914) Pierre: Det kan ikke nytte, Hr. Kardinal. Han er ogsaa med.
- (915) Kardinalen: (*der har rystet over hele Kroppen, stivner pludselig. Og med-et begynder han at lalle*) Han lyver jo. Han lyver jo.
- (916) Pierre: Hr. Kardinal, hvis De kan faa min lille Annette fri.
- (917) Kardinalen: Alle med, alle med, alle, sagde han. Joseph, Marie, Grevinden, Kongen!
- (918) Pierre: Kongen ved jeg ikke. Men alle de andre —. Jomen jeg vil prøve at hjælpe Dem, hvis —
- (919) Kardinalen: Godt. Tag saa Sabelen der. Stik den i mig her, haha, det slaar endnu. Slip Sabelen for Helvede. Vogt dig. (*Vandet gaar for ham, Blæresmerterne falder over ham, saa han skriger.*) Aah, de — gør mig saa godt, disse Smerter, de — gør rolig i Hjernen. Kom kun, hen til mig, min Ven — hvad hedder du? — og hjælp mig op.
- (920) Pierre: Pierre.
- (921) Kardinalen: Godt, Pierre. Tak. Kan vi flygte, du?
- (922) Pierre: Der er Vagt ved alle Udgange nu. Og ingen kommer ud uden Pas fra Grevinden.
- (923) Kardinalen: Ingen Løngang heller?
- (924) Pierre: Der er dobbelt Vagt. Men jeg kan tænke mig —, Døren her er jo smal. Hvis vi nu tager hver sit Sværd?
- (925) Kardinalen: Duer ikke. Kommer de her?
- (926) Pierre: Nogle vilde. De fleste er stemt for at vente Dem i Billardsalen. De mente, De vilde komme derigennem.
- (927) Kardinalen: Billardsalen, ja.
- (928) Pierre: Men min Annette, Hr. Kardinal. Jeg er saa ræd, at det kan haste.

- (929) Kardinalen: Din Annette? Hvis nu — eller — vi maa jo — ja. Naar Generalen vil gaa derind, saa løb til ham og sig ham fra mig, jeg vil tale med ham strax.
- (930) Pierre: Hvis han ikke vil komme?
- (931) Kardinalen: Det haaber vi til alle Hellige, at han vil. Hent mig Pater Joseph.
- (932) Pierre: Jamen —. Naa. (*Ud.*)
- (933) Kardinalen: Herre Jesus, forbarme dig over mig. Hellige Guds Moder, bed for mig.
- (934) Pierre: (*ind*) Pater Joseph havde lagt sig. Han kommer nu.
- (935) Kardinalen: Godt. Gaa til din Vagt. (*Pierre ud.*)
- (936) Pateren: (*ind*) Hvad vil De mig, Richelieu?
- (937) Kardinalen: Skaan mig, Pater Joseph. Lad mig leve.
- (938) Pateren: De ved det. Hvem? (*Peger paa Krucifixet.*) Har *han* talt?
- (939) Kardinalen: Jeg kan ikke dø i Nat. Mit Værk er ikke færdigt. Foran mig ligger Aar med Arbejde, og Aar med Magt og — nej, nej, nej. Og jeg tør ikke dø nu. Mit Regnskab med Gud! Jeg har været for mild mod Huguenotterne, brændt alt for faa. Hvad siger nu Gud? Spar mig i Nat, Joseph. Forbarm Dem.
- (940) Pateren: For silde.
- (941) Kardinalen: Nej, der kan findes Udveje. Jeg laaner Deres Kutte og gaar min Vej. Jeg trækker i Kardinalkaaben, vi kalder til Messe. Hvem vover at træde den Salvede⁸³ foran Altret nær?
- (942) Pateren: Der er intet at gøre mer.
- (943) Kardinalen: Judas!
- (944) Pateren: Ja, jeg er Deres Judas. Deres Judas og Jesus er jeg. Jeg elsker Dem jo, min Mester og Ven, derfor maatte jeg frelse Dem — frelse Dem ved at forraade Deres Liv, før De selv forraader Deres Sjæl.
- (945) Kardinalen: Mit Liv! Almægtige Gud! nu stormer jeg Himlens Dør, saa tilgiv mig, alle Hellige. Frels mig, du, Gud. Jeg er dog Richelieu. Nej, nej, forbarm dig, Herre, jeg vil blive Munk, pudse Dørhaandtag, skure Gulv, jeg er kun en lille Klosterbroder, der godt kan faa Lov at leve et Par Aar endnu.
- (946) Pateren: Jeg er Jesus og Judas, Jesus og Judas, korsfæst mig ikke længer, giv mig Rebet nu.
- (947) Kardinalen: Hold op med den Skrigen, den gør mig forrykt. Er det ikke nok, at jeg skaber mig? Joseph, hvor kunde, hvor kunde De?
- (948) Pateren: Jeg kunde det ikke. Og jeg skulde det dog. Jeg er ikke Joseph. Abraham er jeg. Mit Sind er sprængt. Vil De kræve en Gal til Regnskab? — Richelieu, vi stiller os Ryg mod Ryg med hver sit Sværd og falder for Huggene sammen. Der er Frelsen for os begge. Giv mig Lov.

⁸³*den Salvede*: Navnet betyder i denne sammenhæng at blive indviet, helliggjort ved påsmøring af salve eller olie. [BOE]

- (949) Kardinalen: Hent Bogen, Joseph, og slaa op, hvor det træffer sig. Hellige Jomfru, lad mig dø af et Hjerteslag, ikke stikkes ihjel — —. Er det ham, jeg ligner? er jeg naaet dertil? Nej, det vil jeg dog ikke. Nej. — Slaa saa op. Lad os høre Guds Ord.
- (950) Pateren: „Men han sagde: Sandelig siger jeg eder, at ingen Profet er vel antagen i sit Fædreland. Men jeg —” Jeg kan ikke se Ordene mer.
- (951) Kardinalen: Saml Dem. Læs saa.
- (952) Pateren: „Og de stode op og stødte ham ud af Staden og førte ham til Skrænten af Bjerget, paa hvilket deres Stad var bygt, for at styrte ham ned. Men han gik bort midt imellem dem og drog bort.”
- (953) Kardinalen: Hm. Ja, det kunde Han jo gøre.
- (954) Pierre: (*ind*) Generalen, Hr. Kardinal. Han kommer.
- (955) Kardinalen: Joseph, gaa i Seng. Og vær taus om min Viden. Tør jeg stole paa Dem i bare *det*?
- (956) Pateren: Min kære Herre, giv mig Lov til —
- (957) Kardinalen: Gaa. Han kommer jo, Deres nye — Ven. (*Pateren ud.*) Pierre, still dig ind bag Døren der, med Sværdet parat, hvis han anfalder mig. Frisk Mod, Knægt, du har valgt den rette Herre. Du hedder Pierre. Du kan blive Pair. (*Pierre ud.*)
- (958) Kardinalen: (*sætter sig med Ryggen mod Døren og skriver. Det banker een Gang, anden Gang, tredie.*) Kom. Er det Dem, Hr. General?
- (959) Generalen: Javel, Deres Eminence.
- (960) Kardinalen: Vel — Der er lige blevet meldt mig en overmaade kedelig Nyhed. De kan vel ikke tænke Dem hvilken?
- (961) Generalen: Nej — nej, det kan jeg ikke, Deres Eminence.
- (962) Kardinalen: En Staffet har meldt mig, at Rostand har duelleret i Formiddag i Paris.
- (963) Generalen: Har Marchallen?
- (964) Kardinalen: Duelleret, ja. Trods Kongens Forbud mod enhver Form for Duel. Samtidig meldes mig, at en højtstaaende Embedsmand paa selve det Slot, hvor Hs. Majestæt er nærværende, har tilladt sig en anden uhørt Utilbørlighed. Saadan er disse Herrer i Frankrig, midt i Kongens Ansigt tillader de sig Lovløshed og Barbari. Men ved De, hvad jeg vil? Hvis de da aldrig vil lære, saa — (*gør en Bevægelse, som gav han et Dyr Fangst.*) Huguenotterne ligger under min venstre Fod, den højre er endnu ledig. Har De forstaaet, Hr. General Birabeau?
- (965) Generalen: Hr. Kardinal —
- (966) Kardinalen: Ja. — De lægger Nøglen til Værelset her paa Bordet. Nu. Tak. De har tre Gange reddet Kongens Liv. Derfor bliver denne Sag mellem Dem og mig. Men een Uregelmæssighed mere, og De er færdig. Træd af. (*Generalen ud.*)
- (967) Pierre: (*ind*) Hr. Kardinal!
- (968) Kardinalen: Der!

- (969) Pierre: Højsa, jeg vil dø for Dem, dø for Dem, dø for Dem. (*Stormer ud med Nøglen.*)
- (970) Kardinalen: (*hen til Krucifixet*) Kun dig. Nu har jeg kun dig tilbage. Vis mig — lad mig vise dem alle, at — det er nok. (*Og Tænderne klaprer i hans Mund.*)

6. Akt: VI

KONGENS GEMAKKER PAA D'ALEMCOURTS SLOT

Kongen, Monsieur, den unge Hertug af Montmorency, Ærkebisen af Tours, Generalen og Mlle de Hautefort sidder og spiller Kort. Kongens Nar Marbout rider paa et Spejl oppe under Loftet. Kongen rejser sig og gaar ud.

- (971) Monsieur: Opfindelsen skal være gjort i Kina. (*Dæmpet:*) Altsaa enige: først til Louis og kræve ham arresteret. Naar han saa gør Modstand —. Jeg har lært det af en ganske gemen Landsknægt i Holland.
- (972) Hertugen: (*dæmpet*) Det er hæderligst Vej at gaa.
- (973) Ærkebisen: Duer ikke. Kongen gør det jo aldrig. (*Højt.*) Saa spiller jeg rødt til Slut. (*Dæmpet.*) I hvert Fald maa vi have ham i bedre Humør.
- (974) Mlle de Hautefort: Kongens Uro i Aften har vel ikke dybere Aarsager?
- (975) Monsieur: Visstnok kun indre.
- (976) Narren Marbout: (*gjaldende*) Hs. Maj. har faaet sit kgl. Lavement⁸⁴ igen.
- (977) Monsieur: De ødelægger Louis med alle de Pulvere. Hvem sætter Kongen i bedre Humør.
- (978) Ærkebisen: Det gør jeg.
- (979) Kongen: (*ind*) Hvorfor danser Anne ikke i Aften? Er det nødvendigt, vi alle keder os?
- (980) Ærkebisen: Nu er Abbeden i Viergy død, Majestæt.
- (981) Kongen: Saa mangler den Djævel mindre i Helvede.
- (982) Ærkebisen: Jeg var hos ham i Dødsøjeblikket.
- (983) Kongen: Var De? Saa? Hvordan saa han ud? Kan De vise mig det? Ja ja, det er rigtigt, jeg kan se ham for mig. Netop Øjnene den Smule paa Klem. Men det er dog ingenting mod Birabeaus Hertug af Bouillon. Lad os se ham igen. Ja, ja er det ikke storartet, den gamle Rævepels! Hvordan mon man selv engang — naa, det er godt.

⁸⁴*Lavement*: Fransk ord (af "laver" - at vaske eller skylle) som betegner det at tømme endetarmen for afføring ved væskeskyllning, fx ved svær forstoppelse, før en fødsel eller som forberedelse til operation. [DSD]

- (984) Ærkebisp: Jeg ved det for mit Vedkommende, Majestæt. Saadan nærmest, hvad? Og naar Kardinalen engang blunder ind, se saa her.
- (985) Kongen: Jamen — De er en Mester, Hr. Ærkebiskop. Hahaha, jeg vil se det Syn hele Natten for mig. Godnat. Godnat. (*Herrerne bukker og gaar.*) Som du blusser af Sundhed, Gaston.
- (986) Monsieur: Ja, du er bleg, Louis. Du er hærget af Mangel paa Udskejelser.
- (987) Kongen: Du er en Skalk. Men hvem kan lade være at le af saadan en — en — en — et — et — et Menneske. (*Monsieur ud.*) Han er morsom, den — Flab.
- (988) Mlle: Nu spiller de op igen, Sire.
- (989) Kongen: Skal vi gaa derned til en eneste Dans?
- (990) Mlle: Aah, ja, det var morsomt.
- (991) Kongen: Vi kan jo ogsaa sætte os og tage et Spil til med det nye Spil.
- (992) Mlle: De vover ikke at byde mig, at De lader være at danse, fordi Mlle de La Fayette ikke synes om Dans.
- (993) Kongen: Nej, nej, saa gaar vi.
- (994) Mlle: Tilgiv mig, Deres Naade, jeg blev ivrig. Jeg vil da gerne spille med Dem, hvis De vil.
- (995) Kongen: Gudskelov, ja, saa spiller vi.
- (996) Narren: Der blev du bange, Fatter.
- (997) Kongen: Hvad staar De med der? Er det et Brev, jeg maa se?
- (998) Mlle: Ja. Hvis De kan tage det fra mig. Der er det. Der. Der.
- (999) Kongen: De er nu flink til at adsprede mig, lille De. Hov! Der har jeg det. Her.
- (1000) Mlle: Nej, jeg holder lige saa fast paa det som De paa Kardinalen. Og lige dumt er det saamænd.
- (1001) Kongen: Denne Krog slipper De ikke fra.
- (1002) Mlle: (*putter Brevet paa Brystet*) Hov, Sire. Væk var det. Hvor blev det af?
- (1003) Kongen: De gemte det jo. Jamen — nej — Giv mig det.
- (1004) Narren: Vil du laane en Tang, Fatter? Skal jeg fly dig en Tang?
- (1005) Kongen: Frække, næsvis, puklede Tingest, kan han holde sin næsvis Mund! Godnat, Mlle. De har trættet mig i Aften.
- (1006) Mlle: Jamen, Sire —
- (1007) Kongen: Jeg ønsker ingen Hentydninger til mine Raadgivere fra mine — fra min Dronnings Hofdamer. Marbout, gaa ind og spørg, om Mlle de La Fayette ikke snart er færdig med at læse for Dronningen (*De to ud.*) Hvorfor faldt det Vildsvin dog ikke? Kom saa godt for Skud. Ryster jeg allerede paa Haanden? — Hm. Stakkels Dyr. (*Dronningen ind.*) Anne? du? jeg troede, du forlængst var i Seng. Saa længe oppe er ikke godt for din stakkels Teint.

- (1008) Dronningen: Ligge søvnløs i Sengen, er det bedre for min stakkels Teint?
- (1009) Kongen: Naa, var det nu saa galt? Jeg vilde sige dig noget venligt og saa —. Lille Anne, hvad vil du mig? Jeg har haft en anstrengende og uformøjelig Dag. Jeg kunde have siddet i Versailles⁸⁵ nu, hvis saa ikke den Orne i Morges — — men jeg gør det nu ikke, gør det ikke, for Djævelen: forlader et anskudt Dyr. — Har du noget Ærind til mig?
- (1010) Dronningen: Saa havde jeg sendt en Lakaj. — Jeg trænger kun, aah, saa fortærende til at tale lidt med dig, Louis. Jeg kan jo slet ikke forstaa noget af det. At Efteraar kan gøre Sommer til Løgn! At alle Blomster saa hurtigt og grusomt kan knækkes og trampes ned, og alting være igen, som om intet var sket!
- (1011) Kongen: Anne, hvor du keder, hvor du keder mig!
- (1012) Dronningen: Jeg har jo ikke gjort noget. Aah, havde jeg endda! Saa blev det dog vel til at udholde. Men nu —. Ved den hellige Anna, hvis Navn jeg bærer, der skete ingenting mellem Buckingham og mig. Louis, slaa mig ikke, jo, jo, gør det kun, men det er Sandhed, der skete ingenting mellem ham og mig.
- (1013) Kongen: Skete?
- (1014) Dronningen: „Var”, saa „var” da — der var ingenting imellem os.
- (1015) Kongen: Hvor meget regner man i det rige Spanien, at der kan gaa paa „ingenting”?
- (1016) Dronningen: Og det er vel nu baade 10 og 15 Aar siden, at dette skete.
- (1017) Kongen: Dette Ingenting — der ikke skete.
- (1018) Dronningen: Ja, dette Ingenting — du gør mig forrykt. Har jeg givet ham et Smil eller to, steg der lidt Blod i mine Kinder, naar den skønne, ridderlige Mand gik forbi — alle gode Helgeninder! jeg var dog saa ung dengang, kun et Barn. Og du kom jo ikke til mig efter min — Sygdom.
- (1019) Kongen: Sygdom — naa.
- (1020) Dronningen: Ja, jeg faldt i Gulvtæppet. Er det nu ogsaa en Forbrydelse, at man snubler? Aahaahaa, hvad har jeg dog gjort, at jeg skal øde mit Liv i saadan et Ægteskabs Ørken? — Hvad saa din Far, der sølede⁸⁶ med —
- (1021) Kongen: Nævner du Fars Navn, glemmer jeg, du er Kvinde.
- (1022) Dronningen: Louis, hvorfor har jeg ingenting at bebrejde dig? Det blev lettere for mig. Og du vilde ogsaa bedre forstaa. Syg er du, gaar og ruger, kender til ingenting fra dig selv. Kunde jeg gøre dig sund! For min Skyld, Louis, for vort Ægteskabs Skyld, prøv engang, tag dig en Elskerinde. Mlle de Hautefort er mere end villig. Eller overtal min lille de La Fayette.

⁸⁵*Versailles*: Oprindeligt en privat jagthytte for Ludvig 13. bygget i årene 1631-1634 ca. 16 km. sydvest for Paris. Stedet blev først under efterfølgeren Ludvig 14. opbygget til det pragtfulde residensslot, navnet i dag forbindes med. [BOE]

⁸⁶*sølede*: Ordet betyder egentlig våd og snavset, men bruges her overført i betydningen ”at svire og leve et svinsk, uordentligt liv”, ”at hengive sig til synd, laster, udsvævelser”. [ODS]

- (1023) Kongen: Og til Pris for Kvindens Kyskhed rabler alle Digtere Vers!
- (1024) Dronningen: Aah nej, haabløst! Du forstaar ikke Livet. Forstaar for daarligt og husker for godt. Det skyldes vel dels din Svagelighed og hele Natur, og det kan jeg endda tilgive. Men dels ogsaa — og det — nej.
- (1025) Kongen: Jeg ved ikke, hvad du mener.
- (1026) Dronningen: Ved ikke? Saa ved du ikke, hvad det er for et Isfjeld, der kaster sin haanende, evige Skygge ind imellem os. Aah, jeg tror, at hver Gang han vrider sig i Blæresmerter, er det mine Bønner til Himlen, der bliver hørt, mine Raab over *ham*, der lurer paa hver Spire af Kærlighed til mig i dit Hjerte for at luge den bort som Ukrudt i den Stund, han bliver den var⁸⁷.
- (1027) Kongen: Hm.
- (1028) Dronningen: Hvis han ikke var til, da tror jeg, Lykken for os to var til. For en Fryd det da havde været for mig at hviske det til dig, der saa længe har ligget mig paa Tun — det, jeg nu skal have sagt dig, at jeg skal have et Barn.
- (1029) Kongen: Et Barn? Hvilket Barn?
- (1030) Dronningen: Dit selvfølgelig. Forstaar du mig da ikke?
- (1031) Kongen: Mit? jamen jeg har da ingen — jamen, kære, et Barn — du mener, fø-føde — Anne, en Tr-Tr-Tronfølger? kære, kære Anne? hvor er Mlle de La Fayette? (*Ud. Dronningen synker sammen i Hulken.*)
- (1032) Mlle de La Fayette: (*ind med Kongen*) Men gode Dronning Anne da!
- (1033) Kongen: Anne, men min lille Anne da, tilgiv mig, kunde det nu ogsaa bedrøve dig? jeg blev jo saa glad, forstaar du, saa vilde jeg —
- (1034) Dronningen: Det er godt, Louis. Jeg gaar til Ro.
- (1035) Kongen: Maa jeg give dig et — ja, altsaa — et Kys?
- (1036) Dronningen: Tak.
- (1037) Kongen: Er du ikke glad over, at jeg er saa glad? Anne, kan jeg ikke vise dig min —. Ikke glæde dig med et eller andet?
- (1038) Dronningen: Jo.
- (1039) Kongen: Sig det kun.
- (1040) Dronningen: Du kan dræbe Kardinalen. Godnat. (*Ud.*)
- (1041) Kongen: Det skriger de alle, Adel og Bønder, Præster og Kættere, hvor jeg kommer frem. Og er han med mig, skriger Dødstausheden om os det op til mig. Selv De, lille, fromme Pige, selv i den blide Klosterhave, der er Deres Sind, er der Smaasnoget, der hvisler i Græsset: Dræb Kardinalen, dræb Kardinalen.

⁸⁷*bliver den var*: Betegner i denne formulering det at blive opmærksom på noget, ofte noget som hidtil har været skjult, ubemærket, ukendt. [ODS]

- (1042) Mlle: Nej, Sire, dræbe er saa frygteligt. Men send ham bort, langt, langt bort, han gør Dem saa ulykkelig, skiller Dem fra Deres Mor, Deres Dronning, Deres Folk og fra Gud.
- (1043) Kongen: Om man kunde det! Være fri for Synet af hans hovmodige Ansigt, for den hæslige, syrlige Lugt fra hans Krop! Eet Ord kun: Skafottet, Bastillen, Sverrig — jeg kunde ingen Befaling udstede, der blev villigere udført. Men i Aften har jeg hørt en anden Stemme, en saa fin og tynd lille bitte Røst, at kun jeg kunde høre den. Den kom fra det spæde Foster i Dronningens Liv. Den sagde — og jeg hørte med Kongens Øre og Faderens Øre —: „Behold ham.” Og den Stemme vejer Skriget fra al Frankrig op.
- (1044) Mlle: Har De virkelig hørt noget saadant, Sire? Det er nok en Aabenbaring fra Gud.
- (1045) Kongen: Hvem kommer uanmeldt herind?
- (1046) Monsieur: (*ind med den unge Hertug af Montmorency, Ærkebispem, Generalen, Seglbevareren, Bankieren og Grev d’Alemcourt*) Deres Majestæt! I de franske Stænders Navn: vi hilser Dem med de Ord, som Odysseus —
- (1047) Kongen: Ti stille, Gaston. Jeg har aldrig hørt et alvorligt Ord af din Mund. Montmorency, hvad vil alle disse væbnede Herrer ved Nattetid mig?
- (1048) Ærkebispem: Jeg tror, Monsieur har forberedt sig paa at føre Ordet for os.
- (1049) Kongen: Montmorency, tal.
- (1050) Hertugen: Vi kommer for — for —. Ærligt og ligefrem, Hr. Louis, vi staar i en Sammensværgelse, alle Vi her.
- (1051) Ærkebispem: Hm.
- (1052) Kongen: Jasaa.
- (1053) Hertugen: Og vi kommer nu —
- (1054) Kongen: Hvad staar du med der, Gaston?
- (1055) Monsieur: Først vilde jeg sige —
- (1056) Kongen: Lad mig se. Jasaa. Fængsling. Hm. Hvad anklager De ham for? hans Styre eller hans Person?
- (1057) Monsieur: Det er hans Styre, Louis.
- (1058) Kongen: For hans Styre har jeg Ansvaret: hvad anklager De mig for?
- (1059) Ærkebispem: Ved De, hvordan Frankrig ser ud i Dag?
- (1060) Kongen: Tilfældigvis: ja. Samlet og lydigt og roligt.
- (1061) Ærkebispem: Det er Isens Ro over Bølgerne. Og Stormen er nær.
- (1062) Hertugen: Saa mange Ydmygelsens Giftdraaber er dryppet i vort Bæger, at det nu er fyldt lige til Randen.
- (1063) Bankieren: Og Skatterne, Majestæt. Det er jo, saa vi formelig vrider os.

- (1064) *Ærkebisen*: Da vi nu hørte det sidste utrolige, at han, en Kardinal, vil tvinge sit Folk i Forbund med Kættere til Krig mod Gud selv⁸⁸, — kun en Helvedes Aand kan have skudt ham en saadan Bespottelsens Galskab i Sinde, da indsa vi, at undergangsviet med Rette var det Land, som ikke havde Mænd, der om end med Livet paa Spil gik til Kongen i en saadan Time for at aabne hans Øjne for Oprøret, Krigen og Bandet.
- (1065) *Kongen*: Oprøret kuer vi. Krigen vinder vi. Og Bandet faar vi vel hævet igen.
- (1066) *Chateaufneuf*: Det er godt nok med „kuer og vinder”, Majestæt. Men hvad kuer og vinder vi med? De ved selv, Landet er udpint af Skatter. Og —
- (1067) *Ærkebisen*: „Oprøret kuer De.” Ja, maaske. Vilde De det?
- (1068) *Kongen*: Om jeg vil kue Oprør?
- (1069) *Ærkebisen*: Kong Henri gjorde det ikke. Nej, for der var ikke Oprør under Henri. Hvorfor holder De paa ham, Sire⁸⁹? Fordi han er dygtig? Ja, fordi han er dygtig. Knap nogensinde har vort Land vel ejet hans Lige, har det saa langtfra nu. Men hvad gavner alle Evner, naar Maalet, man vil, er galt? Tværtimod. Jo større Evner, des farligere er Manden. Sire, der er Peblinge, der ikke kan undvære Ferlen⁹⁰. Og der er andre — rører man dem, saa enten dør Sjælen i dem, eller de springer op og slaar den Taabe til Skolemester ihjel. Det er Drengene med fribaarent Sind. Sire, hvad vilde Kong Henri? et frit og stolt Folk, der i Venskab med sin Konge holdt Loven af Selvrespekt. Jeg husker engang — han satte Deres lille bare Ende paa sin højre Haandflade og løfted Dem saadan med een Haand op over os alle. „Franskmænd af Fremtid”, lo han, „se her jeres Konge!” De lo med, og jeg tænkte: se, den Lille har Faderens Smil. Mindst af alt faldt det mig ind, at Sønnens Gerning engang skulde smæde den døde Konges.
- (1070) *Kongen*: Hro! Jeg begynder at tro, Hr. Ærkebiskop, at det gælder Liv i Nat. Vis mig den Seddel igen. Hm. 5 Bogstaver under den — og saa — saa —. Ja, og saa! Hvad siger De, min kære General.
- (1071) *Generalen*: Det ved De, Sire. For Kongen mod Kongens Fjender.
- (1072) *Kongen*: Og hvis jeg nu ikke vil skille mig ved ham?
- (1073) *Generalen*: For Kongen mod Kongen selv.
- (1074) *Kongen*: Hm. Alt dette vil jeg gennemtænke meget nøje. Før Daggry faar De mit Svar.
- (1075) *Monsieur*: Jo, men —

⁸⁸*Forbund med Kættere til Krig mod Gud selv*: Habsburgerne, en umådelig indflydelsesrig europæisk fyrsteslæggt (fra 900-tallet) og bl.a. indehaver af den tysk-romerske kejserværdighed (1452-1806), var en forhindring for øget fransk indflydelse i Europa. Under Tredivårskrigen bekæmpede Richelieu først Habsburgerne ved at støtte deres fjender, men fra 1635 gik Frankrig direkte ind i krigen på protestanternes side i opgøret mod Habsburgerne. [DSD & BOE]

⁸⁹*Sire*: Således tiltaltes kongen på fransk. [ODS]

⁹⁰*Peblinge, der ikke kan undvære Ferlen*: I denne sammenhæng betegner ordet ”pebling” eleverne i latinskolen, som ligeledes var medvirkende ved kirkelige handlinger. ”Ferle” kommer af det latinske ”ferula”, som er navnet på en plante, hvis knudrede stængel brugtes som strafferedskab. [ODS]

- (1076) Kongen: Saa er der ikke mere i Aften. (*Herrerne begynder at bukke.*) Og hvis vi nu slaar en Klo i ham, før Hanen galder, saa skænker jeg Dem jo ligefrem et historisk Slot.
- (1077) Greven: (*lykkelig over det kgl. Skulderslag og over, at det dog endnu er gaaet helt godt*) Derfor var vi jo ogsaa saa bange for, at De skulde rejse i Middags, Sire.
- (1078) Kongen: Naa, var De. (*Ler.*) Aah, saa det var De. (*Ler ikke længere.*) Ja, det forstaaer jeg. Det begynder jeg nu at forstaa. Synderlig begavet er jeg vel ikke. Men ligefrem dum har jeg hidtil ikke ment, man har holdt mig for.
- (1079) Ærkebisp: Jeg kender ingen, der tror, Kong Louis er dum.
- (1080) Kongen: Jeg kender dog nu en. Det er mig. Jeg tror, jeg er dum. Titusinde Gange mindst har jeg skudt en Bøsse af. Og saa kan jeg alligevel ikke høre paa Knaldet, at den er ladet med løst. Saa forstaaer jeg ligesom bedre, at Vildtet stod sig saa godt i Dag —
- (1081) Monsieur: Det var jo dog kun —
- (1082) Kongen: Uhørt! De lader mig rende en hel Dag og plaffe med — ha! I dette Land holder man Kongen for Hofnar. Og de vover endda bagefter at troppe op her og —. Uhørt! Jeg er dog Landets Konge, født og kaaret og salvet og Gud ved, hvad jeg er, Søn af min Fa-Far, Kong Henri den St-Store —
- (1083) Monsieur: Myndling⁹¹ af en Hr. Richelieu.
- (1084) Kongen: Mine Herrer, De — De kan gaa.
- (1085) Monsieur: Og om det nu var saadan, Bror, at vi ikke gik uden den Ordre?
- (1086) Kongen: Hvad skal det sige? Truer I mig?
- (1087) Ærkebisp: De kan ikke lukke os lige herfra ud til Skafottet.
- (1088) Bankieren: Saa dumme er vi nu heller ikke.
- (1089) Monsieur: Han har skygget ind over Kronens Magt. Giv os Højforræderens Liv.
- (1090) Hertugen: Han har ingen skaanet. Nu skaaner vi ikke.
- (1091) Monsieur: Vogt dig, Louis, hvis du modsætter dig. Ogsaa jeg er kongefødt.
- (1092) Mlle: Herre Konge, slip ham, frels Dem selv!
- (1093) Kongen: Du! Haa, til Bryssel⁹² med jer, til Marie af Medici. Fang Lopper i Dronningens Buxer. Det duer I til. Jeg holder Haanden over Kardinalen, til I hugger mig Armen af.
- (1094) Ærkebisp: Jeg sagde det jo.
- (1095) Bankieren: Af Sted da. Vi følger vor første Plan.
- (1096) Monsieur: Sinket os fik du. Men Spillet vinder vi. Kom. (*De ud.*)
- (1097) Kongen: Til Bryssel med jer. Gud naade den af jer, der viser sig oftere her!

⁹¹*Myndling*: Fra det oldhøjtyske "munt" - formynderskab. En juridisk, embedsmæssig betegnelse for umyndig person, set i forhold til formynderen eller værgeren. [ODS]

⁹²*Bryssel*: Den hollandske stavemåde af Bruxelles, Belgiens hovedstad, som dengang var på spanske hænder. [DSD]

- (1098) Mlle: Sire, nej, det var forfærdeligt. Jeg vil gaa i Kloster. Ikke være ved Hoffet mer.
- (1099) Kongen: Lille skræmte Due, end jeg da? Tror De ikke, jeg ogsaa gerne skjulte mig i Klosterstilhed og Fred?
- (1100) Mlle: Gør det, Sire, gør det.
- (1101) Kongen: Og mit Folk derude — ladt tilbage i disses Hænder! Nej, lille Mlle, 2 Byrder har jeg faaet at bære: Frankrig og Richelieu. Jeg vil ikke segne og ikke flygte, men bære, til jeg synker — for min Æres Skyld og for den Fremtid, Dronningen gemmer i sit Skød. Men nu maa jeg gaa til Kardinalen og advare ham. (*Aabner Døren. 2 Sværd sænkes.*) Hvad skal det betyde. Tag det Legetøj væk. Hvor er mit Sværd?
- (1102) Narren: (*kravler frem*) Det er hugget, Bror, Sværdet er hugget.
- (1103) Mlle: De er gaaet til ham. De myrder ham.
- (1104) Kongen: Vil I vige! Hvem vover at lukke mig inde?
- (1105) Narren: Vær du glad, Far, saalænge de ikke vover værre Ting ved os.
- (1106) Kongen: Hent Kardinalen, Marbout.
- (1107) Narren: Gør mig til en Rotte, kære Herre. Eller til en Vandstraale. Helst til en Vandstraale.
- (1108) Kongen: Hvad griber jeg til?
- (1109) Mlle: Lad os bede alle Helgener vaage over Frankrig i Nat,

7. Akt: VII

BILLARDSALEN PAA D'ALEMCOURTS SLOT

Tilstede er Grev og Grevinde d'Alemcourt, Hertugen, Ærkebispem, Seglforvareren, Generalen og Bankieren.

- (1110) Grevinden: Alt er rede?
- (1111) Ærkebispem: Vi er rede alle.
- (1112) Grevinden: Om faa Minutter kommer han gennem Døren der. Kristus har sendt en Engel til at lede hans Skridt. Saa nær, saa nær er min Søn mig i Dag, at jeg synes, ogsaa De maa kunne se ham: de stakkels hule Kinder, Saaret i Armen, hvor han tilsidst søgte Næring i sit eget Kød.
- (1113) Greven: Klokken er næsten 4, min Ven.
- (1114) Grevinden: Gaa kun nu til hans Dør, min Søn, og kald paa ham, saa han tror, det er Marie de Chevreuses Længsel, der hvisper hans Navn. Før ham saa ned ad Trappen,

gennem Gangene, ind ad den Dør — og kom saa til mig og sig: Endelig, Mor, det er sket.

(1115) Greven: Nu maa du visst hellere gaa, min Ven.

(1116) Grevinden: Kristus er med Dem, han, som han har forfulgt. (*Ud.*)

(1117) Chateauneuf: Er det sikkert, at Kardinalen stadig ingenting aner?

(1118) Greven: Ingen har været hos ham siden Generalen.

(1119) Generalen: Da vidste han intet. Det hæfter *jeg* for. Aldrig har jeg kendt til Frygt for noget, undtagen — hahaha — en lille lavbenet Hund hos min første Elskerinde — hun boede hos en Tante — og saa Kardinalens Røst.

(1120) Bankieren: Jeg har engang kendt en lille Hund i Rue Fouchaise. Naar man kom der om Natten — det var ganske visst en Hunhund, men alligevel, sikke en Kæft!

(1121) Ærkebisp: Naa, General Birabeau, hvem af os to skal slukke Chevreusens Natlampe i Aften?

(1122) Generalen: (*og hans Haand dirrer*) Jeg — jeg plejer at lade den brænde.

(1123) Chateauneuf: Hvor er Monsieur?

(1124) Hertugen: Monsieur?

(1125) Generalen: Ja, og hvor er hun? hvor er de to? Sidder de deroppe og sælger baade os og Kongen til Kardinalen, for at han skal hjælpe dem op ad Tronens Trin?

(1126) Ærkebisp: Giv mig saa Pokalen, De gemmer, General.

(1127) Generalen: Kender jeg hende ikke maaske? Hun keder sig jo, saa hun altid gør, hvad der i Øjeblikket falder hende ind, der er mest Livsfare ved. Hun aander ved Gæller. Hun kan kun leve i Intrigernes oprørske, flydende Element.

(1128) Monsieur: (*ind*) Vi maa være rede. Tag Deres Pladser. Saa passer De Tegnet: naar jeg løfter Hænderne og knytter dem mod ham — saadan — springer De frem og — og gør Deres Pligt.

(1129) Greven: Hys. Klokken slog.

(1130) Hertugen: Kun Vinden. Det blæser op.

(1131) Bankieren: Sigte efter Maven er altid det solideste.

(1132) Hertugen: For Helvede, hvad er det, De har faaet mig med til?

(1133) Ærkebisp: Deres ædle Farbror kunde det dog. Og husk, unge Hertug, midt i Rummet er der en Stjerne, der hedder NØDVENDIGT: Den drejer alle Sole sig om. Bliver Ulven for haard ved en fattig, vaabenløs Landsby, er det nødvendigt at lægge Gift.

(1134) Monsieur: Stille dog!

(1135) Ærkebisp: Husk, se ikke efter Døren, kun efter Tegnet, se paa Monsieur. (*Døren aabnes. Monsieurs Hænder farer halvvejs op. Alle styrter frem mod*)

(1136) Mme de Chevreuse: Hellige Guds Moder! gaar det saadan til?

(1137) Generalen: Mme, hvad vil De her?

- (1138) Mme: Se hans Ansigt de Sekunder, før han falder. Under De mig ikke det?
- (1139) Generalen: De *har* altsaa forraadt os. Hans Folk staar allerede ved Dørene. De kommer for at se os hugges ned.
- (1140) Mme: Synes De ærlig talt selv, De er saa meget værd?
- (1141) Generalen: Nej. For De har gjort mig, Soldaten, skabt til Arbejde og Letsindighed, til en Salonernes Drivert, en vandrende Fortvivlelse — en — en —. Hvorfor staar jeg her midt i en Morderbande, jeg, som højagter Kardinalen, der bragte Hæren paa Fode og —
- (1142) Ærkebisp: — Dem i Bastillen engang.
- (1143) Generalen: En 20 Aar gammel Historie. Tror De, jeg er saa syg en Sjæl, at jeg gaar og gemmer paa den?
- (1144) Monsieur: De maa gaa, Mme. De ødelægger os alt.
- (1145) Mme: Saa skaan den Ven, De højagter, i Aften. Og jeg lover Dem: ogsaa jeg bliver hans Ven — til jeg dør. (*Ud.*)
- (1146) Generalen: (*ser paa sit Sværd*) Vore Vaaben er sløve mod deres.
- (1147) Greven: Taarnuret slaar. (*De venter.*)
- (1148) Ærkebisp: Er der ærlig talt en eneste af Dem, der tror, at han kommer her?
- (1149) Monsieur: Vil De tie!
- (1150) Ærkebisp: At *Han* skulde plumpe lige i en Fælde, vore Fummelfingre havde stillet for ham — det vilde nær sagt skuffe mig, om han kom.
- (1151) Chateauf: Og gør han det ikke, hvad saa?
- (1152) Monsieur: Saa priser vi, at vi har Løngangen her.
- (1153) Bankieren: Saa ved vi, alle Udgange er bevogtet, og at den hl. Fader ikke har udstyret sine Kardinaler med Vinger endnu. Og saa skal jeg —
- (1154) Chateauf: De kender ikke Kardinalen, Poulard.
- (1155) Monsieur: Nej, nu kommer han ikke.
- (1156) Bankieren: Saa op til ham, for Helvede.
- (1157) Monsieur: De bliver her, for Helvede.
- (1158) Greven: Hys da.
- (1159) Ærkebisp: Ved Kain og Judas og alle Helgener! de Trin! de Trin! det er dem!
- (1160) Kardinalen: (*tager i Døren. Standser. Saa høres hans vrede Stemme udenfor*) Faa undersøgt Sagen. Har Marchallen duelleret igen, saa ingen Naade. Bastillen. Bagefter Skafottet. (*Ind.*) Ah, ved Billardet saa silde. Fortsæt kun. Jeg skal ikke forstyrre Dem. (*Gaar gennem Salen og ud.*)
- (1161) Ærkebisp: Jamen?
- (1162) Bankieren: Hvor blev da Signalet?
- (1163) Chateauf: Hvad ventede De paa, Monsieur?

- (1164) Monsieur: Han saa jo paa mig. Han vidste alt.
- (1165) Bankieren: Saa? Gjorde han? hvorfor tror De, han kom, hvis han vidste alt?
- (1166) Monsieur: Det var ikke ham, det var ikke ham, det var Djævelen, der gik mig forbi.
- (1167) Ærkebispem: Monsieur har Ret. Det var let at se. Han vidste alt.
- (1168) Chateauf: Vi er forraadt. Slottet er omringet.
- (1169) Generalen: Saa er det hende. Hende igen.
- (1170) Monsieur: Han tager vort Liv. Løngangen er vor eneste Redning nu.
- (1171) Bankieren: Nej. Efter ham da!
- (1172) Chateauf: Lad os flygte.
- (1173) Ærkebispem: Vent!
- (1174) Greven: Der!
- (1175) Kardinalen: (*staar i Døren*) Mine Herrer af Frankrig! Det franske Rige er et saare skønt Land. Spændende sig fra ugæstmilde Kyster og Klit og Hede over Sletter med livlige Byer, bredt svulmende Floder og skælmske Søer til Strande som aabne unge Favne og Bjerge med svangre Skød blev Frankrig Hjemsted for nøjsom Udholdenhed og letsindig Overflod, Artighed, der strømmer fra Hjertet, og Stolthed, der har nok i sig selv, Vid, som kun Sandheden er hellig, Fromhed, der skaber Helte af Pigeboern⁹³, Tapperhed, rede til selv for en Gestus at sætte Livet paa Spil. „Med Frankrig for Verden” er vort Valgsprog. Vi har ikke Paven hos os, for vi er Paven selv. Thi liggende værdigt midt mellem store Lande, venligt midt mellem smaa, med Panden i Nordens Klarhed og Barmen i Sydens Sol blev Frankrig kaldet til at være Hjerne og Hjerte i den Verdensdel, der er Verden. Mine Herrer af Frankrig, raab med mig et Leve for, at Kong Louis den Trettende med Held og Styrke og uden Skaansel maa løfte Frankrig til denne Kaldsbevidsthed, at det maa føre sit Liv i den. Dette Frankrig leve!
- (1176) Monsieur: Jeg er uskyldig. Naade!
- (1177) Chateauf: Af Sted!
- (1178) Bankieren: Ja, af Sted i alle Djævles Navn!
- (1179) Kardinalen: (*klapper i Hænderne*) Bliv. (*Paa det ene Ord vælter man over hinanden hen mod Tapetdøren. Endog den gamle Ærkebiskop taber Hovedet og løber. Den lille Greve tøfler med, væltes og triller to Gange rundt, rejser sig og begynder at børste sig. Kun*)
- (1180) Hertugen: (*er blevet staaende ubevægelig*) Jeg kan ikke — vi Montmorencys har visst aldrig kunnet — hugge bagfra — flygte.
- (1181) Kardinalen: I Kongens Navn, De er arresteret, Hr. Hertug. Deres Kaarde til mig.

⁹³*Fromhed, der skaber Helte af Pigeboern:* Mulig reference til Jeanne d’Arc (1412-1431), Jomfruen fra Orléans, fransk nationalheltinde, som af åbenbaringer med himmelske stemmer blev opfordret til at jage englænderne ud af Frankrig. [DSD]

- (1182) Mme de Chevreuse: (*er traadt ind*) Saa dræb ham da, Hertug, dræb ham da. (*Løber ud.*)
- (1183) Kardinalen: (*i et Jag som et Dyr, der rammes*) Du! Du!
- (1184) Hertugen: Her er min Kaarde. Forsvar Dem, Eminence. (*Griber et Sværd fra Gulvet.*)
- (1185) Kardinalen: (*retter sig i et Ryk, hans egen lille Kaarde springer frem under Kaaben og hugger til Hertugen, saa dennes Haand med Sværdet i bogstaveligt fyger hen ad Gulvet*)
- (1186) Hertugen: Min Haand! min højre Haand!
- (1187) Grevinde d'Alemcourt: (*er kommet ind*) Hvad er her sket?
- (1188) Greven: Vi er fortabt, Virginie.
- (1189) Kardinalen: Hr. Greve, faa Barnet forbundet, før han forbløder. Jeg har tiltænkt ham en anden Død. Fru Grevinde, før mig til Kongen. (*Hertugen ud.*)
- (1190) Grevinden: Er Kristus da afsat? Eller —! Min Søn fortabt!
- (1191) Greven: Virginie!
- (1192) Grevinden: (*ud*) Ve over den Løgner fra Wittenberg⁹⁴!
- (1193) Kardinalen: Følg mig, Hr. Greve. (*De ud. Mme de Chevreuse ind i Mandsdragt, endnu ikke helt paaklædt, spejder, løber hen mod Tapetdøren, famler efter den.*) .
- (1194) Pierre: (*staar i den*) Nej, nej, min Smukke. Her er spærret nu. Sikke en nydelig lille Skriverkarl Hendes Naade er blevet til!
- (1195) Mme: Jamen det er jo Jean. Den flotte Jean.
- (1196) Pierre: Nej, jeg hedder Pierre, Fru Grevinde.
- (1197) Mme: Ja, Pierre, javisst. Den flotte Pierre fra Jagten i Gaar. Aah nej, se ikke paa mig. Jeg blev ikke helt færdig. — Pierre, jeg er i Nød.
- (1198) Pierre: Det er De vel. Det er vel derfor, jeg var flot paa Jagten i Gaar.
- (1199) Mme: Jamen De er da flot, Pierre. Skuldre og Lægge. En rigtig Mand. Pierre, de vil lægge Lænker om saa spinkle Haandlede. Tænk, en Øxe i saa hvid en Hals!
- (1200) Pierre: Ja, det er jo Synd for Halsen, men —
- (1201) Mme: Pierre, vi flygter sammen. Du finder en Lade og holder Vagt over mig, mens jeg hviler, — strækker mig lidt. Ikke? Hellige Jomfru, der kommer nogen. Lad os puste til Lysene. Skærm mig, aah, søde Pierre!
- (1202) Kongen: (*ind med Kardinalen*) Naar Gustav Adolph har kunnet — Hvem der?
- (1203) Kardinalen: Min hengivne Pierre. Og — hvem skjuler du for?
- (1204) Pierre: Det er bare en — en god Kammerat, en af Slottets Skrivere, Hr. Kardinal.

⁹⁴Wittenberg: Byen hvor den tyske teolog og reformator Martin Luther (1483-1546) i 1517 opslug 95 teser mod katolicismens handel med aflad, hvilket resulterede i, at den katolske kirke indledte en kætteriproces, som endte med, at Paven i 1520 bandlyste Luther. [DSD]

- (1205) Kardinalen: Ja. — Ved du, hvor Løngangen udmunder?
- (1206) Pierre: Ja.
- (1207) Kongen: Saa saml Folk! til Hest! Fang, hvem I kan, af de Forrædere. Gør de Modstand, saa hugg dem i Stykker.
- (1208) Kardinalen: Undtagen Monsieur. Ham lader I løbe.
- (1209) Kongen: Fang ogsaa ham. Hugg ham ned.
- (1210) Kardinalen: Undtagen Monsieur, Kongens Bror, Majestæt. Ham lader vi løbe.
- (1211) Kongen: Ham — lader I løbe. Af Sted!
- (1212) Kardinalen: Skriveren bliver tilbage. Vi har Brug for ham nu. (*Pierre ud.*) Her er Blæk. Sæt dig der. Kan du se?
- (1213) Mme: (*søger at fordreje Røsten*) Tak. Her er Lys nok.
- (1214) Kardinalen: Skriv saa. I Kongens Navn. Hertugen af Montmorency — Bastillen / General Birabeau — skydes foran Hæren / Ærkebispem af Tours — kræves bandsat og forvises / Bankier Poulard — henrettes uden Forhør / Pater Joseph — anbringes i et Galehus / Grevinde Marie de Chevreuse — —
- (1215) Kongen: Hvorfor tøver De? Skafottet.
- (1216) Kardinalen: Ja. Ja. Skafottet. Skafottet.
- (1217) Kongen: Pennen her. Jeg kan snart ikke se for Smerter. Ah, for en pinefuld Nat! (*Ud.*)
- (1218) Mme: Tillader De, at jeg gaar?
- (1219) Kardinalen: Nej. Ikke endnu. Marie, hvorfor har du hadet mig gennem tyve Aar?
- (1220) Mme: (*skriger*) Drøb mig ikke, drøb mig ikke. (*Løber hen mod Tapetdøren. Han bliver siddende ubevægelig. Pludselig standser hun, løber saa hen mod ham.*) Og det spørger du om! Jeg kunde slaa dig i Ansigtet. (*Gør det.*) Al min friske unge Kærlighed bød jeg dig. Dag og Nat kom du til mig og kyssed og knuged mig, men hver gang Kvindens helligste Vilje i mig drog dig mod Lejet, holdt du igen og veg ud. Hvordan tror du, jeg var, naar du var gaet, jeg unge, varme Kvinde, naar Blodet kogte i mit Legeme, og mine Lemmer skjalt⁹⁵?
- (1221) Kardinalen: Jeg var Præst. Jeg tager ikke mod Anklage for, at jeg tvang mit eget Blods Brusen og var tro mod min Ed.
- (1222) Mme: Saa solgte du mig til den største Nar, der nogensinde har leget med Frankrigs Krone. Tror du, jeg nogengang laa i hans Arme uden at kradse ham med mine Negle, fordi han ikke var dig? Hvorfor holdt du dig ikke fra mig dengang? Svar mig da nu. Din Ed! jovisst. Hvor var din Ed i Nat?
- (1223) Kardinalen: Marie! Marie! Hellige Guds Moder! Tilgiv mig min Synd!
- (1224) Mme: Det gør hun smænd nok. Bare man vidste, hvad man har ud af *det!*

⁹⁵*skjalv*: Arkaisk, højtidelig præteritumsform af verbet "at skælve". [ODS]

- (1225) Pierre: (*ind*) Saa er Folkene rede, Hr. Kardinal.
- (1226) Kardinalen: Her er Kongens Fuldmagt. Af Sted! (*Pierre ud.*)
- (1227) Mme: Farvel, Hr. Richelieu. I Nat skal jeg sove hos Grevindens Lakaj. (*Ud.*)
- (1228) Narren: (*ind med Kongen*) Stakkels Dreng! Har ikke kunnet komme ud hele Natten.
- (1229) Kongen: Har De ogsaa Smerter, Hr. Kardinal?
- (1230) Kardinalen: Ikke mer, end det kan holdes ud.
- (1231) Kongen: Det begynder at dages. Og Hanen galer.
- (1232) Kardinalen: Saa skikker jeg Bud rundt til Adelen, hvor mange Mand hver har at møde med.
- (1233) Kongen: Gør det i Dag.
- (1234) Kardinalen: Og erklærer Krigen mod Spanien.
- (1235) Kongen: Og sender Forklaring til Rom. — Een Glæde har Natten bragt mig. (*Bøjer af.*) Dronningen har ikke haft Del i dette.
- (1236) Kardinalen: Det har Hds. Naade ikke.
- (1237) Kongen: Derimod — jeg kunde fortælle Dem — naa, ja, en anden Gang. Her staar jeg nu og ser ud over dette Land, der er mit og min Slægts. Hanen galer højere og højere. Solen stiger i den klare Luft. Jeg vil gaa ind til Dronningen.
- (1238) Kardinalen: Og jeg til mit Dagværk — som før.
- (1239) Narren: Saa skyder Frankrig 3 Alen i Vejret, og hele Europa skælver —
- (1240) Kongen: Vel mødt op ad Dag, Hr. Minister.
- (1241) Kardinalen: Vel mødt, Sire.
- (1242) Narren: Mens Kardinalen faar varmt Omslag og Kongen et Pulver til.

8. Akt: VIII

DEN DØENDE MINISTER

ligger med en Flok af Rigets Herrer hos sig.

- (1243) Kardinalen: Hr. Marquis, vil De have den Godhed endnu i Dag at meddele Parlamentet min Afgørelse i Sagen.
- (1244) Marquisen: Det er mig en stor Ære.
- (1245) Kardinalen: De, Hr. Greve, vil gøre mig den Tjeneste at bringe denne Medaillon til Mme de Chalne med Tak for hendes Vers og skønne Blomster.
- (1246) Greven: Det er mig en stor Glæde.

- (1247) Kardinalen: Mazarin! er Mazarin der ikke? Aah ja, Tak, Deres Excellence, vil De kalde ham?
- (1248) Excellencen: Med allerstørste Fornøjelse. (*Ud.*)
- (1249) Kardinalen: Og De, min gode Beautemps, Deres Andragende interesserer mig meget. Jeg skal give Ordre til, at Statskassen udbetaler Dem et større Beløb til Deres Bekæmpelse af Sygdomme i Morbærtrær.
- (1250) Beautemps: Jeg takker saa overordentlig. Silkeavlen kan blive —
- (1251) Kardinalen: — en smuk Indtægtskilde for Landet. Det tror jeg ogsaa. Vel! Mine Herrer, jeg takker Dem for Deres elskværdige Besøg i Dag. (*De bukker og gaar.*) Aah, Mazarin, det var — Nuntius?
- (1252) Mazarin: Nuntius vil være her om faa Minutter.
- (1253) Kardinalen: Glæder mig. Er træt. Sig mig, Mazarin! har De læst det sidste af denne her Peter Corneille⁹⁶?
- (1254) Mazarin: Just i Aftes.
- (1255) Kardinalen: Synes om det?
- (1256) Mazarin: Smukt og stort.
- (1257) Kardinalen: Han har sjusket med Sproget til Slut. Vil De hilse Akademiet⁹⁷ fra mig, at jeg har ønsket, det giver ham en Irettesættelse. Vi har Digtere til at være ydmyge over for Sproget i Stedet for at feje det af. Bygger de paa vore Skibe?
- (1258) Mazarin: For fuld Kraft. I Løbet af en Maaned —
- (1259) Kardinalen: Det gaar for langsomt. Meddel dem fra mig —
- (1260) Mazarin: Jamen De ved jo slet ikke —
- (1261) Kardinalen: Det gaar for langsomt, ihvor hurtigt det saa end gaar. Vi har Brug for mange Skibe, nu da vi ogsaa har faaet Kolonier mellem Øerne. Hent mig Papirerne, Mazarin. (*Mazarin ud.*)
- (1262) Alphonse: (*ind*) Jeg er Jesus Kristus.
- (1263) Kardinalen: Nej, du er ikke, Alphonse; du er en ganske almindelig Kartøjsermunk.
- (1264) Alphonse: Hør mig, hør mig, endnu er der Tid. Bekend dine Synder for Gud, min Fader og din Fader, Dommer og Frelser eller Nedstyrter, bekend dine Synder, dit forfejlede Liv i og for Verden i Stedet for i og for Gud, dine blodige Handeler, dine Løgne og Magtsprog, dit Hjertes syge Trang til Ære og Magt, angr det alt og tigg om Guds Naade, gør dig en Pung, som ikke ældes, en Skat i Himlen, som ej slipper

⁹⁶*Corneille*: Reference til Pierre Corneille (1606-1684), fransk forfatter, som grundlagde den franske klassiske tragedie. Corneille benyttede emner fra den romerske historie eller spanske romancer, fx i "Le Cid" (1636), hvor det gjaldt om at forene pligt og kærlighed. Corneilles dramatiske talent blev Richelieu selvfølgelig opmærksom på, og i midten af 1630'erne forsøgte Richelieu at få Corneille med i en privat teatertrup "les cinq auteurs" (de fem forfattere), der skulle virkeliggøre kardinalens idéer. [DSD & BOE]

⁹⁷*Akademiet*: Reference til Académie Française (Det franske Akademi), et fransk litterært-videnskabeligt selskab, stiftet 1634 af Richelieu og oprettet året efter med den særlige opgave at varetage det franske sprog og litterær dannelse. [DSD & BOE]

op, hvor Tyv ej kommer nær, Møl ikke fortærer. Thi dér, hvor din Skat er, skal og dit Hjerte komme⁹⁸.

(1265) Kardinalen: Tag dig sammen, lille Broder, det er jo højlys Dag uden Maane. Saa behøver du ikke det her.

(1266) Alphonse: Saa vil jeg bede, bede. (*Ud.*) (*Kardinalen ligger stille hen og prøver at løfte højre Haand, men kan ikke. Hertugen af Montmorency, den Ældre, nærmer sig Sengen. Da Richelieu vender sig om, tager han Hovedet af og bliver staaende med det i Haanden.*)

(1267) Kardinalen: De er alt for høflig, Hr. Hertug; sæt kun Hovedet paa igen. (*Hertugen ryster paa Hovedet med Hænderne og træder lidt til Side. Hertuginde kommer, klædt som Nonne, vansiret af mange Aars Taarer og Savn. Hun stiller sig ved Hertugens Side og ser ubevægelig paa Richelieu.*)

(1268) Kardinalen: (*nikker venligt til hende*) Lille Fru Hertuginde, lille Søster Jeanne, du var tro mod dit Hjertes Kærlighed — som jeg var det mod min til mit Land. Det har kostet os begge Offer og Smerte. Men det vil Gud lønne os for. (*Marchal d'Ancre stalker frem, endnu med Synet af Pistolerne i Øjnene.*) Ah! er det Dem, Hr. d'Ancre? Jeg kunde ikke advare Dem, det var for sent. Og for øvrigt, Hr. Marchal, De var ingen bedre Død værd. — Er det Nuntius?

(1269) Kongen: (*ind med Mazarin*) Nej, det er mig.

(1270) Kardinalen: Jeg tror, mit Syn begynder at svækkes en Kende.

(1271) Kongen: Hvordan gaar det ellers vor kære Minister?

(1272) Kardinalen: Jeg ligger her med mit Livs mange Minder omkring mig.

(1273) Mazarin: Spanien er villig til Fred, Hr. Kardinal.

(1274) Kongen: Og vi trænger jo selv til Freden.

(1275) Kardinalen: Mere til Sejren. Spanien kan faa Fred med os, naar det anerkender vor Sejr.

(1276) Kongen: Jeg har talt med Mazarin. Vi synes begge —

(1277) Kardinalen: Saa beder jeg Dem om min Afsked.

(1278) Kongen: Jeg lover Dem, jeg skal holde ud, til jeg sejrer.

(1279) Kardinalen: Tak, Kong Louis, Tak, at De gør, hvad De bør. Thi naar de Franske gaar i Kamp, har de — har de — de Pligt til at sejre. (*Lukker Øjnene. Kongen og Mazarin gaar stille. Da han atter ser op, er Skikkelserne, som blegnede, da de Levende traadte ind, atter ved at tydeliggøres. Han nikker venligt til dem. Da faar han Øje paa Grevinde d'Alemcourt, der støtter sin ihjelsultede Søn ved den blottede Arm med Saaret i.*) De har ikke Ret, Fru Grevinde. Jeg har gjort det for Frankrigs Skyld. For sig selv har man ikke Lov at ofre andre; for det, man tjener, har man Pligt at ofre alt. Og dog er Synet stygt. (*Vil vende sig fra det. Da staar ved den*

⁹⁸Gør dig en Pung... dit Hjerte komme: Bibelsk reference til NT: Matt. 6,19-21.

anden Side Pater Joseph, seende paa ham med fortvivlede Øjne, lydløst piskende sin Ryg.) Pater Joseph, stjal jeg dit Klosterliv fra dig? Men du havde jo Evner, jeg maatte bruge til Værket, der stod for. Kun var det Synd af mig, at jeg, da jeg kunde undvære dig, ikke spærred dig inde strax. Din Slags er de allerfarligste for et Rige. Jeg burde have vidst det, Ven. Dine Øjne, de gør mig saa ondt. *(Sved springer frem paa hans Pande. Da kommer Marie de Rohan, næsten helt levende og virkelig, hen og sætter sig hos ham.)* Hvem er du?

(1280) Marie: Den, der skal være her, har sin Plads her, *(stryger Sveden fra hans Pande, bøjer sig blidt ned over ham)* saa nær ved din Tanke og dit Hjerte.

(1281) Kardinalen: Jeg ved ikke, hvem du er. Men den hellige Jomfru signe⁹⁹ dig, at du er! *(Han ligger stille lidt, vil løfte sin Haand for at glatte hendes Kind; da er hun væk, og Grevinde de Chevreuse kommer dansende ind.)*

(1282) Kardinalen: *(rækker den Arm, der kan løftes, ud efter hende)* Marie, Marie, kom til mig! *(Men hun ser ham ikke, danser kun ud og ind mellem Skikkelserne, der forflerer¹⁰⁰ sig. Der er Generalen, som skælver ved at se hende, Ærkebispem med det lystne Smil efter hende, Bankieren med de graadige Øjne og Fingre, der krummer sig. Pludselig er det, som om hun opdager Kardinalen, hun standser sin Dans og peger paa ham, alles Miner fyldes med Had.)* Røverpak! hvad vil I mig? svind! svind hen! jeg byder jer det. I Frankrigs Navn. *(Det er, som om de viger.)*

(1283) Alphonse: *(ind. Strax samler Skyggerne sig atter)* Jeg er Kristus, den levende Guds Søn. Men du er min Broder i Kød. Jeg tilsiger dig min Faders Forbarmelse, om du nu i din sidste Time gaar i dig selv og tigger om Tilgivelse for dit Liv, som var Synd, ene Synd.

(1284) Kardinalen: Ah, der er Nuntius. Velkommen, Eminence. Hvordan har man det i Rom? Den hellige Fader rask?

(1285) Nuntius: Alt gaar i den gode Orden. Og De, Hr. Kardinal?

(1286) Kardinalen: Er rask som altid. Altsaa syg som altid. Sig mig, Deres Eminence, — saa dybt, saa sært fortroligt spørger jeg Dem; om lidt vil De vide hvorfor, — sig mig, hvordan synes De, jeg har ført mit Liv?

(1287) Nuntius: Som en trofast Søn af Deres Land.

(1288) Kardinalen: Ja, og overfor min Moder Kirken?

(1289) Nuntius: Som en trofast Søn af Deres Land.

(1290) Kardinalen: Hm ja, jeg ved det nok. Det skal være et Slags finere Kristenlevned at plapre Latin op midt om Natten og plante Løg i Klosterhaver om Dagen. Men ser De, Eminence, ogsaa jeg er Kardinal og ved Besked. Lad dem plapre og plante, hvem Gud gav Evne for *det*, og vil de andet, er det Synd. Men den, som Gud gav

⁹⁹ *signe*: Jf. "velsigne". Kommer af det latinske ord "signum" (tegn) dvs. at gøre korsets tegn for eller over noget og derved nedkalde Guds naade, velsignelse. [ODS]

¹⁰⁰ *forflerer*: Jf. "formere". Betyder at gøre flere i tal, at forøge antallet af noget. Bruges især i passiv eller reflektiv som her. [ODS]

Evne til at sko Heste og smede Sværd og Plovjern, — hvis han vil plapre og plante, saa er *det* Synd.

(1291) Nuntius: Deres Eminence har læst en af de nyere Kirkefædre, hører jeg.

(1292) Kardinalen: Hvilken?

(1293) Nuntius: Martinus Lutherus.

(1294) Kardinalen: Jeg har læst en af de Bøger, ogsaa han har læst.

(1295) Nuntius: Hvilken?

(1296) Kardinalen: En, der kaldes Bibelen, Deres Eminence. Ved at læse i den og granske mig selv vandt jeg Indsigt over, hvad Hest jeg var udset til at beslaa. Og det ved jeg, at jeg har spændt hver Evne, Han gav mig, til det yderste for at udfylde den Plads, han bød mig stille mig paa, har overvundet Hindringer om mig og i mig, der var hardtad¹⁰¹ uovervindelige. Jeg er stolt af min Daad, idet jeg ved, jeg kunde have undslaaet mig, kunde have svigtet, kunde sløset og dovnnet og givet op — ved, at det ikke kunde gøres bedre, naar det skulde gøres af mig. Hvad vil han nu sige til mig, naar jeg inden længe træder frem for hans Stol?

(1297) Nuntius: Jeg sidder ikke paa den og skal ikke svare for ham.

(1298) Kardinalen: Saa sandt han er Gud, min Gud, og hans Søn ikke har løjet om ham, vil han sige, kan han kun sige: „Du gode og tro Tjener, du var tro over meget, jeg vil sætte dig over mere. Gak¹⁰² ind til din Herres Glæde.” — Derfor tænkte jeg, bad Dem komme, lod Dem møde for mig i Dag: kunde De ikke faa udvirket hos den hellige Fader, at jeg erklæres for Helgen, strax jeg er død?

(1299) Nuntius: Mig bekendt er endnu ingen helgenkronet, som har ønsket det selv,

(1300) Kardinalen: Hvad der er Dem bekendt, er mig ligegyldigt. De forebringer mit Ønske hos den hellige Fader. Jeg har maaske kun eet Aar tilbage at leve i. Derfor fremmer vi Sagen i Hast. Ikke sandt?

(1301) Nuntius: Som De ønsker det, Hr. Minister.

(1302) Kardinalen: Ja. Mind blot Hs. Hellighed om, at om føje Tid er jeg Jordens Gesandt i det himmelske. Det er i hans egen Interesse, at han, naar jeg træder frem for Kongen, har staaet sig godt med mig. (*Nuntius bukker let og gaar.*) Deres Eminence! De har forstaaet mig?

(1303) Nuntius: (*er standset*) Jeg tror det.

(1304) Kardinalen: Jeg *vil* være Helgen. Jeg, Richelieu, vil. Vil være mit Frankrigs Forbeder hos Almagten, saa længe Jorden staar. (*Nuntius ud. Kardinalen er meget træt. Skikkelserne om ham bliver atter tydelige. Marie de Rohan er igen ved hans Hovedgærde, tørrer hans Pande, aander et Kys paa den. Mme de Chevreuse er forsvundet.*)

¹⁰¹*hardtad*: Bruges i arkaisk eller dialektal sprogbrug til at udtrykke en høj grad af nærhed i tid eller sted, men i denne sammenhæng: næsten. [ODS]

¹⁰²*Gak*: Dialektal eller ældre form af det imperative: ”gå”. [ODS]

- (1305) Kardinalen: Hvem er du, du yndige, kære?
- (1306) Marie: Din Kærlighed er jeg.
- (1307) Kardinalen: Forstaar det ikke — forstaar ikke Ordet. Aah jo, du er Frankrig selv.
- (1308) Marie: Din Kærlighed er jeg, Armand.
- (1309) Kardinalen: Armand? Saa er du jo ikke Frankrig. Sig det, hvem er du da? (*Vil se op til hende; atter er hun forsvunden; i Stedet for sidder Mme de Chevreuse og ser paa ham med et skadefro Smil.*) Du Helvedes Marie, intet Menneske har voldt mig ondt som du. Selv i dette Øjeblik ved jeg, du sidder i Spanien og hidser det op til at fortsætte Krigen, om Frankrig dog kunde faa Tab. Du ved, hvor jeg rammes smerteligst, og sigter klogt og fast. Nuvel, saa giver jeg det Aar af mit Liv, jeg endnu kunde tvinge dette raadnende Hus til at rumme min Aand, sprænger min Kraft for at kvæle dig, nu du kom mig for nær. (*Han rejser sig halvt og griber efter hende, men*)
- (1310) Marie de Rohan: (*kaster sig imellem, og Mme de Chevreuse fortsætter sin Dans*) Aah, dræb hende ikke. Hun er jo mig.
- (1311) Kardinalen: Dig? er hun dig? hvorfor er hun da sig?
- (1312) Marie: Du har gjort hende til det.
- (1313) Kardinalen: Jeg? du tager fejl. Jeg har ingen ofret uden for Frankrigs Skyld. Hvad gavner det Riget, at hun blev saadan? Nej, du tager fejl.
- (1314) Marie: Du har ofret os — for din egen Skyld.
- (1315) Kardinalen: Var det dig eller hende, der kom til mig i Luçon?
- (1316) Marie: Det var næsten mig; men dog allerede hende. Men den, der elsked Marie af Medicis Minister, det var mig, kun mig.
- (1317) Kardinalen: Jeg maatte slippe dig dengang, — Luynes krævede det, — jeg var aldrig blevet Richelieu, havde jeg holdt fast paa dig da, — jeg slap dig for Frankrigs Skyld, — jeg er sagesløs her.
- (1318) Marie: Ja, dengang. Men inden. Hvorfor gav du mig ikke dit Favntag de Hundrede Gange, du bød mig det, og jeg bad dig saa hedt, saa mindeligt om det? hvorfor krysted¹⁰³ du mig, hvorfor kyssed du mig, naar du dog ikke vilde? hvorfor blev hver Omfavelse mellem os til en Fødselsve for hendes Tilblivelse, hende, der danser der?
- (1319) Kardinalen: Min Præsted! jeg vil ikke høre Bebrejdelse, fordi jeg holdt min Ed. Hvem tør anklage en Kardinal hos Gud, fordi han aldrig holdt Elskerinde?
- (1320) Marie: Hvorfor blev du da ikke fra mig? hvorfor drog du mig ned i den Halvhedens ækle Forkvælelse? blev mig en tifold ondere Elsker, end Birabeau havde været? Svar mig, hvorfor holdt du dig ikke fra mig? Var det ogsaa for Frankrigs Skyld?

¹⁰³krysted: I denne sammenhæng betegner det at knuge armene fast (sammen) om noget, at omfavne ømt, lidenskabeligt. [ODS

- (1321) Kardinalen: Jeg er et Menneske, var jo dog kun et Menneske. Marie, du var saa ung og dejlig og varm.
- (1322) Marie: Hvorfor tog du saa ikke mod hele min rige, stærke, vældende Elskov, Armand? Hvorfor gav du mig ikke Lov til at være Kvinde og være din? hvorfor gjorde du mig til Allemandstøsen der?
- (1323) Kardinalen: Marie, Marie, du lever jo dog, er her, er til.
- (1324) Marie: Ja, som Minde og Drøm. Den, der lever, er hun.
- (1325) Kardinalen: Hvad gør jeg da, sig mig, hvad gør jeg da, for at du kan leve, og hun kan dø?
- (1326) Marie: Det er umuligt. Det kan du ikke.
- (1327) Kardinalen: Saa er jeg fortabt. Der er ingen Himmel til for mig, naar hun skal leve, ingen Himmel for mig foruden dig. Marie, sig, kan det ikke ske?
- (1328) Marie: Det kunde ske. Men det er umuligt.
- (1329) Kardinalen: Hvad kræves der da?
- (1330) Marie: Kan du faa hende der til at græde over, at hun ikke er mig, kan det ske. (*Forsvinder.*) .
- (1331) Kardinalen: Alphonse! Alphonse! svar mig, det gælder Sjæles Salighed —
- (1332) Mazarin: (*ind med Kejserens*¹⁰⁴ *Gesandt*) Kejserens Gesandt, Hr. Kardinal.
- (1333) Gesandten: Kejseren tilbyder Frankrig det halve Elsass¹⁰⁵ for at faa Fred.
- (1334) Kardinalen: Vel! meget vel! Hils Kejseren og sig, at naar han byder det hele, skal han faa den.
- (1335) Mazarin: Jamen —
- (1336) Gesandten: Hs. Majestæt har selv —
- (1337) Kardinalen: Mazarin, find mig Dokumentet. Ikke det der, heller ikke det. Ja, det der. Hver Provins sender endnu 2000 Mand til Hæren. Hvert Grevskab et halvt Hundred Heste mindst; de la Porte bliver General og gaar sammen med Svenskerne — fremad — og frem — og frem. Nej, jeg kan ikke skrive med venstre Haand. Hjælp mig, Mazarin, tag fat om den højre, forsigtig, forsigtig, au, au; saadan — Rie — Rich — Riche — lieu — Richelieu. Hele Elsass! saa kan han faa Fred. (*De ud.*) Alphonse! Alphonse! du skal sige mig: er alting muligt for Gud?
- (1338) Alphonse: (*ind*) Alting er muligt for Gud.
- (1339) Kardinalen: En Gren, der er voxet krogen og visnet, kan han gøre den lige og frisk?

¹⁰⁴*Kejserens*: Kejser Ferdinand 2. (1578-1637), tysk-romersk kejser fra 1619. Ferdinand blev i 1618 konge af Ungarn, hvor han med det samme forsøgte at genindføre katolicismen, hvilket førte til opstanden i Böhmen samme år, der udløste Trediveårskrigen. [DSD]

¹⁰⁵*Elsass*: Elsaß eller Alsace, region i det nordøstlige Frankrig mellem Rhinen mod øst og bjergkæden Vogeserne mod vest, og som har Strasbourg til hovedstad. Regionen kom ved Den Westfalske Fred i 1648 delvist under Frankrig og har siden flere gange skiftet mellem tysk og fransk nationalitet. [DSD]

- (1340) Alphonse: Lettere end Ilden fjerner alle Krogninger, og Vaaren lader friske Skudd gro ud.
- (1341) Kardinalen: Et Legeme, der er opløst og gaaet over i andre Forbindelser, kan han sanke¹⁰⁶ det sammen igen?
- (1342) Alphonse: Saa let som Tiden strømmer hen i Evigheden, mens ingen tæller Stoffet op.
- (1343) Kardinalen: Men en Sjæl — en Sjæl, som andre knækkede — andre smudsede med deres Smuds kan han gøre den hel og lys igen?
- (1344) Alphonse: (*tøver*)
- (1345) Kardinalen: Svar mig, kan han, kan han?
- (1346) Alphonse: Angers Taarer tvætter¹⁰⁷ meget.
- (1347) Kardinalen: Egen Anger eller andres Anger?
- (1348) Alphonse: Egen og andres føjet sammen, tænker jeg.
- (1349) Kardinalen: Bed for mig, bed til den hellige Jomfru, at Herren Gud Almægtige vil forbarme sig.
- (1350) Alphonse: Min Bror! Armand! du kommer!
- (1351) Kardinalen: Bed, bed, bed, om du saa skal slide alle dine Rosenkranse op. (*Alphonse ud.*) Gaa, I andre! hvad har jeg med jer at skaffe? I staar her som Triumfmærker paa min Vej. Men dig, Marie, tal til mig, jeg giver dig min sidste Blodsdraabe for at høre Ord af din Mund.
- (1352) Mme de Chevreuse: Hvorfor kalder De mig „Marie”, Hr. Kardinal? Jeg hedder Mme de Chevreuse, og før hed jeg Mme de Luynes.
- (1353) Kardinalen: Og før igen hed du Marie de Rohan.
- (1354) Mme: Det er saa længe siden, at jeg knap kan huske det. Dengang var jeg en dum lille Tøs, enhver kunde løbe med, og som ingen Verdens Ting kendte til Verden.
- (1355) Kardinalen: Dengang elsked du mig.
- (1356) Mme: Gjorde jeg? Jeg har elsket saa mange.
- (1357) Kardinalen: Jeg var din første Kærlighed.
- (1358) Mme: Nej, det passer ikke; for den kan jeg huske; det var ham der.
- (1359) Kardinalen: Og jeg elskede dig.
- (1360) Mme: Gjorde De? Er det virkelig sandt? Døende Mand maa man vel tro. Tænk, det er jeg stolt af. Selv Kardinalen har elsket mig.
- (1361) Kardinalen: De ligned den hellige Jomfru dengang.
- (1362) Mme: Hun kendte jo heller slet ikke Mænd. Jeg tør nok sige, det hellige er gaaet af mig.

¹⁰⁶*sanke*: Det samme som ”at samle”. [ODS]

¹⁰⁷*tvætter*: Betyder at rensse, rengøre eller vaske. [ODS]

- (1363) Kardinalen: Hjælp mig dog, Gud i Himlen, hjælp mig dog! At en Sjæl kan stedes i saa pinefuld Nød. Er dette Skærsilden? den renser jo ikke, hjælper jo ikke. Hør mig dog, Gud! Du svarer mig ikke. Saa hør mig da du: Satan, Satan, for Kristi Blods Skyld, kom hid!
- (1364) Satan: Hvad vil du mig?
- (1365) Kardinalen: Købe en Sjæl af dig, om det er muligt.
- (1366) Satan: Hvad giver du mig?
- (1367) Kardinalen: Jeg giver dig — hvad har jeg? hvad vil du? min egen — giver jeg dig — hvis du vil.
- (1368) Satan: Sæt, jeg havde den alt. En daarlig Handel. Jeg er knap saa dum, som jeres Skuespildigtere tror. — Men jeg kunde jo kræve en anden Ting.
- (1369) Kardinalen: Sig den da, sig den.
- (1370) Satan: Jeg giver dig den Sjæl, du tænker paa, fri og din egen med, hvis du giver mig Magt over Kongen og over Dauphinen¹⁰⁸.
- (1371) Kardinalen: Hvad vil du saa?
- (1372) Satan: Kun aande paa dem.
- (1373) Kardinalen: Og saa?
- (1374) Satan: Visner de hen.
- (1375) Kardinalen: Og Gaston?
- (1376) Satan: Bliver Konge.
- (1377) Kardinalen: Og saa er det Marie af Medicis Dage i Frankrig igen.
- (1378) Satan: Vil du?
- (1379) Kardinalen: Min Elskede, tilgiv — jeg ved ikke Raad — er det muligt, at en kan drage en anden ned i det Dyb, hvorfra ingen kan føre op?
- (1380) Satan: Du kan det jo. Vil du?
- (1381) Kardinalen: Er det muligt, spørger jeg. Svar mig dog, Gud!
- (1382) Satan: Det er mig, du har kaldt.
- (1383) Kardinalen: Tilgiv mig, Marie. Vig, Satan, vig! — Mazarin! Mazarin!
- (1384) Mazarin: (*hurtig ind*) Hr. Kardinal?
- (1385) Kardinalen: Jeg vilde — — (*Kongen er fulgt efter, fulgt af Herrer og Adel og Embedsmænd, gejstlige og borgerlige.*) Franskmand af Liv og Død! saa skønt et Land blev os givet. Det fortjener at elskes med Sønnens Æmhed og Elskerens Stolthed, at lydes til Armod, Lemlæstelse, Død, at tjenes til Selvudslettelse. Kong Louis, jeg byder Dem at herske og sejre. Franskmand, jeg byder jer at lyde og sejre. At sejre er at herske. At lyde er at herske. Jeg, Kardinalen, der dør. Med Gud, med Marie de

¹⁰⁸*Dauphinen*: Fransk kongelig titel, opkaldt efter delfinerne i kongefamiliens våbenskjold. Fra 1349 var "le dauphin" og "la dauphine" betegnelsen på kronprinsen og hans hustru. [DSD]

— de et eller andet — for Kvinden — i Hjertet — Fortabelsen af Guds Naade —
Guds Naade kan alt — kan alt — kan alt. Med Kongen for Frankrig til Døden og
Frankrig ud over den.